

somuncubaba

AYLIK İLİM KÜLTÜR VE EDEBİYAT DERGİSİ YIL: 32 • SAYI: 307 • MAYIS 2026 • ISSN:2791-9595

Uzlet: Halk İçinde
Hak'la Beraber
Olmak

Ali AKPINAR

Vücûdun Âyet-i
Rahmet
Muhammed

Vedat Ali TOK

Osmanlı'nın Son
Dev Projesi: Hicaz
Demiryolu

İsmail ÇOLAK

Dünden Bugüne
Fâtih Camii ve
Külliyesi

M. Nihat MALKOÇ

Rumeli
Hisarı

Rasul KESENCİLİ

ISSN:2791-9595

9 771302 080076 00267

DİVÂN-I HULÛSÎ MOBİL UYGULAMASI YAYINLANDI!

20.Yüzyıl Mutasavvıf Dîvân Şâiri
Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin
Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî adlı eseri
Mobil Uygulamaya Aktarıldı!

Oku - İncele - Dinle

Fihrist - Arama

Sözlük - Kelimeler

Dîvân Radyo

Dîvândan Görseller

Android ve IOS
Platformlarından
Ücretsiz
İndirebilirsiniz.

ANDROID & IOS İNDİR

ES-SEYYİD OSMAN
HULÛSÎ EFENDİ VAKFI

Fâtih'in Emâneti: Taşta Tezâhür Eden Medeniyet

İstanbul'un kalbinde, asırların nefesini hâlâ diri tutan bir vakıf medeniyetinin nişânesi yükselir: Fâtih Külliyesi ve onun gönül kubbesi olan Fâtih Camii... Bu mübarek mekânlar, yalnızca taş ve kubbeden ibaret değildir; aksine bir inancın, bir idealin ve bir diriliş rûhunun âbideleşmiş hâlidir. Zira onları inşâ eden irade, sıradan bir hükümdarın değil, çağ açıp çağ kapatan Fâtih Sultan Mehmed Han'ın iradesidir.

Fâtih Camii'nin göğe yükselen minareleri, bir zaferin sessiz şâhididir. Bu zafer, sadece surların yıkılmasıyla değil, gönüllerin ihyasıyla tamamlanmıştır. Külliye'nin etrafına serpiştirilen medreseler, imâretler, darüşşifalar ve kütüphaneler; İslâm'ın ilim, hikmet ve merhamet medeniyetinin canlı tezâhürleridir. Burada ilim öğrenen bir talebe ile sıcak çorba içen bir garip, aynı rahmetin gölgesinde buluşur. İşte bu, İslâm'ın insana dokunan yönünün en zarif ifadesidir.

Fâtih Külliyesi, bir şehrin sadece imar edilmesi değil, ihya edilmesinin de nasıl mümkün olacağını öğretir. Taşların dili vardır burada; sabrı, ilmi, tevekkülü ve adâleti anlatır. Caminin avlusunda yankılanan her ezan, insanı dünyadan alıp hakîkate çağırır. Kubbenin altında saf tutan mü'minler, zamanın ötesinde bir kardeşliğin halkası hâline gelir.

Fâtih Külliyesi'nin en mühim unsurlarından biri de, devrin ilim hayatına yön veren Sahn-ı Seman Medreseleridir. Bu medreseler, sadece birer eğitim kurumu değil; İslâm ilim geleneğinin en parlak temsilcilerinin yetiştiği hikmet ocaklarıydı. Tefsirden hadise, fıkhıtan kelâma kadar pek çok ilim dalında derinleşen âlimler burada yetişmiş; aklî ve naklî ilimler dengeli bir şekilde tedris edilmiştir. Fâtih Sultan Mehmed Han'ın ilme verdiği kıymetin en somut tezâhürü olan bu medreseler, aynı zamanda Osmanlı'nın yükselişinde fikrî ve ilmî altyapıyı kuran temel müesseselerden biri olmuştur.

Fâtih Camii'nin hazîresinde yer alan Fâtih Sultan Mehmed Türbesi ise, bu büyük medeniyetin bânîsinin sükûnetle istirahat ettiği müstesna bir mekândır. Türbenin etrafını saran hazîre, yalnızca bir kabristan değil; ilim, irfan ve devlet hizmetiyle ömürlerini vakfetmiş nice zâtın sessiz meclisidir. Burada her mezar taşı, fânîliği hatırlatan bir ibret levhası, her kitâbe ise geçmişten bugüne uzanan bir duâ gibidir. Fâtih Sultan Mehmed Han'ın kabri başında durduğunda insan, bir cihan hükümdarının dahi nihayetinde toprağa emânet edildiğini idrak eder; böylece dünya saltanatının geçiciliğini, âhîret yurdunun ebedîliğini daha derinden hisseder. Bu yönüyle türbe ve hazîre, sadece ziyaret edilen bir mekân değil, kalbi diriltiren bir tefekkür menzili olarak gönüllerde yer bulur.

Bugün bizlere düşen, bu büyük mirası sadece seyretmek değil, onu anlamak ve yaşatmaktır. Çünkü medeniyet, sadece geçmişte kurulmuş bir yapı değil; her neslin omuzlarında yeniden yükselen bir emânettir. Fâtih'in rûhunu yaşatmak, taşlara bakmakla değil, o taşlara sinmiş hikmeti hayatımıza taşımakla mümkündür.

Bu bakımdan Fâtih Camii ve Külliyesi, bir ziyaret mekânı olmanın ötesinde, bir tefekkür durağıdır. Her adımda insanı kendine çağırır, her köşesinde bir ibret saklayan bu mübarek mekânlar, bizlere şunu fısıldar: "Gerçek fetih, önce gönüllerde başlar."

Kurucusu

A. Şemsettin ATEŞ

Yaygın Süreli - ISSN:2791-9595

Yıl: 32 Sayı: 307 - Mayıs 2026

Yayın Tarihi: 01 Mayıs 2026

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Adına

İmtiyaz Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni

Dr. Kemal DEMİR

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

M. Hulûsi ERDEMİR

Yayın Editörleri

Hulusi KESKİNTEPE

Ayhan İŞÇEN

Yönetim Yeri: Çamlıca Basın Yayın Eğitim Sağlık

Turizm İnşaat San. ve Ticaret A.Ş

Zâviye Mahallesi Hulûsi Efendi Caddesi

No: 41

44700, Darende /MALATYA

Tel: (0422) 615 15 54

www.somuncubaba.net • bilgi@somuncubaba.net

Grafik Tasarım

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı

Dergimizi, Web Sayfamız ve Mobil

Uygulamalarımız Üzerinden Okuyabilirsiniz:

android

ios

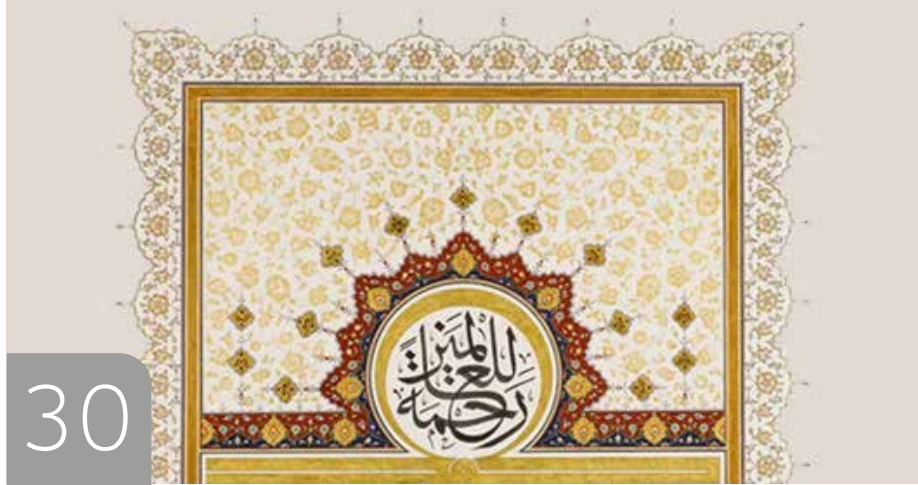

06

Uzlet: Halk İçinde Hak'la Beraber Olmak

 Ali AKPINAR

"Uzlet, sadece insanlardan fiziksel olarak uzaklaşmak değil; her an Allah ile olma bilinciyle dünyevi hırslardan arınmak ve halkın içindeyken bile gönlü Hak ile tutabilme sanatıdır."

30

Vücûdun Âyet-i Rahmet Muhammed

 Vedat Ali TOK

"Peygamber Efendimiz'i ilâhî bir lütuf ve 'rahmet âyeti' olarak gören şair; O'nun vücudunun kainatın varlık sebebi olduğunu, feleklerin bile O'nun mübarek adımlarıyla şeref ve yükseklik kazandığını vurgular."

Somuncu Baba Dergisi'nin içeriğinde bulunan yazılar ile ilgili çıkabilecek olan hatalı bilgilerden dolayı dergi herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir. Yazıların sorumluluğu yazarlarına ilanların sorumluluğu ise reklam verenlere aittir. Dergimizde bulunan fotoğrafların ve görsellerin kullanılması ve kopyalanması yasaktır. Yazılar kaynak gösterilerek iktibas edilebilir. Somuncu Baba Dergisi'nin bütün telif hakları Çamlıca A.Ş.ne aittir.

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK /Prof. Dr. Ali YILMAZ

Prof. Dr. Sebahat DENİZ /Prof. Dr. Bilal KEMİKLİ

Prof. Dr. Abdullah KAHRAMAN /Prof. Dr. Ali AKPINAR

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ /Prof. Dr. Oğuzhan AYDIN

Prof. Dr. Hanifi ÜZÜM /Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE

Prof. Dr. Mahmut YEŞİL /Prof. Dr. H. İbrahim ŞİMŞEK

34

Dünden Bugüne Fâtih Camii ve Külliyesi

✍ M. Nihat MALKOÇ

"Fâtih Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethinin ardından şehrin ilk büyük Türk-İslâm yapısı olarak yükselen külliye; sadece bir cami değil, bünyesindeki medreselerle Osmanlı'nın eğitim ve kültür hayatını şekillendiren muazzam bir külliye geleneğinin öncüsüdür."

44

Osmanlı'nın Son Dev Projesi: Hicaz Demiryolu

✍ İsmail ÇOLAK

"Sultan II. Abdülhamid'in 'en büyük rüyası' olan Hicaz Demiryolu; emperyalist kuşatmaya karşı Müslüman coğrafyayı birbirine bağlayan, Hilâfet makamının mânevî gücünü çelik raylarla tahkim eder."

54

Rumeli Hisarı

✍ Rasul KESENCELİ

"Rumeli Hisarı, sadece bir askerî tahkîmât değil; mimarî plânındaki kule ve burçların dizilişleriyle Hz. Muhammed (s.a.v.)'in isminin Kûfî hatla Boğaz'ın kalbine mühürlendiği mânevî bir şaheserdir."

Fâtih'in Emâneti: Taşta Tezâhür Eden Medeniyet	1
Kemal DEMİR	
Uzlet: Halk İçinde Hak'la Beraber Olmak.....	6
Ali AKPINAR	
İslâm İnançında İman ve Güven İlişkisi	10
Ramazân ALTINTAŞ	
Tasavuf Ehlinin Uzlet Hayatı.....	14
Kadir ÖZKÖSE	
İnsanlığa Giden Yol Bulunmalı	19
Bestami YAZGAN	
Darende İlâhiyat Fakültesi Eski Dekanı Prof. Dr. Süleyman Toprak ile Röportaj	20
Musa TEKTAŞ	
Cehennem Mesnevîsi.....	26
Mahmut KAPLAN	
Sen Varsın	29
Bekir OĞUZBAŞARAN	
Vücûdun Âyet-i Rahmet Muhammed.....	30
Vedat Ali TOK	
Canım Feda.....	33
Yusuף DURSUN	
Dünden Bugüne Fâtih Camii ve Külliyesi	34
M. Nihat MALKOÇ	
İslâm Bizim İzzetimiz.....	40
Enbiya YILDIRIM	
Osmanlı'nın Son Dev Projesi: Hicaz Demiryolu.....	44
İsmail ÇOLAK	
Kültür ve Şiirimizde Dut Ağacı.....	50
Oğuzhan AYDIN	
Söyleme.....	53
Satılmış ŞEN	
Rumeli Hisarı.....	54
Rasul KESENCELİ	
Ahmed-i Sûzî'nin Hakikat Arayıcısına Nasîhatleri.....	58
Fatih ÇINAR	
İstanbul Sevdam	62
Celalettin KURT	
Kutlu Fetih	63
İsmail Adil ŞAHİN	
Demir Gölgenin Bulutu.....	64
Hamit DEMİR	
İstanbul ve Sen	67
Halil GÖKKAYA	
Tarihin En Uzun Şiiri: Ayasofya.....	68
Yusuף HALICI	
Nimetullah Yurt Hoca'dan Hatıralar	70
Aydın BAŞAR	
İçimizdeki Bahçe	74
Bilal KEMİKLİ	
Bahar ve İstanbul.....	75
Ekrem KAFTAN	
Allah Rızâsı İçin Kurban Etmek	76
Ali YILMAZ	
Metin Hasırcı'ya Bizden de "Fî Emânilâh"	80
M. Nuri YARDIM	
Ümit Kulun Gönlündedir	83
Ahmet Sami BENLİ	
Aile Yapımız Çatırdıyor	84
Ali ÖZKANLI	
Kayıp Aranıyor	87
Ramazân PAMUK	

گر کلمتی قیندا کله محاک شانکه دوشمز
ای شافی بوجه زلف یریشانکه دوشمز
ایستدر عطا جمده سی باب کر مکدن
هر دست طلب دامن اجسانکه دوشمز
رقم ایت من افتاده صخرای جنزونه
هر عاقل بودرد ایله میشانکه دوشمز
هر دم نظرک او سنوزک سایه سی اما
اول سایه ده بر بول دورد دیوانکه دوشمز

خنوصی سجده طاعات ابروی نگار کرد
باقوب بر و بته غبیره دیده گیر بانکه دوشمز

Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî
Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi (k.s.)

1. Gönümüzü kayd eylememek şânına düşmez
Ey şânı yüce zülf-i perîşânına düşmez

2. İsterler atâ cümlesi bâb-ı kereminden
Her dest-i taleb dâmen-i ihsânına düşmez

3. Rahm et men üftâde-i sahrâ-yı cünûna
Her âkıl bu derd ile meydânına düşmez

4. Her dem nazarın üstümüzün sâyesi ammâ
Ol sâyede bir yol der-i dîvânına düşmez

5. Hulûsî secde-i tâât ebrû-yı nigârındır
Bakıp ber-vech gayra dîde-i giryânına düşmez

Nesre Çeviri

1. Ey şanı yüce sevgili! Senin şânına ve dağınık saçlarına
gönümüzü bağlamamak yakışmaz.

2. Ey sevgili! Herkes cömertlik kapından lutuf bekler ama her
ihtiyaçlı el lutuf eteğine ulaşamaz.

3. Ey sevgili! Aklını kaybedip aşk çölüne düşmüş olan bana
merhamet et. Bilirsin akli başında olan bu dert ile aşk
meydanına çıkmaz.

4. Senin bakışın her an üstümüzde koruyucu bir gölgedir ama o
gölgede senin meclisinin kapısına bir yol gözükmez.

5. Ey Hulûsî! İtaat secdesi, sevgilinin kaşına yapılıdır. Ağlayan
gözlerine başka yüze bakmak yaraşmaz.

Nesre Çeviren: Prof. Dr. Nihat Öztoprak

Uzlet: Halk İçinde Hak'la Beraber Olmak

“Uzlet, sadece insanlardan fiziksel olarak uzaklaşmak değil; her an Allah ile olma bilinciyle dünyevi hırslardan arınmak ve halkın içindeyken bile gönlü Hak ile tutabilme sanattır.”

Uzlet, inzivâ, halvet, tebettül... gibi kavramlar, insanlardan bir kenara çekilme, dünya ve dünyalıklarla ilgiyi irtibatı kesme olarak tanımlanır. Bunda asıl maksat nefsi terbiye etmek, dünyevîleşmekten kurtulmaktır. Asıl yurdun bu geçici dünya olmadığının bilincinde olarak kişinin kendisini Rabb'ine vermesi, O'na yönelmesi, bir başına kalarak O'nu daha fazla anması, zikretmesi, ibâdet ve duâ ile O'na yaklaştırmaya çalışmasıdır. Bir arınma, günahlardan, günahkârlardan ve günah meclislerinden uzak kalma, kendini dinleme, kendine dönme ve sonuçta Rabb'ine dönmenin adıdır uzlet.

Tipki İbrahim Peygamber'in dediği gibi: *"Doğrusu ben Rabb'ime hicret ediyorum, O şüphesiz güçlüdür, Hâkim'dir."*, *"Doğrusu ben Rabb'im uğrunda sizi bırakıp gidiyorum; O beni doğru yola eriştirir."* Hz. İbrahim Peygamber, bu sözleriyle puta tapan müşrik kavminden ayrıлып mukaddes beldelere doğru yola çıkmıştı. Onun bu hicretindeki yegâne gayesi günahkâr toplumdaki uzaklaşıp Rabb'inin rızâsına ermekti. Çünkü günahların ve günahkârların olduğu yerler, kulun Rabb'inden ayrı düşme tehlikesinin olduğu yerlerdir. Öyle yerlerden ayrıлып Rabb'in rızâsının kazanılacağı ortamlara hicret ise seçkinlerin işidir. Allah'a hicret edip gitme, sadece belli bir mekâna gitme değil, aynı zamanda Rabb'in rızâsının kazanılacağı amellere yönelmedir.

Hz. İbrahim'in bu hicretinde ve gidişinde hem fizikî olarak yer değiştirmesi vardır hem de, *"Rabb'ime gidiyorum."* diyerek Allah'tan başka her şeyden yüz çevirerek O'na yönelişi vardır. Gerçekten de o, Rabb'inin emri ve işaretiyle müşrik kavmin bulunduğu yerden ayrılmış Şam-Filistin bölgesine doğru hicret etmiştir. Ama o, bu hicretini Rabb'inin emriyle ve O'nun rızâsını kazanma adına yapmıştır. Onun için âyetlerde *"Ben şuradan şuraya gidiyorum/hicret ediyorum."* denilmemiş, *"Ben Rabbim'e gidiyorum."* denilmiştir.

Uzlette de kişinin hem bulunduğu insanlarla

"Peygamberlerin sünneti olan uzlet ve itikâf; kişinin kendi iç dünyasına dönerek nefsi terbiye ettiği, geçici olandan vazgeçip baki olan Rabb'ine hicret ettiği muazzam bir arınma mektebidir."

beraber olduğu yerden fizikî olarak bir başına kalacağı tenha yere çekilmesi vardır, hem de ihlâs ve samîmiyetle, tefekkür, duâ ve zikirle Rabb'ine dönmesi, O'na yönelmesi vardır. Zaten işârî yorumlarda, *"Ben nefsimden ve diğer varlıklardan Rabb'ime gidiyorum, O'na yöneliyorum, O'ndan başka bütün her şeyden/masivâdan ayrıлып Rabb'ime dönüyorum."* diye açıklamalar yapılmıştır. Kurtubî de bu âyetin hicret ve uzlete temel olduğunu söylemiştir. Hz. İbrahim, Nemrud'un ateşinden kurtulduktan sonra hem o beldeyi terk etmiş hem de kalbiyle, niyetiyle, ameliyle, ibâdetiyle Rabb'ine yönelmiştir. O, bedeniyle ve kalbiyle hareket ederek hem fizikî hicreti hem de mânevî hicreti birlikte gerçekleştirmiştir. Buna göre Yüce Yaratıcı'ya gereği gibi kullukta ihlâs ve samîmiyet kadar mekân seçimi de önemlidir. Onun için mü'minler, yeryüzünün her temiz yerinde ibâdet yapabilseler de mescidlerde toplanıp ibâdet yapmaları daha faziletlidir. Zîrâ hadiste belirtildiği üzere Yüce Allah'ın en sevdiği yerler mescidlerdir.

Uzlet, *"Yaratanınıza dönüp tevbe edin."* , *"Rabb'inize yönelin."* , *"Ey inananlar! Kurtuluşa ermeniz için hepiniz tevbe ederek Allah'a/O'nun hükmüne dönün."* emirleri gereğince Rabb'e dönme, O'na yönelmedir. Uzlet, hesap günü *"Kaçış nereye?"* demeden *"Allah'a kaçınız."* emrini yerine getirmenin adıdır.

Peygamberliğe Hazırlık Aşamasında Uzlet

Peygamberimiz, nübüvvet vazifesine uzlet ile hazırlandı. Nübüvvet öncesi ona uzlet

sevdirildi. O, uluslararası ticaretle meşgul olduğu, "Muhammedü'l-Emîn" olarak yaşadığı toplumda iyi bir yeri olduğu ve altı çocuklu bir aileye sahip olduğu halde zaman zaman Mekke dışına çıkar, Hırâ Mağarası'nda bir başına kalır, orada tefekkür ederdi. Bazen günlerce orada kaldığı bile olurdu. Nitekim ilk vahiy ona Hırâ Mağarası'nda geldi ve o uzlette iken peygamber oldu.

İlk inen âyetlerde ona, onun şahsında ümmetine şu emir veriliyordu: *"Rabb'inin adını an; her şeyi bırakıp yalnız O'na yönel."* Âyette geçen tebettül, Allah'tan başka bütün her şeyi terk etme olarak anlaşılmıştır. Nitekim Hz. Meryem, dünyevî lezzetlerden yüz çevirip âhîret işlerine yöneldiği için Betül sıfatını almıştır. Bir rivâyette Peygamberimiz tebettülden ümmetini sakındırmıştır. Âyette emredilen, her şeyiyle her zaman Allah ile olma, ihlâs ve samimiyetle O'na yönelmedir. Hadiste yasaklanan ise dünyadan, evlenmekten sürekli olarak ve bütünüyle el etek çekmedir. Bu meyanda uzlet-inzivâ konusunda Peygamberimiz'in ümmetini, aşırılıktan sakındırdığını söyleyebiliriz. Nitekim o, uyumayıp sürekli namaz kılacağına, hiç ara vermeden sürekli oruç tutacağına, hiç evlenmeyeceğine karar veren ashâbını şöyle uyarmıştır: *"Ben sizler için örnek değil miyim? Ben bazen oruç tutarım, tutmadığım da olur; geceleyin namaz kılarım, uyurum da; kadınlarla da evlenirim. Her kim benim sünnetimden yüz çevirirse, benden değildir."*

O, kendisine peygamberlik görevi verildikten sonra mağaraya çekilmedi, ama onun kendisini Rabb'ine verdiği, Rabb'i ile baş başa kaldığı anlar hiç eksik olmadı. Hicret'ten sonra Medine günlerinde o, Ramazan aylarında hep itikâfa çekildi. Onun itikâfi, bu sefer mescidinde idi. Beş vakit namazını cemâatine kıldırıyor, ama hep mescidde kalıyor, eşlerinden ayrı duruyor ve Rabb'ini zikrediyor, tefekkür ediyor, duâ ve ibâdetle vaktini değerlendiriyordu. O, halk içinde olsa bile hep Hak'la beraber olmanın en güzel örnekliğini sunuyordu. Her Ramazan'da

on gün süren bu itikâf, vefat edeceği senenin Ramazan'ında yirmi gün sürdü.

Sonuç itibarıyla İslâm'da uzlete çekilme sınırlıdır, sürelidir ve asla cemâatle namazdan, Cuma, bayram ve cenâze namazlarından kişiyi alıkoymaz. Zaten Peygamberimiz, insanların arasına karışıp onlara katlanmanın daha hayırlı olduğunu belirtmiştir: *"İnsanların arasına karışan ve onların eziyetine katlanan mü'min, insanların arasına karışmayan ve onların eziyetine sabretmeyen mü'minden daha faziletlidir."*

Nitekim helâl kazanç temin etme, faydalı ilim elde etme, cemâatle namaz kılma, akraba-eş-dost ziyaretinde bulunma, cihad etme, toplu zikir ve sohbetlerde bulunma, davetlere icâbet etme gibi pek çok güzellik ancak insanlarla bir arada iken yapılabilir.

Onun için Peygamberimiz dinde ruhbanlığın olmadığını beyan etmiştir: *"İslâm'da ruhbanlık yoktur. Benim ümmetimin ruhbanlığı ise Allah yolunda cihad etmektedir."* Kur'ân İsrailoğullarının ruhbanlığı icat ettiklerini, fakat onun da gereğini yapamadıklarını bize anlatır: *"Uydurdıkları ruhbanlığı ise biz kendilerine farz kılmadık, lâkin Allah'ın rızâsına nâil olmak için onu kendileri icad ettiler. Kaldı ki, ona gereği gibi riâyet etmediler."* Onların uydurdıkları ve Kur'ân'ın yasakladığı ruhbanlık, evlenmeyi terk etmeleri ve manastırlara çekilmeleri şeklinde idi. Onların bu durumu insan fitratına aykırı idi, bu yüzden kısa zamanda onlar kendilerine farz kıldıkları bu şartlara riâyet edemediler, istismarlar ve suistimaller başladı. Halbuki Allah'ın rızâsı, O'nun belirlediği ölçüler içerisinde kalmak ve bu esaslar doğrultusunda hareket etmekte idi. Nitekim insanlığı kadın erkek olarak yaratan, onlar için meşrû birliktelik kuralları belirlemiştir. Yüce Yaratıcı'nın belirlediği esaslar çerçevesinde hareket edilmek kaydıyla Allah'ın nimetlerinden istifade etmekte bir sakınca yoktu. İnsanlığa örnek ve önder olarak seçilip gönderilen Peygamberlerin izlediği yol da buydu: *"And olsun ki, senden önce nice peygamberler gönderdik; onlara eşler ve*

çocuklar verdik." "Allah size kendinizden eşler var eder. Eşlerinizden de oğullar ve torunlar var eder. Size temiz şeylerden rızık verir." "İçinizden, kendileriyle huzura kavuşacağınız eşler yaratıp; aranızda muhabbet ve rahmet var etmesi, O'nun varlığının belgelerindedir. Bunlarda, düşünen millet için dersler vardır."

Özetleyecek olursak, dünya ve dünyalıklar sınavın gereği olarak bizim için yaratılmış ve bize emânet olarak verilmiştir. Onlardan Allah ve Rasûl'ünün belirlediği ölçüler çerçevesinde faydalanmak, sınavı kazanma vesilesidir ve insana sevap da kazandırır. Önemli olan el kârda gönül yarda anlayışı içerisinde halk içinde Hak ile beraber olabilmektir. Yüce Allah'ın erişilmez kudretini derinlikli olarak düşünme demek olan tefekkür, her vesileyle O'nu hatırlama demek olan tezekkür, O'nun sayısız nimetlerine karşılık yapacağımız ibâdetler şuurlu mü'minin

vazgeçilmezlerindedir. Bütün bunlar için belli vakitleri, belli mekânları belirlemek ise bu ibâdetlerin kalitesini artıracaktır. Onun için ecdâdımız, tarihî camilerin kapılarına "Neveytü'l-î'tikâf/Niyet ettim itikâfa" cümlesini yazarak mü'minlerin her vesileyle dünyalıklardan yüz çevirip Yüce Yaratıcı'ya dönmelerini arzu etmişlerdir. Bu yüzdendir ki, peygamberlerin ve sâlih kulların şîârı olan itikâf bir anlık Huzur'a çıkmakla başlar, Ramazan aylarının sonunda hanımların evlerinin bir köşesinde, erkeklerin de mescidlerin bir köşesinde girerek yapacakları on günlük itikâflarla devam eder. Aslında bir çeşit uzlet olan itikâf da mü'mini âhirete hazırlayan bir mekteptir.

Dipnot

**Prof. Dr. Ali AKPINAR, Necmettin Erbakan Üniversitesi.*

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz..

İslâm İnancında İman ve Güven İlişkisi

“İman, sadece zihinsel bir tasdik değil; kökenini ‘güven’den alan, bireyi gelecek kaygısı ve rızık korkusundan özgürleştirerek kalbi ilâhî bir emniyet zırhıyla kuşatan sarsılmaz bir sığınaktır.”

İslâm doktrini, güven kavramını yalnızca fiziksel bir korkusuzluk hâli veya seküler bir asayiş durumu olarak tanımlamaz. Aksine güven, Yüce Allah'ın birliği ve imanın esaslarının kalbe derinlemesine nakşedilmesiyle başlayan kapsamlı, çok boyutlu ve metafizik bir olgudur. Bu doktrin, bireyi yaratıcısına sarsılmaz bağlarla bağlayarak, dış dünyanın fırtınalarına karşı korunaklı bir ruhsal sığınak inşâ eder. İnsanın varoluşsal bir sancıyla sorduğu "Nereden geldim?", "Neden buradayım?" ve "Nereye gidiyorum?" sorularına İslâm akîdesinin verdiği cevaplar, bireyin hayata karşı duruşunu ve içsel barışını belirleyen temel faktörlerdir. Kur'ân-ı Kerim, bu sarsılmaz güven hâlini şu âyetle tescil eder: *"İman edenler ve imanlarını zulümle karıştırmayanlar; işte güven onlarıdır ve doğru yolu bulanlar da onlardır."*¹ Âyette geçen "güven" ifadesi, sadece dünyevî bir esenliği değil, âhireti de kapsayan geniş bir emniyet şemsiyesini sembolize eder. Bu bağlamda iman, soyut bir kabullenişin ötesinde, hayatın her zerresine nüfuz eden bir güvenlik zırhıdır.

Dilbilimsel açıdan bakıldığında "iman" kavramı, kökenini nefsin korku ve endişeden arınarak sükûnete ermesi anlamına gelen ve korkunun zıttı olan "emn" (güven) kelimesinden alır. Bu semantik köken, İslâm'ın özünün aslında bir "güven arayışı ve buluşu" olduğunu gösterir. İman, sadece zihinsel bir tasdik değil, kalbin mutlak bir itimat ve teslimiyetle kuşanarak kendisini ilâhî emniyete almasıdır.² Bu bağlamda iman, "İslâm" kavramından daha özel bir daireyi temsil eder. Zira İslâm zâhirî bir boyun eğmeyi ifade ederken, iman kalbî bir kabullenişe işaret eder. Bu içsel süreç, kişi ile Yaratıcı arasındaki ezeli ahdin korunmasını simgeleyen "emânet" kavramıyla da semantik bir bütünlük oluşturur. Allah'ın güzel isimlerinden biri olan el-Mü'min, O'nun kullarına güven vermesini ve va'dinde sâdik olmasını kapsarken; mü'minin görevi de bu inancı bir "sekîne/iç huzur" hâline dönüştürerek dış dünyada "eminlik" vasfıyla temsil edilmektir. İsfahânî'nin de vurguladığı gibi, iman statik bir iddia değil; kökleri kalpte-

"İslâm akîdesi, her sokağın başına bir polis dikmek yerine her kalbe bir 'vicdan nöbetçisi' yerleştirerek; can, mal ve nesil emniyetini içsel bir disiplin ve toplumsal dayanışma ile güvence altına alır."

ki sükûnete, dalları ise toplumsal sorumluluğa uzanan yaşayan bir süreçtir.³

İslâm hukukunda toplumsal güvenlik, bireyin ve toplumun varlığını sürdürebilmesi için vazgeçilmez kabul edilen ve "Zarûrât-ı Hamse/Beş Temel Zarûret" olarak bilinen bir yapı üzerine inşâ edilmiştir. Bunlar; din, can, akıl, nesil ve mal emniyetidir. Bu beş değerın korunması, İslâm'ın bütünlük mevzuatının temelini oluşturur ve modern hukukta "temel

insan hakları” olarak adlandırılan kavramların teolojik ve hukukî zeminini teşkil eder. Meselâ, canın korunması ilkesi sadece haksız yere öldürmeyi yasaklamakla kalmaz; iş sağlığı ve güvenliğinden sağlık hizmetlerine erişime kadar geniş bir alanı kapsar. Bir işverenin işçisinin hayatının riske girmesini engelleyecek tedbirleri almaması, doğrudan bu temel ilkenin ihlâli sayılır. Malın korunması ise sadece hırsızlığı yasaklamak; faiz, karaborsacılık ve haksız kazanç yollarını kapatarak âdil bir ekonomik güvenlik alanı oluşturur. Aklın korunması için zihni bulanıran maddelerin yasaklanması toplumsal sağlığı hedeflerken, neslin korunması ile aile kurumu ve çocuk hakları güvence altına alınır. Dinin korunması ise bireyin inanç özgürlüğünü her türlü baskıdan uzak tutarak mânevî bir şemsiye sunar.

İslâm akidesi, güvenliği sağlamak için her sokağın başına maddî bir polis dikmek yerine, her bireyin kalbine bir “vicdan nöbetçisi” yerleştirmeyi amaçlar. Bu durum, İslâm ahlâkının zirvesi olan “ihsan” kavramı ile ifade edilir. İhsan, kişinin Allah’ı görüyormuşçasına ibâdet et-

mesi ve yaşamasıdır. Birey, Allah’ın kendisinin her an murâkabesi altında olduğu bilinciyle hareket ettiğinde, dışsal bir denetime ihtiyaç duymadan doğru olanı yapar. Güncel bir örnekle; dijital bir platformda kimsenin görmediği bir anda bir başkasının mahremiyetine saygı göstermek veya trafik polisinin olmadığı bir yolda hız sınırına uymak, bu içsel disiplinin bir sonucudur. Bu otokontrol yöntemi; denetim, cezaevi ve yargı gibi toplumsal güvenlik maliyetlerini minimize eden, en sürdürülebilir ve en etkili güvenlik yöntemidir.

Toplumsal yapıda ise “iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma” ilkesi, toplumu pasif bir yığından aktif bir denetim mekanizmasına dönüştürür. Bu ilke, her bireye toplumsal huzurdan sorumlu olduğu bilincini aşılır. Bu, modern şehircilikte korkulan “mahalle baskısı” kavramının aksine, “mahalle dayanışması” yoluyla organik bir güvenlik kalkanı oluşturulmasıdır. Meselâ, bir mahallede uyuşturucu satıcılarına karşı ortak tavır alan veya komşusunu hatalı bir davranışı konusunda nâzikçe uyaran bir topluluk, suçu henüz kaynağında kurur.

İslâm akîdesinin insan tabiatı üzerindeki en belirgin etkilerinden biri, kuşkusuz rûh sağlığı üzerindedir. Mü'min bir birey için Allah'a imanın sağladığı mânevî zemin, modern çağın en büyük prangaları olan gelecek kaygısı ve rızık korkusundan özgürleşmeyi beraberinde getirir. Tevekkül, yani elinden gelen çabayı gösterdikten sonra sonucu sonsuz kudret ve hikmet sahibi olan Allah'a bırakma hâli, kişiyi hayatın belirsizlikleri karşısında savrulmaktan kurtaran sarsılmaz bir çabadır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, "Kim evinde güven içinde, bedeni sağlıklı ve günlük yiyeceği yeterli olarak uyanırsa, sanki bütün dünya ona verilmiş gibidir."⁴ hadisi, mutluluğun dışsal nesnelere veya geçici zenginliklerde değil; temel bir emniyet hissi ve içsel kanaatle mümkün olduğunu vurgular. Ayrıca, kader ve kazâya iman; acılar, ayrılıklar ve maddî kayıplar karşısında yıkılmayan bir irâde inşâ eder. Müslüman için her musîbet bir son değil; sabır, ecir ve mânevî gelişim için bir imtihan sahasıdır. Bu inanç sistemi, bireyin zorluklar karşısında psikolojik bir çöküş yaşamak yerine metânetle direnişini sağlar.

İslâm düşüncesi, inanç esaslarını ekonomik adâletle doğrudan ilişkilendirir. Bu perspektifte para ve servet, yalnızca bireysel tüketim aracı değil; zekât, sadaka ve vakıf gibi müesseseler aracılığıyla toplumsal refaha hizmet eden kutsal bir sosyal emânettir. İslâm iktisadı, israfı ve cimriliği reddeden dengeli bir harcama ahlâkı üzerine kuruludur. Bu sebeple İslâm'da faiz/ribâ ve tekellülün (ihtikâr) kesin bir dille yasaklanması, sermayenin sadece belirli bir zümre arasında "dönüp duran bir devlet" hâline gelmesini engeller.⁵ Bu yasaklar sayesinde toplumun en alt katmanları bile ekonomik sistemin dışına itilmediklerini hisseder ve sömürülme korkusu yaşamadan geleceklerini inşâ edebilirler. Paylaşımçı ekonomi modelleriyle sınıfsal uçurumlar azaldığında, hırsızlık ve gasp gibi ekonomik temelli suçlar da doğal olarak azalır.

İslâm'da tevekkül, pasif bir bekleyiş değil; aksine dinamik ve çift aşamalı bir süreçtir. Bi-

reyin kendi iradesi dâhilindeki bütün maddî ve mânevî sebeplere sarılması, ardından sonucu Allah'ın hikmetine bırakması, insanı başarısızlık durumunda ümitsizlikten, başarı durumunda ise kibirden korur. Modern çağın getirdiği yoğun rekâbet ve performans baskısı altında ezilen zayıf karakterler yerine; İslâm, "olgun bir zihin ve disiplinli bir bedenle" zorluklara göğüs geren dayanıklı şahsiyetler yetiştirmeyi hedefler. Bu tür istikrarlı bireyler, sürdürülebilir bir kalkınma projesinin en temel yapı taşıdır.

Sonuç olarak ifade etmek gerekirse, İslâm akîdesi bir toplumun inşâsında yardımcı bir unsur değil, o yapıyı ayakta tutan bizzat temel direktir. Sosyal dokunun her bir hücreğine nüfûz eden bu inanç sistemi; eğitimden medyaya, akademik kürsülerden günlük hayata kadar her alanda çağın idrakine hitap eden bir dille yeniden sunulmalıdır. İslâm'ın vaat ettiği huzurun en kritik denklemi, iman ve sâlih amel arasındaki kopmaz bağda gizlidir. İnanç, zihinsel bir tasdikten çıkıp topluma fayda sağlayan somut bir eyleme dönüştüğünde, toplumsal huzurun ve ilâhî bereketin kapıları aralanır. A'râf Sûresi 96. âyette belirtildiği gibi: "Eğer şehirlerin hâlkı iman edip sakınsalardı, şüphesiz onların üzerine gökten ve yerden bereket kapılarını açardık."⁶ Bu hakikat, mânevî disiplin ile maddî bolluk arasındaki doğrudan ilişkiyi ortaya koyar. Bireyin kalbindeki sükûnet, çarşıdaki dürüstlük ve yönetimdeki adâlet birleştiğinde, İslâm'ın "güven" odaklı medeniyet tasavvuru tam mânâsıyla tecellî etmiş olacaktır.

Dipnot

* Prof. Dr. Ramazan ALTINTAŞ, Selçuk Üniversitesi

1. 6/En'âm, 82.

2. İsfehânî, el-Müfredât, s. 30-31.

3. İsfehânî, el-Müfredât, s. 31.

4. Tirmizi "Zühd" 34; İbn Mâce "Zühd" 9.

5. 59/Haşr, 7.

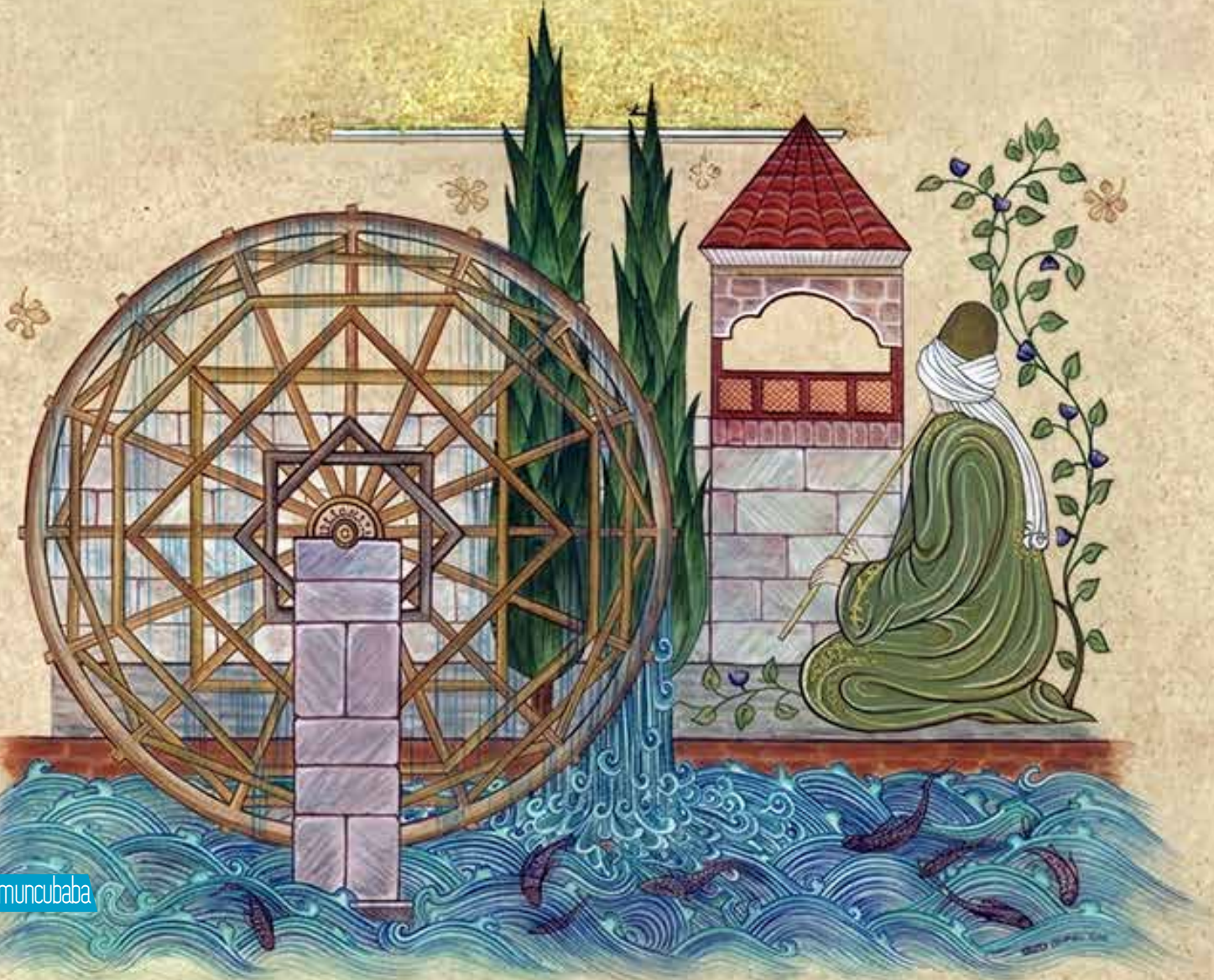
6. 7/A'râf 96.

Tasavvuf Ehlinin Uzlet Hayatı

“Tasavvufta gerçek uzlet, sadece insanlardan fiziksel olarak kaçmak değil; bedenen halkın arasında bulunurken bile kalbi masivadan (Allah dışındaki her şeyden) arındırıp her an Hak ile beraber olabilmektir.”

Uzlet kelimesi, sözlükte; bir şeyden bedenen veya kalben uzaklaşmak, halkın arasına karışmayıp onlardan ayrı yaşamak, inzivâya çekilmek anlamlarına gelmektedir. Tasavvufî bir ıstılah olarak uzlet; inzivâyâ çekilmek ve insanlarla olan ilgi ve alâkayı kesmek düşüncesiyle halkın arasından uzaklaşmak bağlamında kullanılmaktadır.

Her ne kadar uzlet, inzivâ ve soyutlanmak anlamında görülse de sūfîler genelde uzlet; “bedenin halk ile kalbin Hak ile birlikte olması” anlamında dikkate almışlardır. Kalb uzletinin gerçekleşmesi için insanlardan ayrılıp bir köşeye çekilmenin şart olmadığına dikkat çekilmiştir. Önemli olan mâsivâ ile meşgûliyetten kurtulmak, dünyevî, nefsânî ve fânî duygulara kapılmamaktır. Bu tür uzlet anlayışı, “(Gerçek) muhâcir, Allah’ın yasakladıklarından uzak durandır.” hadis-i şerifinde işaret edilen “hicret” anlayışı ile ilişkilendirilmiştir.

Uzlet kelimesini oluşturan harflerden “ayn” harfi ile “ilim”, “z” harfi ile “zühd”, “lâm” harfi ile “Allah için var olma”, “t” harfi ile “takvâ” duygusuna riâyete işaret edilmektedir. Bu şartlar yerine gelmezse, uzlet çabası, zillete dönüşmüş olur. Zühde işaret eden “z” harfi kaldırıldığında uzlet, artık illet, yani hastalık olur. Denetimsiz ve kuralına göre yapılmayan uzlet ve halvet eylemi, büyük zararlara yol açabilir. Denetimsiz yapılan uzletin bu zararlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Psikolojik denge bozulabilir,
2. Depresyon ve kaygı oranlarında artış izlenebilir.
3. Rızâ-yı ilâhî yerine “Ben yaptım!” hâli belirip ego şişmesine sebep olabilir.
4. Tevâzu yerine gurur, kibir ve gizli şirk meydana çıkar.
5. Psikospiritüel âciliyet durumlarına yol

“Uzlet; bir dervişin kendisini halkın kötülüklerinden koruması değil, aksine kendi nefsindeki kötü sıfatları değiştirerek halkı kendi şerrinden kurtarması ve bu yolla ebedî saadete ve vuslata erme çabasıdır.”

açabilir.

Uzlet uygulaması tasavvufta nefsin ıslahını sağlayan terbiye metotlarından biridir. Peygamber Efendimiz hadis-i şerifinde; “... (İnsanların en hayırlı geçim yolu tutanlarından) bir diğeri de, bir tepenin başında veya bir vadinin içinde, koyuncuklarının arasında namazını kılan, zekâtını veren ve kendisine ölüm gelinceye kadar Rabb’ine ibâdet eden kimsedir. İnsanlardan ancak bu şekilde yaşayan kimseler hayırdadır.” buyurarak uzlet tavsiyesinde bulunmuştur. Abdülkerîm b. Hevâzin el-Kuşeyrî (ö. 465/1073) uzletin, Hakk’a vasıl olanların bir işareti olduğunu ve her müridin ilk başlarda hemcinslerinden uzlet hâlinde olması gerektiğini söyler. Ona göre uzlet, kişinin halkın şerrinden kendisini kurtarmak gayesiyle değil, kendi şerrinden halkı kurtarmak gayesiyle yapılmalıdır. Aksi takdirde kişi, kendisini beğenip halkı küçümsemiş olur ki bu durumda uzlet yapacağım derken kibre düşmüş olur.

Rukneddin Alâüddevle es-Simnânî (ö. 736/1336) Risâle-i Şatrançiyye adlı eserinde, satranç taşlarından veziri şâhın en yakın adamı olarak tanıtır. Veziri şaha yakın kılan en önemli hasletinin ise uzlet olduğunu söyler. Vezirin, her zaman tenhâ köşeleri tercih ettiğini ve uzlet sayesinde izzet bulduğunu dile getirir. Buradan hareketle, Hakk’ın yakınlığını elde etmek isteyen kimseye kîl u kâlden uzaklaşıp kendisine bir köşe edinmesini tavsiye eder. Dünyada ve âhirette kişiye izzet kazandıran en temel

olgunun uzlet olduğuna dikkat çeker. Simnânî, tasavvufî hayata yeni yöneldiği zamanlarda gönlüne gelen ilk arzunun uzlet olduğunu ve kendisine kalsa bütün ömrünü uzlet içerisinde geçirebileceğini ifade etmektedir. Fakat hem anne babasının sözünü dinlemek adına hem de şeyhi Nûreddin Abdurrahmân İsferyânî'nin (ö. 717/1317) böyle bir davranışa izin vermemesi sebebiyle bu arzusundan kaçındığını belirtmektedir.

Seyr u sülûk eğitiminin başındaki mübtedîler için uzlet mânevî hayatın selâmete ermesini sağlarken, seyr u sülûk eğitiminin sonundaki müntehîler için yakîn düzeyinin artmasına yol açmaktadır. Hz. İbrahim'in, "*Sizi, Allah'tan başka taptıklarınızla bırakıp çekiliyorum.*" ifadesinden hareketle uzlet, Allah'ın sevdiği kişiler dinlerine sâdık kalıp insanlara karşı müstağnî bir tutum sergilemişlerdir. Buna göre uzlet, vuslat ehlinin sıfatlarındandır. Uzlet yapacak kişinin uzlet âdâbına riâyet etmesi gerekmektedir. Uzlet âdâbına göre uzlete çekilecek kişi;

1. Öncelikle şeytanın kendisini yoldan çıkarmaması için tevhid inancını muhâfaza edebilecek derecede dinî bilgilerini tashih edip sonra da farzları edâ etmesine imkân tanıyacak şekilde şer'î ilimleri tahsil etmelidir. Uzlet sadece halktan kaçınmak değil, kınanmış hasletlerden uzaklaşmak ve kötü sıfatları değiştirmektir. Avâmmin uzleti kurtuluşa ermek için insanlardan uzaklaşmak, havâssın uzletiyse insanların arasına karışmış hâlde ve onlarla komşuluk içinde olmakla beraber beşerî sıfatları melekî sıfatlara uyum sâğlar hale getirmektir. Bu sebeple zâhirinin insanlarla bâtınının onlardan uzak durup Hak Teâlâ ile birlikte olması gerekmektedir. Ebû Ali Dekkâk'a (ö. 405/1014) göre insanların giydiklerini giymek ve yediklerini yemekle beraber kalben onlardan uzak olmak gerekmektedir. Uzlete çekilen kişi giybet, riyâ ve münâfıklıktan,

dünyanın zîneti ve boş işleriyle meşgûliyetten, arkadaşların can sıkıcı hâllerinden, düşmana, alaycı kimselere ve acı çektiren arkadaşlara muhtaçlık arz edip zillete düşmekten kurtulur. İlimle daha yoğun meşgul olmak ve okuduklarından ibret alabilmek için boş zaman bulmuş olur.

2. Mürid uzlet boyunca sadece Allah'ın zikriyle meşgul olmalıdır.

3. Rabb'inin irâdesi dışındaki her türlü irâdelerden soyutlanmalıdır.

4. Sadece nefsini edeplendirip onu güzel ahlâk ve iyi alışkanlıklarla tezyîn etmeye çalışmalıdır. Zîrâ sûfîler nezdinde gerçek uzlet kötü sıfatlardan uzaklaşmaktan başka bir şey değildir.

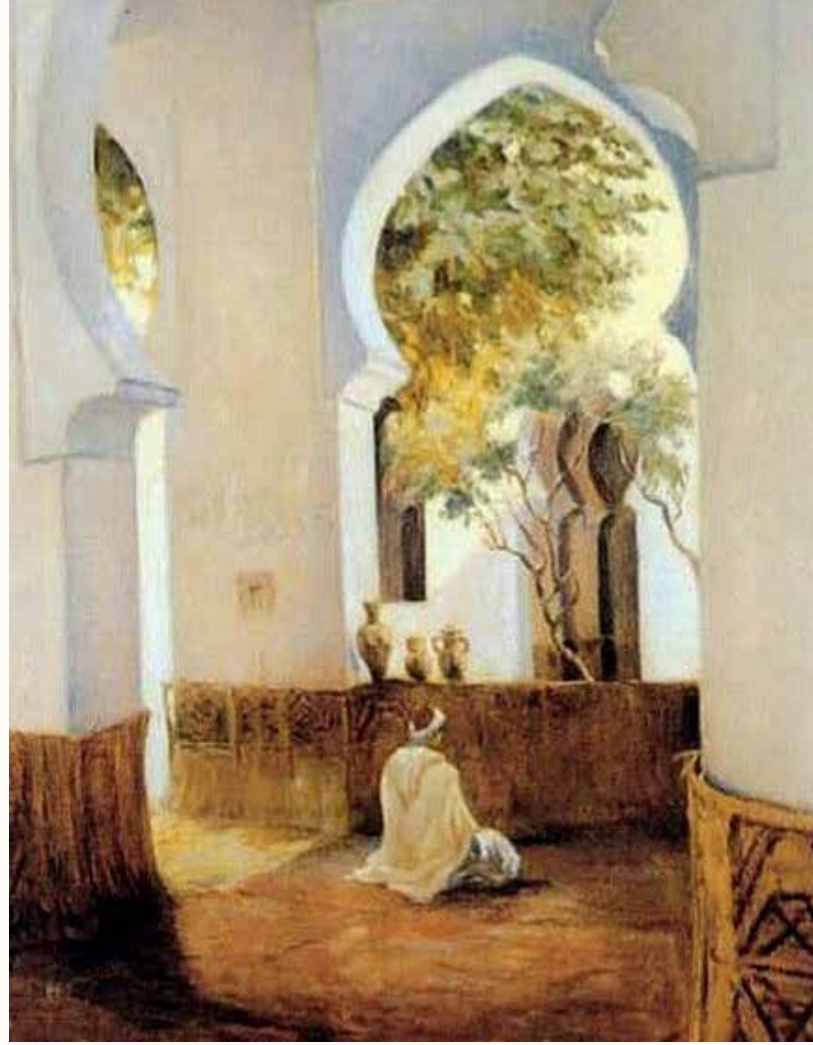
Uzletin hakkını vermek kişinin ebedî saâdete ermesine yol açar. İnsanlar arasında görünür olmaya çalışmak gösteriş yapma illetine yol açar. Gösteriş hastalığı kişiye nifak tohumları eker ve münâfıklık yapmasını sağlar. Münâfıklık yapmak ise cehennemden en aşağı derecesine düşmeye yol açar. Bu sebeple dervişin nefsini terbiye edinceye kadar uzlete çekilmesi esastır. Şöhrete ermek ve insanlar arasında tanınır olmaya çalışmak bir âfet ve belâdır. Halk arasında tanınır olmaya çalışmak nâkısılık alâmetidir. Kişi nam ve şöhretten kaçındıkça kemâle ermiş olur. Ad ve şan peşinde koşanların zâhiri mâmur gözükebilir belki, ama bâtını haraptır. Hak ve hakikat tâiplisinin ise bâtını rahmet, zâhiri meşakkat içindedir. Bu tehlike sebebiyle Cüneyd-i Bağdâdî (ö. 297/909), şeyhi Serî es-Sakatî (ö. 251/865) ile beraber oldukları süreçte uzlet tercih ettiklerini söylemiştir. Sözlerinin devamında Cüneyd-i Bağdâdî, dinini selâmete ve bedenini rahata erdirmek isteyen kişilerin insanlardan uzak durmaları gerektiğini belirtmiştir. Abdülvehhâb-ı Şârânî'ye (ö. 964/1556) göre insanlardan çokça uzak durup

ihtiyaç olmadıkça aralarına karışmamak, sūfîlerin ahlâkındandır. Sūfîler halktan biriyle kaynaşmadıkları her günü kendileri için bir bayram kabul etmişlerdir.

Rivâyete göre Hz. Ömer (r.a.) "Uzletten nasîbinizi alınız." buyurmuştur. Tâbiînden ünlü muhaddis ve fakih İbn Sîrîn (ö. 110/729) ise uzletin bir ibâdet olduğunu söylemiştir. Uzletini, türlü ibâdetler ve Allah'a yakınlığa vesîle olan amellerle süslemeyen kişinin uzleti boşa gider. Bu gerçekten hareketle Mâlik b. Dînâr (ö. 131/748), "Hz. Peygamber (s.a.v.), Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer ile oturmayan kişinin uzleti boşa gitmiştir." hatırlatmasında bulunur. Kendisine onlarla oturmanın nasıl olması gerektiği sorulunca, uzlet yapan kişinin Kur'ân'ı tefekkürle okuduğu, Rasûlullah'ın ve sahâbe-i kirâmın söz ve fiillerine ibret nazarıyla baktığı takdirde Allah, Rasûlullah ve sahâbe-i kirâm ile konuşmuş olacağını söylemiştir. Uzlet halktan kaçış değil, nefsin terbiyesi için yoğun bir dinî yaşayış tarzına bürünmektir.

Eşrefoğlu Rûmî, bir nasîhatnâmesinde baştan sona uzlet ehlinin vasıflarını anlatmıştır. Ona göre uzlet ehli; hiç mihnete uğramaz, doğru cennete gider. Uzlet ehlinin ibâdeti riyâsızdır, onun himmeti Hakk'adır. Uzlet ehli Çalab'ın sevdiği ve hediye verdiği kuldur. Uzlet ehli Allah ile buluşur, bilişir. Uzlet edenler seven ve sevilendir. Uzletten kaçmamak gerekir. İleride halk ağlarken; uzlet ehli gülecektir. Uzlet edip oturan insan olur; başıboş gezen hayvan olur. Kim halkla alâkayı keserse Hakk'a ulaşır. Kalabalıktan çıkıp halvet eden halvette Hakk'ı bulur. Her kim dostu dilerse halvet etmelidir. Halvet, bütün dertlere devadır. Onun dışındakiler ise nefis ü hevâdır.

Abdürrahîm-i Tirsî (ö.926/1520), kendisinden Hakk'ı soranlara halvete girmeyi tavsiye eder. Halveti inkâr edenin derdine derman bulamayacağını belirtir. Ona göre,

Allahu Teâlâ'yı gözetenler halktan uzaklaşmalı ve halvette diz çökmelidirler:

*Bu 'âlem halkından kaçır iki cihândan el çeker
Halvetlerde dizin çöker seni gözedür gözleri*

Hasan Kâimî (ö. 1103/1691), halvet kavramını, halvetten sonra toplum içine dönmeyi ifade eden celvet kavramıyla birlikte kullanır ve şöyle seslenir:

*Gönül uyan edüb halvet
Kılasın zikrile celvet
Bulasın döstile vuslat
Bu 'aşkile bu şevk ile*

Şeyh Şerif Ahmed Efendi'ye (ö. 1216/1801) göre bu âlemde bir zevk var ise o da uzlettedir.

Riyâsız neşe ve gönül huzuru ise tarîkat ehlinde olur. Şöyle ki:

*Var ise zevk-i cihân 'âlem-i 'uzletde olur
Bî-riyâ şevk-ı safâ ehl-i tarîkatde olur.*

Ahmed Kuddusî'ye (ö. 1265/1849) göre, gönülde mârifet nûru tefekkürle hâsıl olur. Ârif, uzlet hâlinde o nur ile Cebbâr'ı bilir. Ehl-i tarîke yol, uzlet ederek açılır. Uzletin şartı nefsinin alçak, başkalarını hoş bilmektir. Uzlet sünnettir. Çünkü Kur'ân-ı Kerim, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e Hira Dağı'nda uzlet anında nâzil olmuştur:

*Çün Hirâ tağında uzlet itdi şâh-ı enbiyâ
Anda Kur'ân nâzil oldı Hak anı kıldı Rasûl.*

Osman Şems Efendi (ö.1288/1872), Cenâb-ı Hakk'a niyazda bulunarak kendisini mâsivâ düşüncesinden uzak eyleyip düşüncelerini hayra tebdil etmesini ve bu fânî dünyada kendisine bir uzlet köşesi nasip etmesini şöyle dilemektedir:

*Hem beni kayd-ı sivâdan hayr ile vâreste kıl
Eyle fânî dehrde zâviye-i 'uzlet-nişîn.*

Tüm bu tesbitler ışığında özetleyecek olursak tasavvufta uzlet; inzivâyâ çekilmek, hiç kimsenin bulunmadığı bir hâlde ve yerde Cenâb-ı Hak ile mânen konuşmak, rûhen sohbet etmek, mâsivadan ilgiyi kesip tamamen Hakk'a yönelmektir. Şeyhin müridini dış dünya ile alâkasını kestiği bir yere muayyen bir süre için koymasındır. Peygamber Efendimiz'e vahiy gelmeden önce Hira'da uzlete çekilmiş, Hz. Mûsâ (a.s.) da Tûr Dağında Allahu Teâlâ ile kırk gün görüşmüştür. İmam Kuşeyrî, halveti safvet ehlinin; uzleti vuslat ehlinin emâresi olarak görmektedir. Kuşeyrî'ye göre uzletin tesiri vatandan ayrılmada değil, kötü vasıfları değiştirmede aranmalıdır. İnsanın halvet hâline geçebilmesi için bir zihniyet dönüşümü yaparak, yaratılmış her şeye Hakk'ın tecellî mahalli olarak bakabilmesi gerekir.

Dipnot

* Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

İnsanlığa Giden Yol Bulunmalı

Dağ heybetli çınarımız kurudu,
Ümmete tutacak dal bulunmalı.
Batıl hakkın üzerine yürüdü,
Zalime dur diyen el bulunmalı.

Üstümüze çöken kızıl kâbustu,
Çağdaş firavunlar kinini kustu.
Yiğitler lâl oldu, kalemler sustu,
Hakkı haykıracak dil bulunmalı.

Eksik akıl, nefis ile yarıştı,
Birlik olup şeytan ile barıştı.
Körpe çiçeklere zehir karıştı,
İman kovanına bal bulunmalı.

Enginlerde boynu bükük kalmasın,
Rüzgârı kesilip hüznün dolmasın.
Nazlı hürriyetin rengi solmasın,
Bayrağa verecek al bulunmalı.

Korku kalbimizde Everest gibi,
Ruhumuza geçti bir kement gibi.
Kafalar karıştı labirent gibi,
İnsanlığa giden yol bulunmalı.

Bestami YAZGAN

Darende İlâhiyat Fakültesi Eski Dekanı Prof. Dr. Süleyman Toprak ile Röportaj

- Kıymetli hocam kısaca özgeçmişinizden bahsedebilir misiniz?

- 1954 Samsun doğumluyum. Samsun İmam-Hatip Okulu'nda başlayan öğrencilik yıllarımız, daha sonra parasız yatılı olarak dördüncü sınıfta Çorum'a gitmemle devam etti. Çorum'da 1971'de İmam-Hatip Okulu'nun -o zaman lise değil, İmam-Hatip okulu- birinci devresini bitirdim. 1972'de de İmam-Hatip Okulu'nun ikinci devresini bitirdim.

Yani beşinci sınıfı okurken altı ve yedinci sınıfın imtihanlarını verdik. Böylece liseyi bir sınıfta bitirmiş olduk. Maksadımız o zaman üniversite imtihanına katılabilmek ve fakültelere gidebilmektir. En popüler fakülte Tıp Fakültesiydi. Ben de Tıp Fakültesini hedefliyordum.

Bu arada bitirme sınavlarına girerken Yüksek İslam Enstitüsü imtihanı da ayrıca yapıyordu. Ona da girdik. Neticede, konuyu fazla uzatmayayım; İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'ne sözlü sınava çağırıldık. Üç bin kişi müracaat etmiş, üç yüz kişi sözlüye çağırılmış, kontenjan yetmişti. Gittiğimizde Rabb'im nasip etti; hem de parasız yatılı olarak kazanınca 1972'de İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nde ilâhiyat tahsiline başladık. 1976'da İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nden birincilikle mezun oldum. Bilâhare öğretmen olarak atandım. Mecburi hizmetimiz olduğu için Fatsa İmam-Hatip Lisesi'nde öğretmenliğe başladım. Orada öğretmenlik yaparken asistanlık kadroları ilan edildi. Tekrar İstanbul'a sınava gittik. İlkinde gitmedim; "Bu iş bana mı düşer?" diye müstağnî davrandım. Sonra arkadaşların teşvikiyle ikinci sınava girdim. Nasipmiş; Konya Yüksek İslam Enstitüsü'ne Kalam ve İslam Düşüncesi asistanı olarak atandım.

1977'den bu yana Konya Yüksek İslam'da başlayaldan beri hocalık yapıyoruz. Seksen ikide öğretim üyeliği tezimi bitirerek öğretim

"Darende eşittir vakıf, vakıf eşittir Dareneliler diyebilirim. Ben oradayken hem Darende'de yaşayanların hem de Darende dışında yaşayan Darenelilerin memleketlerine ne kadar büyük hizmet verdiklerine şahit oldum. Vakfın ve Hamideddin Ateş Efendi'nin gönüllere etkisini Sivas'ta, Adana'da katıldığımız Dareneliler toplantılarında açıkça gördüm."

üyyesi oldum. Aynı zamanda Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde doktora öğrencisiydim. Seksen beşte doktoramı tamamladım. Aynı yıl yardımcı doçent oldum. Seksen yedide doçent oldum. Doksan ikide profesörlük süremiz dolmuştu, fakat kadro olmadığı için iki yıl bekledik. Doksan dörtte kadro ilan edildi ve profesör olduk.

Akabinde doksan altıda Darende İlahiyat Fakültesi'ne dekan olduk. Israrlara dayanamadık. Yapı olarak idareciliği sevmem, hocalığı severim. Daha önce bir arkadaşımız Van'a rektör olarak atanmıştı; beni rektör yardımcısı olarak götürmek istedi. Çok ısrar etti, ama kabul etmedim, hocalığa devam etmek istedim.

Darende'de de aynı şekilde, dekan olarak çağırıldığımızda önce gitmemek için epey beklettim. Netice itibarıyla ısrarlara dayanamayarak, "Bari bir yıllığına gel." dediler. Bir yıllığına diye gidip yarım bırakmadık; süreyi tamamladık. Üç yıl orada dekanlık yaptık. Dönüşte de fakültemizde hocalığa devam ettik. Allah nasip etti emekli olduk. Kısaca hayat hikâyemiz bu. Allah sağlık versin.

- Darende İlahiyat'tan başlamışken; orada bir kurucu dekan vardı, ardından siz geldiniz. Darende İlahiyat Fakültesi'ndeki

zaman dilimini, oradaki hizmetleri ve vakfın faaliyetlerini nasıl değerlendirirsiniz?

- Darende İlâhiyat'a geldiğimizde benden önce bir kurucu dekan geçmişti, ancak hiçbir iz bırakmadan gitmişti; herhangi bir gelenek oluşmamıştı. Oraya geldiğimde maalesef her şeyi sıfırdan başlatmak mecburiyetinde kaldık. Mesela, bir yazı yazılacak, memur ne yazacağını bilmiyor; bir atama yapılacak, nasıl yapılacağı bilinmiyor. Yazışmalardan başlayarak her türlü görevi üç dört arkadaşımızla birlikte yürütmek zorunda kaldık.

Ne yardımcım vardı ne bölüm başkanları vardı; kimse yoktu. Sadece Tacettin Ateş Bey vardı. Bürokratik işleri iyi biliyordu, ama fakülte işleyişi konusunda birlikte öğrenerek yürüttük. Bazen akşam evde ertesi gün yazılacak on beş kadar yazının müsveddesini hazırlar, ertesi gün memura verirdim. Bir gelenek oluştuktan sonra bu işlerle dekan uğraşmaz; örnekler olur, evrak hazırlanır ve imzaya getirilir. Biz orada her şeyi sıfırdan başlattık.

Yaklaşık elli araştırma görevlisi vardı; dersler onlarla yürütülüyordu. Mümkün olduğu kadar derslere de girmeye çalıştım. Öğrenciler mezun olduklarında, "Bizim de profesör hocamız vardı." diyebilinler, aşağılık kompleksine kapılmasınlar istedim. Yetişebildiğim kadar bütün sınıflara girdim; yetişemediğimde asistan arkadaşları görevlendirdim.

Biz vardığımızda ikinci sınıf vardı. Öğrencileri üçüncü ve dördüncü sınıfa kadar okutup mezun ettik. Bu arada akademik personelin gelişmesi ve fakültenin kurumsallaşması için çalıştık. Rektörümüz kadro konusunda sıkıntı çıkarmadı, istediğimiz kadar kadro tahsis etti. Dışarıdan öğretim elemanları getirdik. Geldiğimde bir tane bile öğretim üyesi yoktu; sadece araştırma görevlileri vardı. Ayrılırken yaklaşık on beş öğretim üyesi bırakarak ayrıldım. Fakülteyi gerçek anlamda fakülte hâline getirmeye çalıştık.

Darende'den bahsederken şöyle bir tabir kullanırım: Bir fidan dikilmişti. Bu fidan sulanırsa

gelişir, bakılmazsa kurur gider. Darende’de fakülte gerçekten bir fidandı. Vakfın gayretleriyle fakülte binası yapıldı, öğretim elemanlarının kalması için lojman olarak kullanılan iki apartman tahsis edildi. Çünkü o dönemde Darende’de kiralık ev bulmak neredeyse imkânsızdı.

Hamideddin Efendi’nin teşvikiyle öğrenciler için yurt yapıldı, otel yapıldı; öğrencilerin zorluk çekmemesi adına imkânlar oluşturuldu. Bina vakfa ait olduğu için tadilat ve diğer ihtiyaçlarda da desteklerini esirgemediler. Demirbaşlar için vakıftan ve rektörlükten azami desteği aldık; hem kadro hem ihtiyaçlar bakımından sıkıntı yaşamadık.

Dönemin en büyük sıkıntısı 28 Şubat süreciydi. Türkiye’de üniversitelerde yaşanan problemler İlahiyat fakültelerini de etkiliyordu. Ancak Allah’a şükür, bu sıkıntıların hiçbirini ne personelimize ne öğrencilerimize yansıtmadık. Kimseye zorla başını açtırmadık, soruşturma açıp ceza vermedik. Rektörle yaptığımız görüşmede, başörtüsünün farz olduğuna inandığımı, öğrencileri ikileme bırakmak istemediğimi ifade ettim. Açana da kapatana da karışmama noktasında mutabakata vardık ve bu süreci sorunsuz geçirdik.

Fakültenin gelişmesi için öğrenci sayısının artması gerekiyordu. O dönemde birçok fakültede kontenjanlar azaltılırken, bazı İlahiyat fakültelerinde sıfırlanırken, dekanlığım süresince iki defa öğrenci kontenjanını artırmayı başardık. Böylece öğrenci sayımızı mevcut imkânlarımıza nisbetle dört beş kat artırmış olduk.

Orada dekanlık yaptığımız süre boyunca bu da Cenab-ı Hakk’ın bize bir lütfuydu. Bu konuda rektöre durumu anlattım, ikna ettim. O dönem rektörümüz Ömer Şarлак Paşa’ydı. Rektör de beni haklı buldu. Dedim ki bu fakültenin gelişmesi için öğretim elemanına da öğrenciye de ihtiyaç var.

Öğrenci kontenjanlarını artırdık, öğretim elemanı kadroları aldık. Fakülteadaki araştırma görevlisi arkadaşları sürekli teşvik ettim: “Doktoranızı çabuk bitirin, kadroya geçin.” Ben ayrılırken doktorasını bitiren herkesi yardımcı doçent kadrosuna atayarak ayrıldım.

Benden sonrasını da biliyoruz; benden sonra uzun süre kimseye kadro verilmedi. Sürem bittiği zaman Ömer Şarлак Paşa rektörümüz, “Hocam benim bir yılım daha var, sizi tekrar atayalım, bir yıl daha kalın.” diye ricada bulundu. Ancak benim için gerçekten zor olmuştu. Evimiz Konya’da, orada geçici olarak bulunuyorduk. Küçük çocuğumuz İmam-Hatip Ortaokulu’na gidiyordu; birinci dönemden sonra onu da oraya götürdük. İki haftada bir Konya’ya gidip geliyordum; lisansüstü dersleri iki haftada bir veriyordum. Yaz kış zor oluyordu. Çoğu zaman kendi arabamla gidip geliyordum; yalnız geleceğimde otobüs kullanıyordum. Gece on birde Konya’dan biniyor, sabah altıda Darende’ye varıyorduk. Aynı gün Malatya’da toplantı olabiliyor, hemen hazırlanıp tekrar yola çıkıyorduk. Akşama kadar işler, sonra tekrar dönüş...

Yaklaşık üç yılımız yollarda geçti. Rabb’imize şükrediyoruz; kazâ bela görmedik. O zamanın yolları bugünkü gibi değildi, iki şeritli yollar, kış şartları... Buna rağmen gidip geldik ve elhamdülillah görevimizi sağ sâlim tamamladık. Bu yönden mutluyuz; orada bir hizmet ifa ettik.

O dönemde aldığım ve kadroya atadığım arkadaşlar daha sonra fakültede dekanlığa kadar yükseldiler. Fakülteyi yönetecek konuma geldiler. Fakültenin gerçek anlamda fakülte hâline gelmesinde hizmetlerimizin payı olduğunu söyleyebiliriz.

- Peki hocam, o zamanki Darende şartlarıyla bugünkü Darende’yi gördüğünüzde; vakıf hizmetlerini, yapılan din hizmetlerini bir akademisyen olarak nasıl değerlendirirsiniz?

- Darende eşittir vakıf, vakıf eşittir Dareneliler diyebilirim. Ben oradayken hem Darende’de yaşayanların hem de Darende dışında yaşayan Darenelilerin memleketlerine ne kadar büyük hizmet verdiklerine şahit oldum. Vakfın ve Hamideddin Ateş Efendi’nin gönüllere etkisini Sivas’ta, Adana’da katıldığımız Dareneliler toplantılarında açıkça gördüm.

Bu hizmetlerin fakülteye de vakıf aracılığıyla yansıdığını gördüm. Maddî veya ekonomik anlamda bir ihtiyaç söylediğimizde hiçbir zaman geri çevrilmedik. Bu noktada Şarлак Paşa ile çok uyumlu çalıştık. Rektörden de fakültenin ihtiyaçları konusunda hiçbir zaman olumsuz cevap almadım. Bu durum hizmet yapmamıza ve başarılı olmamıza en büyük katkıyı sağladı. Zaten vakfın davetiyle Darende’ye gelmiştik. Orada çok büyük alâkalarını gördük. Bu vesileyle Hamideddin Ateş Efendi’ye teşekkürlerimi iletirim.

- Geçmişte aile olarak İhramcızâde İsmail Hakkı Hazretleriyle bir gönül başınız olduğu da biliniyor. Aile içinde anlatılan hatıralarınız var mı?

- Ben ilkokul üçten terkim. Babamın işi sebebiyle dördüncü ve beşinci sınıfı okuyamadım. Daha sonra ilkokul bitirme imtihanlarına girerek diplomamı aldım ve İmam-Hatib’e başladım. O yıllarda, ilkokulu bile henüz bitirmemişken, tahminen on-on bir yaşlarındaydım. İhramcızade İsmail Hakkı Hazretleri babamın şeyhiydi; babam ona bağlıydı. Samsun’a gelmişti. İspirli Hacı Ali Amca’nın apartmanında misafir kalıyordu. Bizim ekmek fırını da oraya yakındı. Babam beni gönderdi: “Git, elini öp” dedi.

Gittim, elini öptüm. Bana tek bir tavsiyede bulundu: “Oğlum, her zaman abdestli ol.”

O günden bugüne mümkün olduğunca abdestli yaşamaya gayret ederim. Bu benim hayatımda çok etkili oldu. Şimdi ben de

öğrencilerime aynı tavsiyeyi veriyorum. Abdestli olmanın büyük faydaları var; namaz kaçırmıyorsunuz. Elhamdülillah kazâya kalan namazım olduğunu hatırlamıyorum.

İhramcızâde Hazretleri güzel yüzlü, örnek bir şahsiyetti. Babam köyde Hatm-i Hâce okuturdu. O meclislere biz de katılırdık. Çocukken hoşumuza giderdi; sonrasında kıtlama çay içerdik, vekâleye giderdik.

Soyadımızla ilgili de bir hatıra vardır. Biz Ahıska Türklerindeniz. Ecdâdımız Artvin Şavşat’a yerleşmiş, babamlar 1949’da Samsun’a gelmişler. Sülâle adımız Zehiralioğulları imiş. Sert mizacı sebebiyle dedeme “Zehir Ali” denirmiş. Soyadı Kanunu çıkınca “Zehir olmasın, Acı olsun” demişler ve soyadımız Acı olmuş.

Altmış yedide babam mahkemeye başvurup soyadını değiştirmek istedi. Hâkim nedenini sorunca “Önümüz toprak, sonumuz toprak; soyadımız Toprak olsun.” demiş. Hâkim de tek celsede kabul etmiş. Böylece babam İsmail Hakkı Toprak hazretlerinin soyadını almış oldu. Biz Toprak soyadını oradan aldık; sülâlenin diğer kolları hâlâ Acı soyadını taşıyor.

Hulusi Efendi ile ilgili de bir hatıram var. O yıllarda fotokopi yoktu. Hulusi Efendi şiirlerini el yazısıyla çizgili kâğıtlara yazardı. Babamın bir cep defteri vardı; Yûnus Efendi’nin yazdığı şiirleri o deftere ben geçirirdim. İsteyenler için de çoğaltırdım. Hulusi Efendi’yi tanıımıyorduk, ama şiirleriyle oniki-onüç yaşlarında tanışmış olduk. Pek çok şiirini istinsah ettim.

Kendisiyle yüz yüze görüşemedik. Ancak Darende’ye geldikten sonra türbesini ziyaret etme imkânı bulduk.

- Son olarak, bugün Darende’deki vakıf hizmetlerini nasıl değerlendirirsiniz?

- Gerçekten Somuncu Baba Külliyesi başta olmak üzere özel okullar, yurtlar ve diğer

hizmetler Darende'yi eski hâinden çok farklı bir noktaya taşımış. Külliye'deki değişimler, gezinti alanları, yapılan düzenlemeler çok güzel olmuş. İnsanlar önce mekânı, sonra o mekânı şerefliendiren insanları tanıyor. Kendi aracıyla Darende'den geçip de uğramayan neredeyse yoktur. Herkes o mekânı ziyaret ediyor. Biz de özledik. İnşallah nasip olursa en yakın zamanda tekrar ziyarete gelmek isteriz.

Aziz dostlarıma selam söyleyin. Süleyman Hoca'nın sağlığını sorun, ziyaret edin. Biz de bulunduğumuz yerden selamlarımızı gönderiyoruz. İnşallah Darende'ye tekrar gelmek nasip olur. Şerafettin Gölcük Hocamızın bir sözü vardı: "Bir yere giderken ölüsüne de dirisine de selam götürün." Biz de Darende'nin ölüsüne de dirisine de selam ediyoruz.

Cehennem

Vakitsiz büyüdü bu kentin sokakları
Vakitsiz büyüdü ana caddeleri
Kan ve irin arasından eller
Cehenneme çağırır her akşam
Çengellere asılır her sabah çocuk gülücükleri
Gerilir kaldırımları dudakları
Sisli akşamlar boyu hüzdür çalınan uzunçalarda
Günahlar çengelleridir asılmış ruhların
meydanlara
Gözler karanlık bodrumlara doldurulmuş
Gün ışığına uğratmadan yarasa pençeleri
Köpek bakışlı vesveselerin fosfor aydınlığında
Bıçaklar bilenmekte keskin acımasız
Açlık kin ve nefret duvarlarıyla örülü
mağaralara
Ki ışık sızmaz öğle vakitleri güneşten kalma
Bodrumlarda şeytan dansları sürgit
Kapılar kapalı ışığa bodrumlardan kadehlere
Bağırtılar ve ayak seslerini derler karanlık
Aşk çok boyalı kadın yüzlerinde arar
Yeni yetme bir çocuğun titrek elleri
Neonlu vitrinlerde buket buket zakkumlar
Mat bir iştah cazibesi kadın gözlerinde
Kent hasta çocuğunu emzirir derin
horultularla
Labirentlerde şamata düğün ve zakkumlar
Yırtık yüzlerde kahkaha çizgileri küstah
Yosma ayaklar altında ezilen bir gülün
feryadını
Gecenin yüreğinde kasılıp duran
Beynini kemirir çağdaş kelepçeler arasından
Kin ve nefret fışkırır bodrumlardan
gökdelenlere
Aç ve azgın şeytan çağrıları içinden

Bir yaşlı adamın baston takırtısıdır
uzaklaşan, Karanlık dalga dalga abanırken
kent, Cam kırıkları arasından kan hayatı
simgeler. Asırdede kaldırımlarda ahenkli
takırtılar, Gönüllerde Halil İbrahim
muhabbeti..

Gün ışığını yakalar alev elleri cehennemin
Karanlık çöker köylü urbalardan henüz
sıyrılmış
Çağdaş ürperişler içindeki genç kız rüyalarına
Karanlık karanlığa karanlık kente abanır
abanır
Ve beş vakit direnir Hacı Bayram minareleri
Kentin ışıır gözlerinde akrep sevgileri
Genç kız yaşmağını çerçeveler hüznün
Uzadır kollarını alev alev ergen çocuklara
Ruh depremleri içinde sarhoş bir başına
Büyük kentin caddelerinde tereddüt acı
Günah yorgunu yüzlerde cehennem
Uğultuyla caddelerden meydanlara dökülür
Rüyaları zakkumlar süsler ki yarıda uyanılır
Gün vurmaz bodrumlarda aralıksız insan
İçinde gömülü cehennemi karıştırır durur
Fabrika bacalarında derin bir soluma kente
doğru
Et ve sinirle çemberlenmiş duvarlar
Çocuk hayalleri fırınlara doldurulur her sabah
Salınır yeniden gün batımında meydanlara
Çoğu bir kadının umutsuz düşlerinden
Kahkahalar boşanır gökdelenlerin tepesinden
Toplandı gün ışığı önce tarfetül'-aynda
Karanlık bodrumlara gömülerek acımasız

İnsan ve ışık doğurdu en bend dinlemez
isyanları

Karanlık alevler fıskırdı ansızın bodrumlardan
Gökdelenlerin tepesinden alevler kente

Bacalarından fabrikaların ve rüyalarından
genç kızların

Döküldü meydanlara caddeler sokaklardan

Gün boyu düşler asfaltlandı gün boyu silindiri
gıcirtısı

Sevgiyi asfaltladılar aşkı umudu asfaltladılar

Son model arabalar geçti ziftli caddelerden

Kayıp geçti gözyaşları çocukların

Kayıp geçti genç kızların gelinlik düşleri

Anneler başucunda ağlar can çekişen
bebeklerin

Tutkulu gözlerde perdelenmiş özlem arayışı

İnsan ezelle ebed arasında şaşkın varlık ötesi

Plâkların uzun devirli yollarında hıçkırır

Bir yaşlı adamın baston takırtısıdır uzaklaşan

Karanlık dalga dalga abanırken kent

Cam kırıkları arasından kan hayatı simgeler

Yelesi alev alev atlar koşulur arabalara

Ateşten kırbaçlar şaklar birdenbire

Ak kanatlı kuşlar yeşile hasret havalanır

Bir ormanın derinleşen uğultusu arasından

Ellerini ayaklarını beceriksiz oynatır

İnsan kendini arar kaybolmuş rüyaların
aydınlığında

Sere serpe kan ve ateş süzülür hatıralara

Cehennemde çağıran ateş bakışlı mırıltılar

Bodrumların çekici loşluğu doğru

Gecenin yapışkan bir başına kollarına çağırır

Kadın çığlıkları sarkar balkonlardan

Bodrum katlarından gökdelenlerin
tepesinden

Çoğu kez kafeteryalarda baş dönmesi hüznü

Alev atlar dökülür kadehlerden meydanlara

Karanlıkta yitirilmiş gülücükleri arar

Kar düşer kaldırımlara sisli göklerden

Doğmakta geciken bir güneş özlemiyle

Santim santim açar karanlık gölgeler

Düşler pul pul dökülür yeniden yeniye müzik

Bastona mahkûm bir gencin iniltisidir hele

Boynu bükük çocuk yüzlerinde çizgi çizgi acı

Aç kurtlar üşüşür gazete sütunlarına arar

Saçları ak bir ihtiyar irkilir birdenbire

Beyaz gençlik rüyalarının orta yerinden

Hayır hayır unutulmuş bir pınarın
serinliğinden

Hızır atılır doludizgin dökülürken yaprak
yaprak

Hacı Bayram minarelerinde kandil aydınlığı

Dağılır genç kız rüyalarına huzme huzme

Taze ekmek kokusunda mutluluk

Cehennemde kavrulmuş yüzlerde tebessüm

Asırdıde kaldırımlarda ahenkli takırtılar

Gönüllerde Halil İbrahim muhabbeti

Meydanlar güvercin mavisıyla aydınlanır

İç içe ışık daireleri düşer kaldırımlardan
toplar

Cehennemden artakalan çocuk gülücüklerini

Ateşten necat bulan büyük kentin insanları

Sevgiye kıyam ederler beş vakit

Gönül dibeklerinde aşk iksiri dövülür güm
güm

Bulvarlarda solmayan güllerin kokusu

Akşamı uzatır ikinci güneşi yeniden

Pencerelerde salkım saçak çiçekler açar

Sen Varsın

Baharda açan
Gülde Sen varsın
Gülücük saçan
Kulda Sen varsın

Kara toprakta
Suda, ırmakta
Yeşil yaprakta
Dalda Sen varsın

Öten bülbülde
Ruhta, gönülde
Ateşte, külden
Dilde Sen varsın

Göklerde, yerde
Hayırda, şerde
Kadında, erde
Dulda Sen varsın

Taşta, duvarda
Yoklukta, varda
Hayâda, arda
Yolda Sen varsın

Güneşte, ayda
Haftada, ayda
Gerilen yayda
Elde Sen varsın

Çağlayan selde
Bulutta, yelde
Ovada, belde
Çölde Sen varsın

Gündüz, gecede
Nasıl, nicede
Hû ! tek hecede
Balda Sen varsın

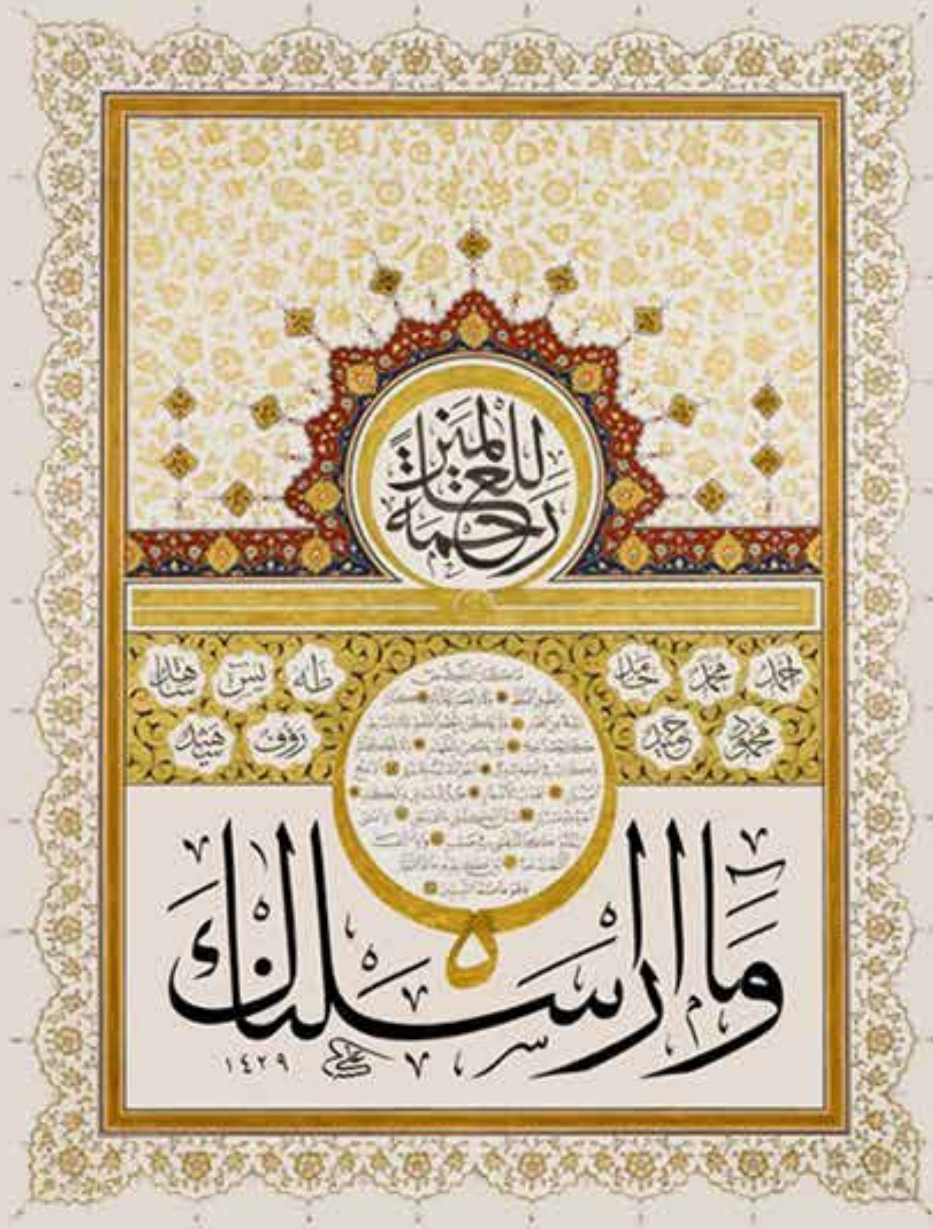
Her şey ve yerde
Dipsiz göklerde
Bin bir haberde
Telde Sen varsın

Bütün aşklarda
Bütün meşklere
Bütün köşklere
Tolda Sen varsın

Tipide, tozda
Ekmekte, tuzda
Âşık Oğuz'da
Ol'da Sen varsın...

Bekir OĞUZBAŞARAN

Vücûdun Âyet-i Rahmet Muhammed

“Peygamber Efendimiz’i ilâhî bir lütf ve ‘rahmet âyeti’ olarak gören şair; O’nun vücudunun kainatın varlık sebebi olduğunu, feleklerin bile O’nun mübarek adımlarıyla şeref ve yükseklik kazandığını vurgular.”

Niyâzî-i Mısırî'nin kendisine "Sezâî" mahlâsını verdiği şair, Gülşenî Tarîkatı'nın güzel gülü diye vasıflandırılmış.

Şair, Hz. Muhammed (s.a.v.)'e ümmet olanların, yardım için kapısına gidip merhamet ve şefkat dileyebileceklerini söylüyor. Çünkü Müslümanların gidebileceği başka hiçbir kapı yoktur.

Hz. Muhammed (s.a.v.)'in sadece kendi ümmetine değil, diğer peygamberlere de önder olduğunu söyleyen Sezâî, diğer peygamberlerin ve velîlerin de O'nun sâyesinde Allah'a yaklaşabileceklerine, Allah ile yakınlık kurabileceklerine işaret ediyor.

Üçüncü beyitte Allahu Teâlâ'nın, Peygamber Efendimiz'i yaratmasını insanlar için bir lütuf olarak gösteriyor. Çünkü O, tek başına bir rahmet âyetidir.

Dördüncü ve beşinci beyitlerde Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Miraç'ta Allah ile olan konuşması hatırlatılıyor. Burada Allah, Rasûl'üne çeşitli sırları izhâr etmişti. Bu yüzden Hz. Muhammed (s.a.v.) hikmet kaynağıdır.

O bezme hâdim olmayınca Cibrîl

Sana kimdir eden hizmet Muhammed

beytinde Cebrâîl'in Miraçta Allah'ın katına ulaşamadığı hatırlatılarak, arş-ı âlâya Hz. Muhammed (s.a.v.)'in tek başına gittiği ve buraya melekler dâhil, hiç kimsenin ulaşamadığı söyleniyor.

Şeref-yâb oldu pâbûsunla eflâk

O yüzden buldular rif'at Muhammed

beytinde hüsn-i ta'lîl san'atı vardır. Feleklerin yükseklik kazanması, yüksekte olmasına sebep olarak Hz. Muhammed (s.a.v.)'in oralara ayak basması gösteriliyor. Şair, bunca yüceliğe

Kapına geldiler ümmet Muhammed
Dilerler merhamet şefkat Muhammed

Nebîlerle velîler bâb-ı Hak'da
Seninle buldular kurbet Muhammed

Cihâna Hak Teâlâ kıldı ihsân
Vücudun âyet-i rahmet Muhammed

Sen oldun mahrem-i bezm-i îlâhî
Edip cânân ile sohbet Muhammed

Seninle oldu Hakk'ın sırrı zâhir
Sen oldun menba'-ı hikmet Muhammed

O bezme hâdim olmayınca Cibrîl
Sana kimdir eden hizmet Muhammed

Şeref-yâb oldu pâbûsunla eflâk
O yüzden buldular rif'at Muhammed

Sezâyî var niyâz et kapısında
Seni reddeylemez elbet Muhammed

Sezâî-i Gülşenî (1669-1737)

sahip bir Peygambere niyâz etmesi hâlinde reddolunmayacağı ümidiyle bitiriyor şiirini.

Şiir, aruzun Mefâîlün/Mefâîlün/Feûlün kalıbıyla yazılmış. Sezâî halk edebiyatı şairleri arasında (Tekke şairi) olarak değerlendirilir; ancak o, na'tında hece vezni yerine aruzu tercih etmiş. Şiirlerinde halk şiirinin sâde lisanını pek bulamadığımız şairin Dîvân edebiyatı kültürüyle beslendiği söylenebilir.

Şu şiirinde de Dîvân şiirinin ölçüsünü ve mazmunlarını bulabiliriz.

Derûnum âteş-i aşkına yandır yâ Rasûlallah

Dil-i teşnem mey-i vaslına kandır yâ Rasûlallah

İçenler câm-ı aşkın âb-ı Hızr'a iltifat etmez
Senin aşkın hayat-ı câvidândır yâ Rasûlallah
Firâkın ateşi bağrım yakıp eşkim revân etti
Dü çeşm-i intizarım dolu kandır yâ Rasûlallah
Sen ol şems-i hakîkatsin ki âlem cümle zerrâtın
Vücûdun bâis-i kevn ü mekândır yâ Rasûlallah
Sezâyî derdimendin âb-ı lûtfun ilticâ eyler
Bilir kim dergehin dârü'l-emândır yâ Rasûlallah

Sezâyî'nin şiirleri halk arasında, bilhassa tekkelerde benimsenip bestelenmiştir. Bugün de ilâhî formunda söylenen;

Ey âşık-ı dildâde gel nûş edelim bâde
Bir bâde gerek ammâ kim içile me'vâde

matla'lı şiiri meşhurdur.

Diğer na'tlarından örnekler:

Na't

Buldu mîmin ile vücûd imkân
Zâhir oldu onunla kevn ü mekân
Buldu eşyâ vücûdu çü senden
Rûhsuz cümlesi olup ebdân
Şeb ü rûz oldu zülf ü rûyundan
Devreder şevkin ile heft eyvân
Ey meded-kârî-i usât-ı ümem
Kapına gelmişiz bize dermân
Senden ister kamu fakîr ü ganî
Matlabın ey kerîm-i zü'l-ihsân
Biz marîziz tabîbimiz sensin
Biz muhibbiz Habîb'imiz sensin

Na't

Nûr-ı Hak'sın cihâna rahmetsin
Kamu azmışlara hidâyetsin
Buldu imkân bidâyeti senden
Hem gerü cümleye nihâyetsin
Beşeriyette ger eyledin cilve
Kimse bilmez seni ne âyetsin
Bîm-i düzâh çeker mi uşşâkın
Rahmet-i Hakk'a çün delâletsin
Çâr-yârin muhabbeti var iken
Ey Sezâyî yürü selâmetsin
Rûh-ı pâk-i Resûle ver salâvât
Mürde cismine ere tâ ki hayât

Canım Feda

Hani nerde tacın tahtın,
Bul diyene canım feda.
Seni bekler saltanatın,
Gel diyene canım feda.

Derdinle yürek dağladın,
Daim karalar bağladın.
Yeter artık çok ağladın,
Gül diyene canım feda.

Gönlün mahzun, kalbin kırık;
Yüce Rabb'in katına çık.
Bırak çağlasın hıçkırık,
Sal diyene canım feda.

Çökmüş üstüne bir duman,
Siste kaybolma aman.
Daha deniz daha umman,
Dal diyene canım feda.

Çırpınıp durma boş yere,
Muradını Allah vere.
Ölmeden evvel bin kere,
Öl diyene canım feda.

Yusuf DURSUN

Dünden Bugüne Fâtih Camii ve Külliyesi

“Fâtih Sultan Mehmed’in İstanbul’u fethinin ardından şehrin ilk büyük Türk-İslâm yapısı olarak yükselen külliye; sadece bir cami değil, bünyesindeki medreselerle Osmanlı’nın eğitim ve kültür hayatını şekillendiren muazzam bir külliye geleneğinin öncüsüdür.”

İstanbul deyince maneviyat merkezleri olan camiler ve külliyeler akla gelir. Zira İstanbul, bir camiler ve külliyeler şehridir. Bu cami ve külliyeler şehre apayrı bir ruh katar. Sultan Ahmet Camii, Süleymaniye Camii, Bâyezîd Camii, Eyüp Sultan Camii, Ayasofya Camii, Mihrimah Sultan Camii, Nuruosmaniye Camii, Dolmabahçe Camii, Rüstem Paşa Camii, Kalenderhâne Camii, Kılıç Ali Paşa Camii, Pertevniyal Valide Sultan Camii, Molla Zeyrek Camii, Şehzâde Camii, Piyale Paşa Camii, Yavuz Selim Camii, Beylerbeyi Camii, Valide-i Atik Camii, Sümbül Efendi Camii, Küçük Ayasofya Camii, Laleli Camii, Ortaköy (Büyük Mecidiye) Camii, Yeni Cami ve Fâtih Camii bunlardan akla ilk gelenlerdir.

Dinî ve ilmî hassasiyetleriyle dikkat çeken Osmanlı padişahları, başta İstanbul olmak üzere, Osmanlı'nın birçok önemli şehrinde kendilerinin veya aile fertlerinin (anne, eş ve evlât vb.) adlarını koydukları büyük camiler inşâ ederlerdi. Böylelikle isimleri zamana kazınırdı. İşte bu camilerden biri de 1453'te İstanbul'u fethederek İslâm yurdu yapan Sultan II. Mehmed (Fâtih Sultan Mehmed) tarafından inşâ edilen Fâtih Camii'dir. Fâtih'in hatırası olan bu kutlu mabet, İstanbul'un yedi tepesinden biri olan dördüncü tepesinde büyük bir azamette yükselir.

Fâtih Camii, İstanbul'un Alâmet-i Fari-kalarının Başında Gelir

İstanbul'un alâmet-i farikalarının başında gelen Fâtih Camii, Fâtih Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethettikten sonra bu güzide şehre attığı en önemli mânevî imzadır. Söz konusu bu kıymetli mabet, İstanbul'un fethinden sonra Fâtih Sultan Mehmed'in emriyle 1460'lı yıllarda inşâ ettirilen ilk büyük selâtin camisidir. Fâtih Camii, II. Mehmed tarafından Bizans döneminin önemli yapılarından Havariyyun/Havariler Kilisesi'nin bulunduğu tepeye yapılmış, böylece şehrin yeni hâkimiyetini simgeleyen güçlü bir sembol hâline gelmiştir. İlk yapının mimarı Atik Sinan olarak bilinir. Fâtih Camii'nin inşâsı 1462'de başlamış ve 1469'da tamamlanmıştır. 1766 depreminde ağır hasar gören yapı, III.

“İnşasından bu yana büyük depremler ve yangınlar atlattan, 1766 depremi sonrası Sultan III. Mustafa tarafından adeta yeniden inşa ettirilen Fâtih Camii; heybetli yapısı ve köklü külliyesiyle İstanbul'un silüetine damga vuran en önemli simgelerden biridir.”

Mustafa döneminde mimar Mehmed Tahir Ağa tarafından büyük ölçüde yeniden inşâ edilmiş ve 1771'de bugünkü plânına (şekline) kavuşmuştur.

Bugünkü Fâtih Camii 1766 zelzelesinden sonra III. Mustafa tarafından yaptırılmıştır.

“1766 zelzelesinin arkasından III. Mustafa tarafından yaptırılan bugünkü Fâtih Camii bütünüyle değişik bir düzende inşâ edilmiştir. Avluyu takip eden ve son cemaat yerini ayıran kuzey duvarı ilk camiden kalmış, genellikle kabul görüldüğü üzere kible duvarı ileri alındığından cami harimi daha da büyümüştür. Taçkapı üstünde ilk yapıdan kalan Ali Soff hattıyla yazılmış iki satır halinde bir kitâbe yer almaktadır. Caminin esas

mekânı (harim), dört yarım kubbe ile desteklenen bir ana kubbe sistemine göre evvelce Şehzade, Sultan Ahmed ve Yeni Valide camilerinde uygulanan düzende yapılmıştır. Dört kemerin desteklediği bu örtü ortadaki dört pâyeye bindirilmiştir. İkinci Fâtih Camii'nin bütünü eski Türk klâsik mimarîsine uymakla beraber pâyelerin yarım yuvarlak köşe pahları, bilhassa kemer ve yarım kubbe başlangıçlarını ayıran kademeli profilli silmeler, XVIII. yüzyılın ikinci yarısında Türk sanatına hâkim olan barok üslûbunun özelliklerine sahiptir. Caminin iç yüzeylerini kaplayan kalem işleri nakışlar da barok üslûbundadır. Fakat ikinci Fâtih Camii, İstanbul silüetindeki genel görünümü bakımından klasik üslûptaki eserlerden bir farklılık göstermez. Ayrıca kendinden daha önce yapılmış olan Nuruosmaniye

Camii'nin ağır barok görünümünden de uzak kalarak Osmanlı dönemi Türk klasik üslûbuna daha yaklaşıktır."

Bir Dünya Metropolü Olan İstanbul'a Değer Katan Mabet: Fâtih Camii

Bir dünya metropolü olan İstanbul'a değer katan, yerli ve yabancı ziyaretçilerin ilgisini çeken Fâtih Camii aynı adı taşıyan ilçede yer almaktadır. Somuncu Baba dergimizin güçlü kalemlerinden biri olan tarihçi yazar Resul Kesenceli, "Sırlarla Dolu Bir Şaheser: Fâtih Camii" adlı yazısında Fâtih Camii'yle ilgili şu kıymetli bilgilere yer vermektedir:

"Fâtih Camii zamanın en büyük dinî ve kültürel merkezi olacak bir külliye şeklinde inşa edilmiştir. Caminin kuzeyinde ve güneyindeki Fâtih

Medreselerini, sekiz adet Tetimme Medresesi ve sekiz tane Sahn-ı Seman Medreseleri oluşturmaktadır. Fakat bu medreselerden Tetimme Medreseleri bugün mevcut değildir. Külliye'nin güneydoğusundaki imâret, hastane konumunda olan darüşşifa, nekahethâne konumunda olan tabhâne, kütüphane, ilkokul konumundaki mektep, kervansaray ve türbeler külliye'nin diğer bölümlerini oluşturmaktadır. 108.000 metrekaarelik bir alanı kaplayan külliye o zamanın üniversitesi ve İstanbul'un Fâtih tarafından yeniden kuruluşunun şehirle kaynaşan kültür merkezini ihtivâ ediyordu. Bu büyük külliye'nin merkezi konumunda olan ve Türk-İslâm mimarisinin en önemli basamaklarından birini oluşturan caminin mimarı hakkında hâlâ kesin deliller mevcut değildir. Buna rağmen araştırmacıların çoğu mimarının Atik Sinan yani Sinan Yusuf bin Abdullah el Atik olduğunda ittifak etmişlerdir.

Evliya Çelebi'nin "Seyahatname"sinde yer alan hikâye şöyledir: "Kutlu fethin sultanı şöhretine uygun bir cami beklemektedir. Ancak cami inşâsı tamamlanınca gördüğü yapı kendisini öfkeliendirir. Atik Sinan'ı yanına çağırır ve mimar başını azarlar, 'Benim camimi niçin Ayasofya kadar yüksek etmeyip bir Rum haracı değer sütunlarımı üçer arşın kesip Ayasofya'dan alçak ettin?' diye sorar. Mimarbaşı da 'Padişahım, İstanbul'da zelzele çok olur, yıkılmasın diye iki sütunu iki arşın kesip Ayasofya'dan alçak ettim.' diye özür dileyince, Fâtih, 'Özrü cürmünden şiddetlidir.' diyerek mimarbaşının iki ellerini bileklerinden kestirir." Atik Sinan daha sonra kadı efendiye başvurarak adâlet isteyecek ve görülen mahkeme sonunda Fâtih Sultan Mehmet, mimar başının ailesine bakmakla görevlendirilecektir.

Osmanlı devrindeki İstanbul zelzelelerinin en şiddetlilerinden sayılan ve muhtemelen İkinci Bâyezîd zamanındaki küçük kıyamete benzeten depremle yalnız İstanbul değil civarı da sarsılmıştır. 22 Mayıs 1766 tarihi, Kurban Bayramı'nın üçüncü Perşembe günü vuku bulan bu büyük deprem gün doğduktan yarım saat

sonra, iki dakikadan az sürerek İstanbul ve civarında büyük hasara sebep olmuştur. Deprem tarihî âbidelerdeki tahribatının da hayli korkunç derecede olduğu, Sultan Selim, Şehzade, Süleymaniye, Nuru Osmaniye, Laleli, Valide ve Ayasofya Camileri hariç diğer camilerin bazılarının minarelerinin, bazılarının ise kubbelerinin çöktüğü kaydedilmektedir. İstanbul surlarının bazı yerleri de yıkılarak, ahşap saraylardan Beşiktaş Sarayı epeyce zarar görmüş, Topkapı Sarayı ve Eski Saray'da da bir hayli hasar meydana gelmiştir. Fâtih Camii'ndeki hasar ise yeniden inşâ etme gereği duyulacak kadar fazla olmuştur. Depremde caminin büyük kubbesi tamamen çökerek harap hâle gelmiş, küçük kubbeler ve duvarlar da oldukça hasar görmüştür. Ayrıca imaret, hastane ve medrese yıkılmış, yüzden fazla öğrenci medrese yıkıntıları altında kalmıştır. Bunun üzerine cami Sultan III. Mustafa'nın emri ile tamamen yıkılarak yeniden inşâ edilmiştir."

İstanbul Ansiklopedisi'nde bu güzel camiyle ilgili geniş bilgiler verilir.

İslâm âleminin parmakla gösterilebilecek kıymette mânevî binalarından biri olan Fâtih Camii, bizim için ayrı bir kıymet ifade etmektedir. Zîrâ o muhteşem eser, Peygamberimiz'in müjdesine mazhar olan bir büyük padişahın inşâ ettirdiği bir mabettir. Reşat Ekrem Koçu'nun hazırladığı "İstanbul Ansiklopedisi"nde bu camiyle ilgili şunlar söylenir: "İstanbul'un bizim elimiz ile yapılan ilk bina manzûmesi ve mimarî âbidesidir. Geniş bir saha üzerine kusursuz yerleştirilen 1 cami, 16 medrese, 1 mektep, 1 kütüphane, 1 hastane, 1 tabhâne, 1 imaret ve fodlhâne, 1 kervansaray, 1 hamamdan mürekkep olup diğer binalar camii ihâta ediyordu. Ne yazık ki külliye'nin mihrâkı olan camii'nin harîm kısmı XVIII. asırda yıkıldı, Dârüşşifâ/hastane ve sekiz tâlî medresesi mahvoldu, duvarlar yer yer çöküp haremin mahremiyeti gitti, mektep ve kütüphane yok oldu ve yerlerini tufeylî binalar kapladı. Bir asır İstanbul'da rakipsiz fermanfermâ olan bu manzumeye ancak Sü-

leymaniye ölçülebilir, benzetilebilir. Fâtih Sultan Mehmed Külliyesi şehircilik ve imar sahasında yeni bir devir açmıştır. "

Âkif "Fâtih Camii" adlı şiirinde bu mabedi medeniyetimizin sembolü olarak görür.

Fethin nişanesi olan ve çağ açıp çağ kapayan büyük komutanın (II. Mehmed'in) kendisine çok yakışan "Fâtih" sıfatıyla hafızalara yerleşen Fâtih ilçesini Fâtih yapan ve onu İstanbul'un kalbi konumuna yerleştiren en çok da Fâtih Camii'dir. Güzelliğiyle göz kamaştıran bu camiyi fondan kaldırırsanız Fâtih semti gönüllerdeki aksinden çok şey kaybeder.

İstanbul'un mânevî havasına eşsiz katkılarda bulunan Fâtih Camii ve Fâtih ilçesi, Türk edebiyatında da apayrı bir yere ve öneme sahiptir. Millî şairimiz Mehmet Âkif Ersoy'un "Fâtih Camii" adlı uzun bir şiiri (manzum hikâye) vardır

Safahat'ında. Hatta Safahat bu şiirle başlar. Şahsen bunun bir tesadüf olduğunu düşünmüyorum, bilinçli bir tercihtir kanaatimce. Zîrâ Mehmet Âkif'e göre cami, İslâm medeniyetinin şiarıdır. "Fâtih" ve "cami" kavramları bir araya gelince pazıl (puzzle) anlamlı bir şekilde tamamlanıyor. Genelden özele doğru sıralarsak İstanbul Türk-İslâm medeniyetini, Fâtih İstanbul'u, Fâtih Camii de Fâtih'i ve onun mânevî muhtevasını güçlü bir biçimde temsil ediyor. Bunları kalbe giden büyüklü küçüklü damarlar olarak da nitelendirebiliriz.

Şair Mehmet Âkif bu güzel şiirinde caminin etrafını ve buradaki mütedeyyin insanları merkeze alarak geçmişten geleceğe manevi bir yolculuk yapar. Neticede bu kutsi mabetle ilgili şöyle der Mehmet Âkif: "Bu kudsî ma'bedin üstünde tâbân fevc fevc ervâh ,/Bu ulvî kubbenin altında cûşân mevc mevc envâr/Tecessüd eylemiş gûyâ ki subhun rûh-i mahmûru ;/Semâdan

yâhud inmiş hâke, Sinâ-reng olup dîdâr! / Tabîat perde-pûş-i zulmet olmuş, hâbe dalmışken, / O, gûyâ kalb-i nûrânîsidir leylin, durur bîdâr / Evet bir kalbdır, bir kalb-i cûşâcûş-ı âşıktır / Ki cevfinden demâdem yükselir bin nâle-i ezkâr"

Fâtih Camii Hazîresi'nde Kimlerin Mezarı Vardır?

İstanbul'un mânevî atmosferini şekillendiren Fâtih Camii, bitişiğindeki hazîresiyle (özel mezarlık) de önemli bir mekândır. Fâtih Camii Hazîresi'nde yer alan mezarlar arasında Osmanlı ve Cumhuriyet döneminin önemli isimleri dikkat çekiyor. Fâtih Sultan Mehmed 1481'de Gebze yakınındaki Sultançayırı'nda vefat edince cenazesi İstanbul'a getirilir ve Fâtih Camii'nin kible duvarı önünde uzanan hazîre alanındaki türbeye gömülür. Fâtih Türbesi'nin az ilerisinde daha küçük ölçüde olmak üzere zevcesi Gülbahar Hatun'un ayrı bir türbesi bulunmaktadır. Bu

da sekiz köşeli bir plana sahip üzeri kubbe ile örtülü bir yapıdır.

Fâtih Camii Hazîresi'nde mezarı bulunan tarihe mâl olmuş şöhretli isimler her yönüyle dikkate değerdir. Bunlardan biri de Plevne Kahramanı Gazi Osman Paşa'dır. Hazîrede ayrıca Ahmed Midhat Efendi, Ahmed Cevdet Paşa, Sami Efendi, Salih Zeki Bey ve Ali Emiri Efendi gibi Osmanlı düşünce dünyasının önemli isimlerinin mezarları bulunuyor. Bu isimler hem bilim hem de edebiyat alanında önemli çalışmalar yapmış kişiler olarak tanınmaktadır. Cumhuriyet döneminde Fâtih Camii Hazîresi'ne defnedilenler ise Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşa, Ahmed Tahir Maraşi, Pertev Demirhan, İbrahim Subaşı, Prof. Dr. Halil İnalçık, Dr. Mehmet Genç, Prof. Dr. Semavi Eyice, Prof. Dr. Kemal Karpat, Kadir Topbaş, Muhammed Emin Saraç ve yakın zamanda bu hazîreye defnedilen İlber Ortaylı'dır.

İslâm Bizim İzzetimiz

İnsanlar bir düşünceyi değerlendirirken onun hayata yansımaya daha fazla önem verirler. Söylem, eylem aşamasına geçtiğinde hayatta nasıl şekilleniyor diye merak ederler. Yaşamdaki pratiğine bakarak o fikre veya düşünce sistemine bir değer biçerler. Nitekim komünizm dendiğinde hepimizin aklına Sovyetler, Çin ve Küba ile buralardaki toplumların durumu gelirdi. Gördüğümüz tablo karşısında hepimiz ürküntü içine düşerdik. Çünkü komünizmin iddiaları ne kadar cıvılcı olursa olsun, söylemin pratiğe yansımaları acıtıyordu. Bu yüzden de dünyanın geri kalan bölgelerinde korku ve endişeye sebep olmuştu. Baskılar kalkınca da fazla dayanmadan yeryüzünden silinip gitmiştir.

Kapitalizm dendiğinde ise hepimizin aklına öncelikle Amerika, ardından da Avrupa gelir. Bu düzenin acımasızlığı ve merhamet yoksunu oluşu, dünyanın bütün nimetlerini kendi menfaati uğruna acımasızca seferber ettiği hepimizi ürkütür. Çünkü bu sistem yeryüzünün hiçbir yerine adâlet götürmemiş, gittiği her yeri sömürmüş, dünyayı kendisine köle yapmıştır.

İnsan elinden çıkma sistemler bu şekildedir, ancak bütün bunların karşısında bir de İslâm vardır. Hükümlerine egemen olduğu dönemlerde cihana adâlet ve eşitlik sunmuştur. İnsanları kendisini kabul etmeye zorlamamış, gayr-i müslimlerin haklarını sonuna kadar korumuş, yaşadığı dönemlerde toplumları sürekli yukarı taşımıştır. Dolayısıyla İslâm'ı beşerî sistemlerle karşılaştırmak doğru olmamakla birlikte, böyle bir yola başvurulduğunda bile sonucun İslâm adına mükemmel olduğunu söyleme rahatlığına sahibiz. Bu yüzden İslâm tarihi, Emevîler, Abbasîler, Selçuklular, Endülüs ve Osmanlılar açısından Müslümanların iftihar asırlarıdır. Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz: Her zaman olabilecek kısmî ârizalara rağmen, tablonun bütününe bakıldığında, İslâm, topluma egemen olduğu dönemlerde sürecini başarıyla tamamlamıştır.

“Dine yönelik saldırıları engellemenin ve arayış içindekileri İslâm'a ısındırmanın yolu, hatalı uygulamaları savunmak değil; İslâm'ın izzetini bireysel ve toplumsal hayatımızda doğru bir temsil ile ortaya koymaktır.”

Müslümanlar, İslâm'dan uzaklaşmaları kezâ İslâm'ı yaşamış oldukları döneme göre yeniden okuyamadıkları zaman dilimlerinde ise zillete düşmüşlerdir. Bu sebeple yeryüzünde hiçbir insan İslâm'ın hükümlerine olduğu toplumları ileri götürdüğünü inkâr edemez.

Müslümanların Hâli

Yaşadığımız döneme gelince, insanlar inancın pratiğe nasıl yansıdığına baktıklarından dolayı İslâm'la ilgili düşüncelerinin karmaşık olduğunu söylemek durumundayız. Çünkü İslâm'ın safvetli dönemleri ile günümüzdeki Müslüman dünya karşılaştırıldığında ortaya hiç de sevimli bir tablo çıkmamaktadır. Bu da söylem ile eylemi karşılaştıran gayr-i müslimlerin, “İslâm hükümlerine olursa hâlimiz perişan olur.” şeklinde endişeye kapılmalarına sebep olmaktadır. Bunda esasında pek haksız da değillerdir. Biz hâlimizden hoşnut değiliz ki, onlar memnun olsun.

Bir gayr-i müslimin İslâm dünyasına bakarak şöyle bir tablo seyrettiğini düşünün ve onun bundan nasıl bir sonuç çıkaracağını tahmin edin. Tablo şudur: İslâm coğrafyasının neredeyse bütününde huzur yoktur. Buralar, az veya çok sürekli problemlerin yaşandığı coğrafyalardır. Var olan rejimler ile halklar arasındaki bağ kopuktur ve ikisi arasında mücadele vardır. Önemli bir kısmı diktatörlerce yönetilmektedir. Büyük kısmında hürriyet diye bir şey yoktur. Baskı egemendir. Farklılıklara tahammül sıfırdır.

Az veya çok genel olarak tablo bu şekilde görülmektedir. İslâm kardeşliği unutulmuş, bunun yerini ırk milliyetçiliği almış veya kendisi gibi düşünmeyen Müslümanları tekfir eden, düşman gören ideolojik cihat anlayışları türemiştir. İş o duruma gelmiştir ki, insanlar Allah adına diğer Müslümanları rahatça öldürmekte, hatta cuma namazı sırasında cami içindeki bombayı patlatarak mü'minleri katledebilmektedir. Pazarlar, çarşılar ile işyerleri de bombalardan nasibini fazlasıyla almaktadır. Can güvenliğinden ve huzurdan söz etmek neredeyse imkânsız hâle gelmiştir. Maalesef Halk bazı İslâm ülkesinin sokaklarında güvenli bir şekilde yürüyememektedir. Birçoğunda ise hürriyetten söz etmek mümkün değildir. Herkes sindirilmiştir. Bir kısım İslâm devletleri benimsemiş oldukları ideolojik İslâm anlayışını diğer ülkelere ihraç etmeye bakmakta, ülkelerinde ise farklı düşüncelerdekilere yaşam hakkı tanımamaktadırlar. Tasavvufun Suudî Arabistan'da yasak olması, İran'da Sünnîliğe tahammül edilememesi bunun bir göstergesidir.

Bu tabloya bakan bir gayr-i müslimin hangi düşünceler içine dalacağını tahmin etmek zor olmayacaktır. "Demek ki İslâm insanlığa böyle bir dünya vaat ediyor. Aman bizden uzak kalsın." diyecektir.

"Eğri oturup düz konuşmak" diye bir söz vardır. Burası bu sözün tam yeridir. Biz ne kadar İslâm'ın yüceliğini anlatmaya gayret edersek edelim, sonuçta var olan tablo bu. "İslâm şöyledir...", "İslâm adâleti, kardeşliği ve barışı getirmiştir." dediğimizde, karşımızdaki "Ya bu ne?" diyecektir. "Sen onlara değil İslâm'a bak." desek bile, görüneni bırakıp kitaplara veya bizim anlattığımızı yönelmez. Bu sebeple İslâm'ın önündeki en büyük engel Müslümanlardır. Başkalarını suçlamaya hiç gerek yok.

Ülkemize baktığımızda ise Rabb'imize hamd etmek durumundayız. Kim ne dersin, ülkemiz

bütün İslâm coğrafyası içinde her açıdan çok daha iyi bir konumdadır. Bu yüzden İslâm ülkelerinde akl-ı selimle hareket edenler bize gıpta etmektedirler. Arap ülkelerindeki pek çok dostumuz bunu açıkça dile getirmektedir.

İslâm'a Saldırı İçin Gerekçe Üretmek

Yukarıda anlatılanlar yanında, Müslümanlar pek çok alanda İslâm'a saldırılması için gerekçeler üretmektedirler. Âdetâ kendi kuyumuzu kendimiz kazmaktayız. Bunu görünce, "Allah'ın düşmanlarını suçlamaya gerek yok ki, bizim kendimize verdiğimiz zarar başımızı doğrultmamızı zaten engelliyor." diyesimiz geliyor. Ancak maalesef her bir eksikimiz İslâm'a saldırı için vesile olarak kullanılmaktadır. İslâm düşmanları çevre ve insan hakları gibi gerekçelerin arkasına saklanarak Müslümanları dolayısıyla İslâm'ı tahkir etmek istemektedirler. Kabahat biz Müslümanlardan kaynaklanmaktadır, bu elbette İslâm'ın suçu değildir. Lâkin yukarıda değindiğimiz üzere mü'minlerin uygulamaları üzerinden İslâm'a saldırılmaktadır. Buna götürecektir yanlıklar içine düşmezsek, dinimize hakaret edilmesine fırsat sağlamamış oluruz. Bu yüzden yanlıklarımız sebebiyle İslâm'a saldıranlara kızmadan önce bu yanlıklarımızı düzeltmeye bakmalıyız. Biz Allah'ın istediği gibi olabilsek, pek çok sorun kendiliğinden ortadan kalkacaktır.

Esasında dinimize saldırılmasına sebep olan kusurlarımızı başkaları bizleri kötülediği için değil, İslâm bunu istediği, fitrat gerektirdiği için yapmak durumundayız. Çünkü biz hiçbir amelimizi insanları memnun etmek için yapmayız. Her şeyden önce Allah'ın rızâsını gözetiriz.

Eksiklerimizden

Birkaç örnek verecek olursak: Kurban Bayramlarında olmaması gereken bazı manzaralar bizim kusurlarımızdan

kaynaklanmaktadır. Hayvanlara muâmelede, kesimlerinde, kesim sonrası atıkların imhasında titiz davranmak durumundayız. Hepimizin gördüğü üzere din düşmanları doğrudan İslâm'a bir şey diyemedikleri için kurban vesilesiyle bizlere hakaret etmeye çalışmaktadırlar. Hayvanlara eziyet edildiğinden, vahşice kesildiklerinden, kesim sonrası sakatlarının ortalıkta bırakıldığından dem vurmaktadırlar. Bize düşen, maddî fedakârlık altına girerek büyük bir heyecanla edâ ettiğimiz kurban ibâdetini her açıdan güzelleştirmektir. İnsanlarımızın ibâdetlerine bu derece sarılmalarını hazmedemeyenlere malzeme vermemeliyiz. Dinimizin murad ettiği bütün hususlara dikkat ederek, eksiklik arayanların kinlerini içlerine hapsetmeliyiz.

Aynı durum hac ibâdetinde de yaşanmaktadır. Yaşı elliye yaklaşmış olan bu satırların yazarı Mekke'de inşaat olmayan bir yıl bilmemektedir. Hac ibâdeti her zaman inşaatların gölgesinde yapılmaktadır. Bunun yanında düzensizlik hüküm sürmekte ve temizliğe fazla dikkat edilmemektedir. Pek çok insan uygulamalardaki hatalardan ve izdihamdan dolayı vefat etmektedir. Bunun faturası ise doğrudan İslâm'a kesilmektedir. Elbette burada sorumlu olanlar, Mekke ve Medine'nin idaresini ellerinde bulduranlardır. Ancak dışarıdan bakılınca, Müslümanların en temel ibâdetlerinden birini ellerine yüzlerine buluştırdıkları ve hacılara gereksiz sıkıntılar yaşattıkları söylenmektedir. Görüldüğü üzere, bizim üzerimizden dinimize saldırılmasına gerekçe hazırlıyoruz.

Benzer durum bazı kabirlerin ziyaretlerinde görülmektedir. Asılan çaputlar, türbelerin duvarlarına elleri ve yüzleri sürmeler, aşırıya kaçan davranışlar mutlaka düzeltilmesi gereken durumlardır. Uzaktan bakılınca panayır görüntüsü veren bu manzara elbette İslâm'ın istediği bir durum değildir. Lâkin bunu görenler,

“İşte Müslümanların hâli!” demektedir. İslâm dünyasının büyük kısmında yaşanan temizlik sorunu, küçücük kızları evlendirmeler, namus cinayetleri, okuryazar oranlarının düşüklüğü de böyledir.

Sonuç olarak, biz ne kadar “Bu, İslâm'ın istediği bir durum değil, siz dinin kendisine bakın.” desek de mü'min olmayanlar önce mü'minlere bakmaktadırlar. Çünkü dinimizi yaşantısıyla gösterenler onlardır. Bizler yaşantımızla ve yapıp ettiklerimizle İslâm hakkında iyi bir tablo oluşturabilirsek, arayış içinde olanların dine ısınmalarına vesile olacağımız gibi bizim vesilemizle dine saldırmaya çalışanların da önünü keseceğiz. Şu cümle hakîkatin ta kendisidir: Müslümanların yeniden Müslüman edilmesine ihtiyaç vardır.

Dipnot

* Prof. Dr. Enbiya YILDIRIM, Ankara Üniversitesi

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz..

Osmanlı'nın Son Dev Projesi: Hicaz Demiryolu

“Sultan II. Abdülhamid’in ‘en büyük rüyası’ olan Hicaz Demiryolu; emperyalist kuşatmaya karşı Müslüman coğrafyayı birbirine bağlayan, Hilâfet makamının mânevî gücünü çelik raylarla tahkim eden devasa bir İttihad-ı İslâm projesidir.”

Sultan II. Abdülhamid'e göre Düvel-i Muazzama'nın, parçalamak için plânlar yapıp fırsat kolladığı Osmanlı Devleti'ni ve sömürgeleştirdiği İslâm topraklarını kurtaracak yegâne çare, tüm Müslümanların emperyalizme karşı Hilâfet Sancağı ve İslâm Birliği davası etrafında birleşmesiyle gerçekleşebilirdi. Bunu hatıratında tafsilatlı bir biçimde şöyle izâh etmiştir:

"Dindaşlarımızla meskûn/yerleşik olan memleketlerin, büyük devletlerin elinde olması pek acıdır. Osmanlı İmparatorluğu'na yirmi milyon Müslüman kalmıştır, buna rağmen bütün Müslümanların gözü İstanbul'dadır. Düşmanlarımız maddî kudretimizi yıkmaya muvaffak olsalar dahi, mânevî kudretimiz bâkî/daimî kalacaktır... İstikbâl için yalnız bu birlikte ümit vardır. İslâmiyet'in birliği devam ettiği müddetçe İngiltere, Fransa, Rusya, Hollanda elimde sayılırlar. Çünkü tabiiyetlerinde (hâkimiyetlerinde) bulunan Müslüman memleketlerinde, halîfenin bir sözü, cihadı meydana getirmeye kâfidir ve bu Hıristiyanlar için felâket demektir... İngiliz idaresinde 85 milyon, Hollanda kolonisinde 30 milyon, Rusya'da 10 milyon vs. cem'an/toplam 250 milyon Müslüman, kurtuluş için Allah'a yalvarmakta ve Hazret-i Muhammed (s.a.v.)'in vekili olan Halîfeye ümitlerini bağlamışlardır."

Bu gâyeyle Sultan Abdülhamid, Halîfeliğin maddî-mânevî nüfûzunu kullanarak Batılıların müstemlekesi altındaki Müslüman topluluklarla ilişki kurmuş ve onları mânen İstanbul'a ve kendisine bağlamayı başarmıştır. Çoğu tarikat şeyhi olan bu gizli temsilciler aracılığıyla, Türkistan'a, Hindistan'a, Afrika'ya, Japonya'ya, hatta Çin'e kadar elini uzatmış ve bu uçsuz bucaksız coğrafyalarda adını, devletinin itibarını ve halîfeliği geçer akçe hâline getirmesini bilmiştir. Bu sayede, hilâfet kurumu yeniden milletler arası bir hüviyet kazanmış ve Osmanlı'nın siyasî otoritesi sınırlar dışına taşarak, Çin ve Japonya'da dahi cuma hutbeleri Sultan Abdülhamid adına okunur hâle gelmiştir.

"Yabancı sermayeye ihtiyaç duymadan, tamamen Müslümanların bağışları ve yerli mühendislik gücüyle inşa edilen bu hat; Osmanlı'nın son döneminde hem hac yolculuğunu kolaylaştıran hem de askeri lojistiği güvence altına alan bir bağımsızlık nişanesidir."

Demiryolunun Hedefi: İttihad-ı İslâm

Mü'minlerin Halîfesi Abdülhamid Han'ın, İslâm Birliğini ve Halîfeliği güçlendirmek maksadıyla attığı hayırlı adımlardan biri de "Hicaz Demiryolu Projesi" oldu. Hicaz Demiryolu aynı zamanda, Sultan Abdülhamid'in Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'e ve kutsal topraklara beslediği engin hürmet, muhabbet ve hizmet aşkının da en güzel ifadelerindendi. Proje, Bağdat Demiryolu Projesi'nin devamı mesâbesindeydi. İlk safhada Şam'dan Mekke'ye ulaşması plânlanan hattın, ileride Akabe ve Cidde'ye bağlanması, hatta Yemen'e kadar uzatılması düşünülmüştü. Sultan Abdülhamid, demiryolu hattı vasıtasıyla Hindistan'daki 60 milyon Müslüman'ı etkileyecek; Afganistan ve İran'ı da Hilâfet müessesesinin tesiri altına alabilecekti.

Demiryolu, güzergâh itibarıyla Orta Asya, İran, Hindistan ile Mısır'ın kavşak noktasındaydı. Basra Körfezi ve Hindistan Bölgesine karayoluyla ulaşım imkânı sunmasıyla Osmanlı Devleti, İngiltere'nin Akdeniz'deki sömürge idaresinin merkezi durumundaki Mısır'a ulaşarak, yalnızca Süveyş Kanalı'ndaki hâkimiyetinin Hindistan ve Uzak Doğu ile bağlantısını kesmekle kalmayacak; Ortadoğu ve Afrika'daki sömürgelerini kaybetmekle de karşı karşıya bırakacaktı.

Projenin ve İslâm Birliği gayesinin kalbi, kutsal mekân Kâbe-i Muazzama idi. Projenin başarılı olması hâlinde Osmanlı Devleti, mukaddes

topraklarla aradaki mesafeyi kaldırarak Hicaz Bölgesiyle münasebetleri kuvvetlendirecek ve daha da mühimi her yıl Hac için Mekke'ye gelen milyonlarca Müslüman, kardeşlik bağlarını pekiştirip dinen kaynaşacak ve İslâm Birliği düşüncesi etrafında kenetleneyecekti.

Yanı sıra hat, büyük zahmet ve meşakkatlerle yapılan hac yolculuğunu kolaylaştırarak dinî bir hizmete de vesile olacaktı. Servet-i Fünûn'un, 23 Ağustos 1907 tarihli sayısında yer alan malûmata göre yolcuların namazlarını rahatça kılabilmeleri için özel olarak Cami-i Şerif Vagonu dahi imal edilmişti. Suriye'den Medine'ye yaklaşık kırk, Mekke'ye elli gün süren, bedevîlerin saldırıları sebebiyle tehlikeli de olan yolculuk, dört-beş güne inecekti.

Abdülhamid Han, projeden beklentilerini ve bir an önce bitmesi için duyduğu yüksek arzu ve heyecanı, hatıratında şu sözlerle satırlara dökmüştü: "Bizim için ehemmiyetli olan Şam ile Mekke arasındaki demiryolunu en kısa zamanda inşâ edebilmektir. Bu sûretle karışıklık arttığında süratle asker göndermemiz mümkün olacaktır. Ehemmiyetli ikinci nokta da Müslümanlar arasındaki bağı öylesine kuvvetlendirmektir ki, İngiliz hainliği ve hilekârlığı bu sağlam kayaya çarparak parçalansın."

Tarihe Geçen Yardım Kampanyası

Demiryolu zor ve masraflı da olsa Sultan Abdülhamid; Cenâb-ı Hakkın avn ü inâyeti ve Rasûl-i Ek-rem (s.a.v.) Efendimiz Hazretleri'nin imdâd-ı rûhâniyetine müsteniden hatt-ı mezkûrun inşâsı, tahta çıkışının 25. yıldönümünde, 1 Eylül 1900'da başladı.

Hat, 8 yıl aradan sonra 1908'de, Sultan'ın tahta çıkışının 33. yıldönümünde, 1 Eylül 1908'de Medine İstasyonunun açılmasıyla, 1464 km olarak tamamlandı. Abdülhamid Han, rayların üzerine şu ibareyi yazdırmıştı: "Hâzâ min hayrâtî emîri'l-mü'minîn Sultan Abdülhamîd Hân Gâzî azzehu ve nasarahu/Bu, mü'minlerin emiri Gâzi Sultan Abdülhamîd Han'ın hayratındandır. Allah onu aziz ve ona yardım eylesin."

Toplam 4 milyon liraya mâl olan demiryolu; 1 milyon 18 bin lirası Osmanlı ülkesinden, 110 bin lirası Osmanlı toprakları dışından toplanan bağışlarla tamamlandı. Sultan Abdülhamid de kendi kesesinden 50 bin lira (ilk) bağışta bulundu. İkdâm gazetesinin 30 Kasım 1900 tarihli nüshasında neşredilen haberde, Payitahttaki Osmanlı memurlarının bir aylık maaşlarını (27 bin lira) bağışladıkları bildirilmişti.

Başta Hindistan, Mısır, Rusya ve Fas Müs-

lumanları olmak üzere Endonezya, Singapur, Seylan, Güney Afrika, Mozambik, Tunus, Cezayir Müslümanlarından, Avrupa'daki bazı İslâm cemiyetlerinden, hatta Amerika'dan bile bağışlar geldi.

Demiryolunun bitirilmesi için Müslümanların seferber olması ve bağış yarışına girişmeleri karşısında Abdülhamid Han duyduğu memnuniyeti şöyle beyan etmişti: "Hicaz Demiryolu için lüzumlu paraların, bütün dünyadaki Müslümanlardan ve bilhassa Hintlilerden, bu kadar çabuk toplanabilmesine hayran oldum."

Sergilenen Dini Hassasiyet ve Sonsuz Hürmet

Demiryolu yapımı Medine'ye ulaştığı esnada, Sultan Abdülhamid'in verdiği şu talimat; onun Hazreti Peygamber (s.a.v.)'e hürmet, muhabbet ve bağlılıktaki hassasiyetini sergilemesi açısından muhteşemdir: "Mümkün olan âletlerin üzerine keçeler sarınız ki, fazla gürültü olmasın ve Ehl-i Beyt'in ve burada yatanların ruhları rahatsız olmasın!.." Padişahın İkazıyla, demiryolunun etrafında yabancıların oturmasını önlemek için bir mazbata hazırlanması da aynı hassasiyetin başka bir ifadesidir.

Abdülhamid Han, Mekke şerifine gönderdiği telgrafta, demiryolu Mekke'ye varır varmaz hac için geleceğini bildirmişti. Maalesef, devletin maruz kaldığı zorlu iç ve dış meselelerden ötürü buna hiçbir zaman fırsat bulamadı.

Tercüman-ı Hakikat'in, 2-23 Nisan 1904 tarihli nüshalarında neşredilen bir yazı dizisinde, demiryolunun mânevî ehemmiyeti ve değeriyle alakalı şu ifadeler kullanılmıştır: "Demiryolu, Mekke'ye, Rasûl-ü Hüdâ'nın gittiği yol güzergâhında yapılmıştır. Böylece bir hac sevabına vesile olunmuştur. Hazreti Âdem'den Hazreti Muhammed (s.a.v.)'e kadar, 13 peygamber bu yoldan geçmiştir."

Demiryolunun Sağladığı Askerî Faydalar

Demiryolu tamamlandıktan sonra Osmanlı

Devleti'ne önemli askerî, siyasî, iktisadî ve içtimaî faydalar sağladı. Hicaz Bölgesine ve Yemen'e asker, silah, malzeme ve erzak nakliyatı demiryolu üzerinden yapıldı. 1910'da 77.761, 1914'te 147.587 asker sevk edildi. 1910'da ortaya çıkan Havran, Kerek ve Cebelidürûz Olayları, hat sayesinde kısa zamanda bastırıldı.

Demiryolu, I. Dünya Savaşı ve Hicaz İsyanı sırasında, nakliyat ve askerî operasyonlarda hayatî bir ulaşım aracı oldu. Yağ sıkıntısı, su problemi, artan trafik ve bedevî saldırıları, trenlerin hızlarını büyük ölçüde düşürdü. Bütün bu olumsuzluklara karşın Sina, Filistin, Suriye Cephelerine yardım gönderilmesinde ve özellikle Medine'nin Şam'la bağlantısının devam etmesinde, demiryolu yegâne ulaşım vasıtası idi.

Medine'de bulunan mukaddes emânetler ile binlerce sivilin Suriye'ye gönderilmesi, yine demiryolu sayesinde gerçekleşti. Cephelerde alınan yenilgilere rağmen Medine'nin 1919 başına kadar teslim olmamasında da hattın önemli payı vardı.

Osmanlı'nın Son Dev Projesi

Demiryolu projesi, Osmanlı-Batı, Osmanlı-İslâm Dünyası ilişkilerinin sınırlarını aşarak, milletlerarası stratejik bir önem ve anlam kazandı. O kadar ki, "Hasta Adam" olarak nitelendirilen Osmanlı'dan beklenmeyen bir proje; Osmanlı'nın ve Hilâfet'in son dev projesi seviyesine yükseldi.

Dönemin ağır şartları dikkate alındığında projenin kısa sürede bitirilmesi büyük bir başarı olarak görüldü. Öyle ki, Avrupa'yı bile şaşkına çevirdi; "Hasta Adam diriliyor mu?" endişelerinin canlanmasına yol açtı.

Osmanlı Devleti ile İslâm Âlemi arasındaki siyasî-dinî bağları güçlendirdi. Sadece Osmanlıların değil, bütün Müslümanların müşterek eseri; İslâm Birliği gayesine erişmenin en önemli basamaklarından oldu. Değerini ve güncelliğini kaybetmeyen unutulmaz kutsal bir hadise olarak tarihe geçti.

Demiryolunun Akıbeti Ne Oldu?

II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesinden (26 Nisan 1909) önce resmî belgelerde "Hamidiye Hicaz Demiryolu" olarak da geçen demiryolu, 1917 yılına kadar yapılan Akkâ-Beledüşşeyh (17 km.), Afûle-Lüd (100 km.), Vâdiüssûr-el-Avca (155 km.), et-Tin-Beytülhanum (39 km.) şube hatları ve Kademişerif'ten Şam'a döşenen raylarla 1750 km. uzunluğa erişti. Yapımı tüm Müslümanların ortak isteği olan Medine-Mekke ve Mekke-Cidde hatları, Hicaz Emiri Şerif Hüseyin ve kıskırttığı be-devilerin sabotajlarıyla gerçekleştirilemedi.

İlerde Osmanlı'dan ayrılmayı planlayan Şerif Hüseyin, demiryolunun Mekke ve Cidde'ye kadar uzatılması hâlinde siyasî ve askerî gücünün kırılacağı, bölgedeki kuvvet dengelerinin Osmanlı Devleti lehine değişeceğinin farkındaydı. Trablusgarp ve Balkan Savaşlarının getirdiği siyasî ve

ekonomik istikrarsızlığın etkisiyle Hicaz Bölgesinde yeni problemler çıkmasını istemeyen İttihat Terakki hükümetleri ise, Şerif Hüseyin ile ilişkileri bozmayıp uzlaşmayı tercih ettiler. Bu düşünceyle 1914'te kendisine yeni imtiyazlar verildi ve Medine-Mekke ve Cidde-Mekke hatlarının yapımından vazgeçildiği bildirildi.

Demiryolu, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra 18 Şubat 1909'da Sadaret'e, 1 Ağustos 1914'te Evkaf Nezareti'ne, I. Dünya Savaşı patlak verince de Harbiye Nezareti'ne bağlandı. 1916 Haziranında Şerif Hüseyin'in İngilizlerle anlaşıp isyan etmesine ve İngilizlerin (Ajan Lawrence'in) yönlendirdiği saldırılara rağmen hattın büyük bölümü Osmanlı kuvvetlerince kontrol altında tutuldu. 10 Ocak 1919'da Medine Müdafaasının sona ermesiyle, maalesef demiryolu üzerindeki Osmanlı hâkimiyeti de nihayet buldu.

Dünya Savaşı'ndan sonra demiryolu dört kısma ayrıldı: Hayfa-Semah hattı Filistin'de, Müdevvere-Medine hattı Hicaz Haşimi Krallığı'nda (Suudi Arabistan'da), Şam-Der'a, Der'a-Semah hattı Suriye'de, Der'a-Müdevvere hattı ise Ürdün'de kaldı. Suriye, Ürdün ve Filistin'deki hatlar, İngiliz ve Fransız mandasındaki hükümetlerce idare edildi. 1948'de Suudi Arabistan, Ürdün ve Suriye, demiryolunun yeniden yapımını görüşmek üzere bir komite oluşturdular. Ancak Arap-İsrail anlaşmazlığı, hattın Der'a-Hayfa bölümünün kapanmasına sebep oldu.

Sonraki yıllarda demiryolunun Suriye ve Ürdün'de kalan kısımlarında yolcu ve eşya taşıma trafiği sürdü. 1975'te Ürdün, fosfat taşımacılığı için Kızıldeniz'deki Akabe Limanı'na kadar uzanan yeni bir hat inşâ ettirdi. Suudi Arabistan sınırları içinde kalan kısım yıllarca âtil kaldı, istasyonlar metruk bir halde bırakıldı.

Yeniden İhya Mümkün mü?

TCDD, Uluslararası Demiryolu Birliği bünyesinde 2007'de oluşturulan ve Türkiye, Suriye, İran, Irak, Suudi Arabistan, Ürdün, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Afganistan, İran ile Umman demiryolları idarelerinin üyesi olduğu Ortadoğu Bölgesel Kurulunda, bölge ülkeleri arasında kesintisiz demir yolu bağlantısı sağlanması ve bu sayede İstanbul-Medine arasında Hicaz Demiryolu'nun yeniden canlandırılmasını gündeme getirdi. Bu kapsamda demiryolunun geçtiği ülkeler Türkiye, Suriye, Ürdün ve Suudi Arabistan, kendi topraklarındaki hatların canlandırılması konusunda görüş birliğine vardılar. Aradan geçen zamanda Türkiye, hattın kendi topraklarında kalan kısmında İstanbul-Konya Yüksek Hızlı Tren hattını tamamladı. Konya-Karaman hızlı tren hattı Ocak 2022'de hizmete açıldı. Karaman-Ulukışla, Adana-Osmaniye-Gaziantep arasındaki hızlı tren hattı projesi çalışmaları hâlen sürmektedir.

Suudi Arabistan'da ise Kuzey-Güney demiryolu projesi tamamlanarak kullanıma açıldı. Riyad-

Cidde arasında 950 kilometrelik ve Dammam-Jubail arasında 115 kilometrelik yeni hattı kapsayan Suudi Kara Köprüsünün inşâsı devam etmekte olup, Mekke-Cidde-Medine arasındaki Haremeyn Yüksek Hızlı Demiryolu projesi Ekim 2018'de tamamlandı. Medine İstasyonu, Türkiye'nin girişimleriyle müzeye dönüştürüldü.

Ürdün'deki demiryolları, "Ürdün Hicaz Demiryolları Genel Müdürlüğü" adı altında işletilmektedir. 2016 yılı Nisan ayında Ürdün Hicaz Demiryolları, TCDD ve TİKA iş birliğiyle gerçekleştirilecek restorasyon projesi kapsamında, 3 bin metrekarelik alana 3 milyon Euro'ya mal olacak bir müze açılması ve Türkiye tarafından demiryolu yapımı için 150 bin Euro değerinde iş makinesi hediye edilmesi yönünde adım atılmıştır. Ayrıca hattın Amman İstasyonu'nun TİKA tarafından restore edilerek tarihî belge ve canlandırmalarla müzeye dönüştürülmesi, bin 500 metrekare alana demiryolunun hikâyesinin anlatıldığı, Amman Hicaz Demiryolu Müzesi ismini taşıyacak yeni bir müze binasının tesis edilmesi kararlaştırılmıştır. Suriye'deki çalışmalarsa, patlak veren siyasî-askerî kriz nedeniyle 2011 yılında kesintiye uğramıştır.

Kaynakça:

- Sultan Abdülhamid, Siyasi Hatıratım, İstanbul, 1984.
- İhsan Süreyya Sırma, II. Abdülhamid'in İslâm Birliği Siyaseti, İstanbul, 1985.
- Edward Mead Earle, Bağdat Demiryolu Savaşı, Çeviren: Kasım Yargıcı, İstanbul, 1972.
- Lothar Rathmann, Alman Emperyalizminin Türkiye'ye Girişi, İstanbul, 1976.
- Murat Özyüksel, Osmanlı-Alman İlişkilerinin Gelişimi Sürecinde Anadolu ve Bağdat Demiryolları, İstanbul, 1988.
- Ufuk Gülsoy, "Hicaz Demiryolu", DİA, c.17, İstanbul, 1998.
- Orhan Koloğlu, Abdülhamid Gerçeği, İstanbul, 1987.
- Orhan Koloğlu, "Hicaz Demiryolu", Popüler Tarih dergisi, Ocak 2005, Sayı: 53.
- Ahmet Uğur, "Osmanlılarda Kâbe Sevgisi", Tarih ve Medeniyet dergisi, Haziran 1999, Sayı: 63.
- İsmail Çolak, Son İmparator: Abdülhamid Han'ın Gizemli Dünyası, İstanbul, 2017.
- http://www.tika.gov.tr/tr/haber/tarihi_hicaz_demiryolu_muzeyle_hayat_bulacak-32656
- <https://www.sabah.com.tr/kultur-sanat/2016/04/22/turkiye-hicaz-demiryolu-icin-harekete-gecti>

Kültür ve Şiirimizde Dut Ağacı

“Türk kültüründe kutsal bir yere sahip olan dut ağacı; sadece meyvesi ve dayanıklı odunuyla değil, aynı zamanda Hacı Bektaş-ı Velî menkıbelerinde olduğu gibi bereket, dayanıklılık ve mânevî gücü temsil eden derin sembolizmiyle de öne çıkar.”

Dut ağacı Türk kültüründe kutsal bir yere sahiptir ve Hacı Bektaş-ı Velî'nin menkıbelerinde de önemli bir rol oynar. Hacı Bektaşî'nin Anadolu'ya gönderilirken, Ahmet Yesevî tarafından dut ağacından kesilmiş bir odunun yanarak Rûm diyarına fırlatılması ve orada Ahmet Fakih tarafından tutularak Hacı Bektaşî'nin tekkesinin kurulacağı yere dikilmesi gibi bir hikâyeye dut ağacının mânevî önemini vurgular. Bu menkıbede, dut ağacı bir sembol olarak kullanılarak Hacı Bektaşî'nin mânevî yolculuğunu ve Anadolu'da kurduğu tasavvufî geleneği temsil eder. Günümüzde bu dut ağacının hâlâ durduğu ve tepe kısmının yanık olduğuna dair yaygın bir inanç bulunmaktadır. Dut ağacı, Türk kültüründe bereket, dayanıklılık ve mânevî gücü sembolize eder. Ayrıca, dut ağacıyla ilişkilendirilen menkıbeler ve efsaneler, Türk halkının mânevî inançlarının bir yansımasıdır.

Ağaç kültü içinde önemli bir yere sahip olan dut ağacı, Türk kültüründe kutsallık atfedilen ağaçlardan biridir. Bu anlamda, Türk kültüründe kullanılan bazı atasözleri ve dizeler, dutun kültürümüz içindeki yerini gösterir niteliktedir. "Dut giyindi, soyun; dut soyundu, giyin." diyen atasözü, dutun kültürümüzdeki önemini vurgular. Dut mevsiminde önce yapraklarını döker, sonra tekrar yeşerir. Bu durum, bir dönemin sona erip yeni bir başlangıcı simgeler. "Yesârî'nin şu dizelerinde olduğu gibi, "Dut yaprağı olur giderek kemha/Sabreden mûrada erer demişler" ifadesi de sabrın ve dayanıklılığın sembolü olan dut yaprağının, nihaî hedefe ulaşmanın bir işareti olduğunu gösterir. Türk kültüründe, "tut" veya "tıt" olarak telâffuz edilen dut, özellikle Türkmenler, Tatarlar ve Karakalpaklarda önemli bir yere sahiptir. Evin âdeta rûhu gibi görülen dut ağacı, evin mânevî huzuru, sekineti, istikrarı ve bereketinin sembolüdür. Geleneksel olarak, evin temeli atılmadan önce çevresine dut, nar, iğde, söğüt gibi duygusal olarak adlandırılan ağaçlar dikilir. Dut ağacı, Türk müziği alanında "halk çal-

"Halk değişlerinden mobilya sanatına kadar yaşamın her alanına nüfuz eden dut ağacı; şifa veren yaprakları, aromatik lezzeti ve asırlara meydan okuyan gövdesiyle Anadolu insanının hem gündelik hayatında hem de edebi tahayyülünde sarsılmaz bir yer edinmiştir."

gıları" olarak adlandırılan eserlerin yapımında da kullanılan bir malzemedir. Özellikle kopuz gibi önemli çalgılar, Türk kültüründe kutsal bir değere sahiptir. Dede Korkut hikâyelerinde, kopuzun önemi ve değeri sıkça vurgulanır. Ayrıca, tar çalgısı, Özbekistan ve Türkmenistan'da yaygın olarak kullanılan bir enstrümandır ve gövdesi genellikle dut ağacından yapılır. Dutar olarak bilinen iki telli çalgı da, ismini dut ağacından alır ve parmaklarla çalınır. Anadolu, Azerbaycan ve Özbekistan gibi bölgelerde yaygın olarak kullanılan bu çalgının gövde ve kapağı da genellikle dut ağacından yapılır. Dut ağacının çeşitli kültürel ve müzikal bağlamlarda önemli bir rol oynadığı açıktır. Halil Gökkyaya, şiirinde ustaların elinde şekillenen sazların ahenkli görünüm ve sesinden bahseder:

Ağacıma ahenk verir ustalar,

Sazdan, bağlamadan türküler tüter...

Halk hikâyelerinde, özellikle de dut ağacından yapılmış sazlarla ilgili bazı anlatımlar bulunmaktadır. Bir hikâyede, sazın altın veya gümüşten yapılması talebine cevaben, sazların aslında ağaçlardan yapıldığı ve bu ağaçların da bahçeden veya bağdan alındığı vurgulanır. Özellikle Anadolu'da, evin bahçesine veya mezarlıklara dut ağacı dikilmesinin sebepleri arasında, dutun kolay yetişmesi, az bakım gerektirmesi ve meyvesinin çeşitli hastalıkların tedavisinde kullanılabilir olması bulunur. Ayrıca, dut ağa-

cının yaz aylarında gölgesinden istifade ile kış aylarında ise odunundan ısınmada yararlanılması dikkate değerdir. Hemen hemen her evin önünde bulunan dut ağacından saz yapılması, insanın kendi yetiştirdiği, ürettiği, büyüttüğü ağaçlardan el emeğiyle başka bir yönden istifadesi olarak öne çıkmaktadır. Rüyada dut görmek ise genellikle yakın zamanda bir kismete kavuşulacağına yorulur. Bu, dut toplamak veya dut yemek şeklinde gerçekleşebilir. Türk milleti Çinlilerden önce dut ağacını keşfetmiştir. Yine de şair Halil Gökkyaya şiirinde tarihe atıfla bir Çin vurgusu ihtiyacı hissetmiştir:

*Nerden geldim diye hiç sorma bana,
Say ki Çin'den geldim, Maçin'den geldim.
Tarih oldum nice ahşap balkona,
Nice sevdaların içinden geldim.*

Dut ağacı, sadece meyveleri değil, aynı zamanda yapraklarıyla da ipekböceği yetiştirmek için önemli bir role sahiptir. İklim değişiklikleri bitki örtüsünü etkileyerek ipekböceği yetişmesini sağlar. Özellikle Çinlilerden önce Türk kavimleri tarafından keşfedilen ipeğin, dut ağacı yapraklarından elde edildiği bilinmektedir. M.Ö. 2. yüzyıla ait olduğu tahmin edilen bir mezar kazısında, bir kadının göğsünde bir dut ağacı dalıyla gömülmesi, Orta Asya'da ipekböceği ve ipek üretiminin ne kadar önemli olduğunu gösterir. İpek üretimi özellikle Çin Türkistanı, Kazakistan, Özbekistan ve Tacikistan gibi bölgelerde yoğunlaşmıştır. Halil Gökkyaya da bir dörtlüğünde sadece İpek böceğinin ürettiklerine değil, dut ağacından üretilen her şeye hayran olduğunu betimler:

*Antik sehpasında çay tavşankanı,
Bitter çikolata, ay çekirdeği,
Bu lezzeti çeker herkesin canı,
Hiç aşık olmaz mı ipekböceği?*

Hacı Bektaş-ı Velî'nin gösterdiği kerametler

arasında özel bir yer tutan, kutsallık atfedilen bir ağaç, dut ağacıdır. Velâyetnâme'de, Hacı Bektaş-ı Velî'nin Hoca Ahmet Yesevî'nin izniyle Anadolu'ya gelmesini anlatan bir bölüm bulunmaktadır. Hacı Bektaş-ı Velî, güneş doğmadan önce Ahmet Yesevî'den izin alarak Anadolu'ya gitmek üzere yola çıkar. O sırada Türkistan'daki erenler, meydanda bir ateş yakmışlardır. Bir efsaneye göre, bir eren ateşten bir odun alır ve Anadolu'ya fırlatırken, diğer erenlerin ve gerçek erelerin bu odunu tutsunlar, Türkistan erenlerinin Anadolu'ya gönderdikleri erenlere de ulaşsın diye duâ eder. Fırlatılan odunun ucunda yanık bir dut ağacı bulunmaktadır. Konya'da Emir Cem Sultan'ın halîfesi Hâka Ahmet Sultan, bu ağacı tutar ve Hacı Bektaş Dergâhı'nın önüne diker. Allah'ın yardımıyla, dikilen ağaç hızla büyür ve üst kısmı yanık olarak kalır. Kültürümüzde, Hacı Bektaş-ı Velî Külliyesi'nde bulunan kutsal dut ağacının, Ahmet Yesevî'nin Anadolu'ya atıp buraya düştüğüne inanılan ve "köşeği" diye nitelenen Velî'nin eliyle diktiği ağaç olduğuna inanılmaktadır. Bu dut ağacı, her yıl bol ürün verir ve meyvesi ile yaprağı şifa niyetine tüketilirken, aynı zamanda dilek ağacı olarak da ziyaretçiler tarafından ilgi görmektedir. Külliye'de bulunan karadut ağacı, Ahmet Yesevî ve Hacı Bektaş-ı Velî'nin felsefesinin yaşadığının ve Anadolu'nun bizim olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilir. Şu anda bile, bu dut ağacının yukarı ucundaki yanık iz açıkça görülebilir. Mânevî erenlere atıfla şifa kültürünün Halil Gökkyaya'nın şiirindeki izleri şu dizelerde takip edilir:

*Dutlarımla şifa bulur hastalar,
Tılsımım tükenmez her derde yeter.*

Ülkemizde yetiştiriciliği yapılan ipekböcekçiliği sektöründe dut ağacının önemi büyüktür. Dut yaprağı, ipekböceği için temel bir besin kaynağı olmasının yanı sıra yüksek protein içeriği ve sindirilebilirliği sayesinde büyükbaş, küçükbaş hayvanlar ve balıklar için yem ola-

rak da kullanılmaktadır. Ağacın meyvesi ise taze veya kuru olarak tüketilirken pekmez, pestil, sirke ve ispirto gibi çeşitli ürünlerin yapımında kullanılır. Ayrıca, ağacın dayanıklı dallarından elde edilen lifler, çeşitli tarım işlerinde kullanılmakta, kâğıt üretiminde ve çuval yapımında değerlendirilmektedir. Dut yapraklarının antibakteriyel ve kan düşürücü özellikleri yanı sıra taze yapraklar kanamaları durdurmak için de kullanılabilir. Meyveleri ise çeşitli rahatsızlıkların tedavisinde kullanılmaktadır, örneğin baş dönmesi, kulak çınlaması, uykusuzluk gibi durumlar için kullanılabilir. Ayrıca, gövdesi romatizma ağrılarına ve spazmlara karşı etkilidir. Kök kabukları ise tansiyon düşürücü özellik gösterir ve şeker hastalığı tedavisinde kullanılır.

Bir bahçeli konak, Safranbolu'da;

Balkon güzeline sırdaş bir ağaç

Dizeleriyle şair Safranbolu'daki ahşap işçiliği, doğal mimarî ve sanatsal güzelliklere temas ederken, mobilya sanayiinde el emeği göz nuruyla dut ağacından yapılan ev dekor malzemelere de değinmeyi ihmal etmez:

Antik sehpasında çay tavşankanı,

Bitter çikolata, ay çekirdeği.

Dut ağacı, ateş için yakılabilir kereste sağlarken, meyveleriyle de dumanın tatlı ve aromatik bir lezzet kazanmasını sağlar. Hem görsel hem de tat duyuları için keyifli bir deneyim sunar. Ayrıca, doğal parlaklığı ve dayanıklılığıyla bilinen en güçlü ahşap türlerinden biridir. Dut ağacı, böcekler için çekici olmayan bir koku yayarken, insanlar için tatlı ve ekşi bir lezzet sunar. Bu özellikleriyle, küçük kalemlerden dekoratif parçalara kadar çeşitli kullanım alanlarına sahiptir.

Söyleme

Ne mızraba dokun ne tele arz et,
Var git gönül bu türküyü söyleme...
Bir kabuk bağlamaz yaradır farz et,
Sar git gönül bu türküyü söyleme...

Fırtınalar demirlemiş koylara,
Bel bağlama haftalara aylara.
Gümrah ırmaklara yetim çaylara,
Ser git gönül bu türküyü söyleme...

Tüllenen şafağa kızaran tan`a,
Yetti yıllar yıllı verdiğin mana.
Yorgun saatleri başka zamana,
Kur git gönül bu türküyü söyleme...

Aldanıp da dört mevsimin üçüne,
Kar düşürdün bahçelerin saçına.
İlmek ilmek mısraların içine,
Ör git gönül bu türküyü söyleme...

Puslandı doruklar boz duman çöktü,
Enginde ovalar ayaza çekti.
Eyerle atları bir seher vakti,
Sür git gönül bu türküyü söyleme...

Satılmış ŞEN

Rumeli Hisarı

“Rumeli Hisarı, sadece bir askerî tahkîmât değil; mimarî plânındaki kule ve burçların dizilimiyle Hz. Muhammed (s.a.v.)’in isminin Kûfî hatla Boğaz’ın kalbine mühürlendiği mânevî bir şaheserdir.”

Rumeli Hisarı (Yenicehisar, Boğazkesen Hisarı, Nikhisar “Güzelhisar”, Yeni kale/hisar, Başkesen Hisarı, Kara Kale) isimleri ile kaynaklarda geçmektedir. Hisar, 32 bin m²’lik bir alana yayılmıştır. Hisarın üç büyük kulesi, dünyanın en büyük kale burçlarına sahiptir. Rumeli Hisarı’nın adı Fâtih vakfiyelerinde Kulle-i Cedide; Neşrî tarihinde Yenice Hisar, Kemalpaşazade, Aşıkpaşazade ve Nişancı tarihlerinde Boğazkesen Hisarı olarak geçmektedir. Kalenin yapımı 1452 Mart ayında başlamış dört ila beş ay kadar sürmüştür. İstanbul’un Sarıyer ilçesinde, Boğaziçi’nde bulunan ve bulunduğu semte adını veren hisar. Fâtih Sultan Mehmet tarafından İstanbul’un Fethi’nden önce, Karadeniz’den gelebilecek saldırıları engellemek amacıyla İstanbul Boğazi’nin en dar (698 m) yerine, Anadolu yakasındaki Anadolu Hisarı (Güzelce Hisar)’nın tam karşısına inşâ ettirilmiştir.

1451 yazı sonunda Karaman Seferinden dönen Sultan Mehmed Han, Anadolu Hisarı bölgesinden karşıya geçerken, Boğaziçi’nin durumunu çok dikkatli incelemişti. O zamanki toprakların tesirli oldukları mesafelerin ve atılan güllerin kifayetsizliği sebebiyle, daha önce yapılmış olan Anadolu Hisarı, Karadeniz’den gelen gemileri kontrol altına almaya yetmiyordu. Bu sebeple Rumeli Hisarını yaptırmağa karar verdi.

Kale yapımına mâni olmak isteyen Bizans İmparatoru Konstantin Dragazes’in elçilerine Sultan Mehmed Han şu cevabı vermiştir: “... Kendi arazim üzerinde gönlüm istediği şeyi yapmama karşı gelmeniz için, elinizde ne hak ve ne de kudret vardır. İki kıyı benimdir. Anadolu kıyısı benimdir. Çünkü halkı, Osmanlılardan meydana gelmektedir. Rumeli kıyısı da benimdir. Çünkü siz savunmasını bilmiyorsunuz. Gidiniz efendinize söyleyiniz ki, şimdiki Osmanlı Padişahı, evvelkilere benzemez!”

Mimarî Özellikleri

On üç adet burç ve bunları birbirine bağlar duvarlarından oluşmuştur. En büyük üç kulesi isimlerini, inşâsına nezaret eden paşalardan

“Fâtih Sultan Mehmed’in bizzat nezâretinde dört ay gibi kısa bir sürede inşâ edilen bu devasa yapı, hem Karadeniz’den gelecek yardımları kesen stratejik bir ‘Boğazkesen’ hem de ismindeki ebced surlarıyla örülü bir iman nişânesidir.”

alır: Saruca Paşa, Zağanos Paşa ve Halil Paşa kuleleri. Zemin katları ile Saruca Paşa ve Halil Paşa kuleleri 9 katlı, Zağanos Paşa Kulesi ise 8 katlıdır. Hisarın projesi, yapılacak surların, burçların, kapıların yerlerini, aralık ve mesafelerini, bizzat Sultan Mehmed Hanın tespit ettiği hususlar dikkate alınarak Mimar Muslihiddîn Ağa tarafından çizilmişti. Büyük bir hızla kalenin inşâsına başlandı. Bizzat Sultanın, vezirlerin, paşaların, çalıştığı İnşaat, çok güzel bir plânlama ve sorumluluk dağıtımı ile devam ediyordu. İş bölümü ve çalışanların vazifeleri bizzat Sultan Mehmed Han tarafından tayin ediliyordu. Boğazkesen Hisarının kuzeyindeki burcu yetmiş yaşlarındaki Saruca Paşa, en güneydeki burcu Zağanos Paşa, kıyıdaki burcu da Halil Paşa yapıyor, Sultan da geri kalan ve deniz tarafındaki işlerle uğraşıyordu. İntizam, iş bölümü, çalışma gayretinin bütünüyle ortaya döküldüğü kale yapımında beş ilâ altı bin işçi ve usta çalışmıştı. Adâlet işlerini ön plâna aldırın Sultan Mehmed Han, işçi gruplarını buldukları muhitin kadıları ile getirtmişti. Ağır suç işleyenlere ölüm cezası verileceği herkese duyurulmuş, işini en iyi ve çabuk bitirene büyük mükâfatlar verileceği bildirilmişti. İnşaat gayretli çalışmaların sonunda ağustos ayı içinde bitirildi. 250x125= 31.250 m²’lik alanı kaplıyordu. En dar yeri batı-doğu yönü üzerinde 125 metredir. Kalede, kuzeyde, güneyde tepeler üzerinde ve biri de doğuda deniz kenarında olmak üzere, üç büyük burç ile çeşitli büyüklükte on üç burç vardır. Kalenin hendeği yoktur ve burçlar, her biri başlı başına savunmayı başaracak şekilde yapılmıştır. Surların

kalınlığı taarruza elverişli olan batı tarafından hemen hemen her yerde beş metre, güneyde ise üç metredir. Bazı yerler dört metredir. Surlar boyunca dışarıya karşı iki metre yükseklikte, seksen santimetre genişlikte mazgalla korunan bir devriye yolu vardır.

Kuleler, Burçlar ve Surlar

Saruca Paşa Kulesi: Kalenin kuzeybatı köşesinde yer alan daire planlı kule 28 metre yüksekliğinde, dıştan 23,80 metre genişliğinde olup duvarı 7 metre kalınlığındadır. Üstte yuvarlak kemerli, altta lentolu (kapı ve pencere gibi boşlukların üzerine yatay olarak yerleştirilen, üstteki duvar yükünü yan duvarlara aktaran taşıyıcı blok) açıklıklı kapı üzerinde yer alan kitâbe taşı boştur. Kulenin ortasında silindirik şeklindeki boşlukta yedi ahşap kat yer alır. Katlar ortada bir direk ile yanda duvara bindirilen meşe kirişlere oturtularak oluşturulmuştur. Sadece zemin katta ortadaki taşıyıcı direk korint başlıklı mermer sütündür. Diğer katlardaki direkler meşe ağacından yapılmıştır. Yedinci katın üstü kubbe ile örtülüdür. Duvar kalınlığı içerisinde merdiven ve odalar yer alır. Odalardan biri geniş, penceresiz ve kuyu gibi derin oluşuyla farklılık arz eder.

Çandarlı Halil Paşa Kulesi: Kalenin deniz tarafındaki eksende kuzey-güney doğrultusunda sahilde sıfır noktasında yer alır. On iki gen planlı kule 22 metre yüksekliğinde, dıştan 23,30 metre genişliğinde olup duvarı 6-6,5 metre kalınlığındadır. Üstte kemerli, altta mermer söveli ve lentolu açıklıklı kapı üzerinde kitabe yoktur. Kulenin duvar kalınlığı içerisinde merdiven ve odalar yer alır. Devşirme malzeme açısından zengin olan kulede özellikle deniz cephesinde çeşitli parçalar görülür. Kulenin doğu yönündeki iki yüzünde tuğlalarla kare şeklinde ele alınmış Osmanlı ahşap işleri formunda birer süs panosu vardır.

Zağanos Paşa Kulesi: Kalenin güneybatı köşesindedir. Daire planlı kule 21 metre yüksekliğinde, 26,7 metre genişliğinde olup duvarı

5-7 metre kalınlığındadır. Dıştan basık kemerli olarak düzenlenen kapı üzerinde nesih hatla Arapça bir kitabe yer alır. Kitâbede Fâtih Sultan Mehmed ile Zağanos Paşa'nın adının geçtiği, yapının Receb 856 (Temmuz-Ağustos 1452) tarihinde tamamlandığı belirtilmektedir. Kulenin duvarı belli aralıklarla tuğla hatıllara sahiptir. Duvar kalınlığı içerisinde merdiven ve odalar yer alır.

Kale duvarları arasında yer alan on üç küçük burç çeşitli aralıklarda ve birbirine yakın ölçülerdedir. Küçük burçların Hisar peçe (ana yapıyı korumak amacıyla inşa edilen, mazgal delikleri bulunan güçlendirilmiş dış savunma kulesi) 'deki iki katlı olanı hariç diğerleri tek katlıdır. Kalenin içinde evler, câmi, sarnıç, yiyecek, cephâne ve malzeme depoları yapılmış, ağır toplar, Hisar peçe'nin mazgallarına yerleştirilmişti. Kalenin ilk komutanı Firuz Ağa'nın emrine dört yüz asker verilmişti. Bundan sonra Boğaz'dan geçecek bütün gemiler muayyen bir vergi ödeyeceklerdi. Emre itaat etmeyenler derhâl batırılacak, Boğaz'ın en dar yerinde (660 m) karşılıklı iki kaleden açılacak atışla izinsiz hiçbir şey geçemeyecekti. İlk defa aynı sene Kasım ayı içinde Karadeniz'den gelen iki Venedik gemisi, izinsiz geçmek istedi. Derhâl ateş açıldı. Arkasından Antonio Rizo'nun kaptanı olduğu gemi batırıldı. Böylece dünyanın en stratejik boğazının iki yanına hâkim olan Osmanlılar, İstanbul fethinin ilk adımını atmış oldular.

Kalenin üzerinde yer alan kuleleri birbirine bağlayan surların yüksekliği arazinin meyline göre değişmektedir. Kalınlığı ise düşman saldırısı ihtimali yüksek olan yerlerde 5 metre, sarp yamaçta yer alan güney duvarında 3 metredir. Duvarların üst kısmında devriye yolu yer alır. Bu yollar arazinin durumuna göre düz veya merdivenli olarak düzenlenmiştir. Buraya çıkış, kalenin iç alanındaki on sekiz yerden duvarın iç yüzeyine işlenmiş olan, genellikle 1 metre genişliğindeki merdivenlerle sağlanır. Duvarlar ve kulelerin üzerinde yer alan devriye yolları dış yönde 2 metre yükseklikte ve 0,80 metre ka-

linlikta olup üstü dendanlı (Kale surlarının üst kısmındaki, askerlerin arkasına saklanıp düşmana ateş ettiği girintili çıkıntılı kısım. Dış.) bir korkuluk duvarı ile çevrilmiştir. Kalede duvarlardan dışarıya açılan beş kapı vardır. Bunlar kuzey, güney, doğu, batı cephelerinde ve Hisar peçenin doğuya açılan duvarındadır. Kapılardan sadece güney cephesindeki tek, diğerleri çift ahşap kanatlıdır. Kapılar dıştan demir levhalarla perçinlenerek kaplanmıştır. Kuzey, doğu ve batı kapıları içten arkalarına yatay konumda yan duvarlara yerleştirilen meşe direk sürgüleme sistemiyle kapatılmaktadır.

İsimdeki Sır

Fâtih Sultan Mehmet, hisarın duvarlarının "Muhammed" kelimesi şeklinde olmasını planlayarak inşa ettirdi. Buna göre her "Mim" (M) harfinin yerinde bir kule yaptırdı. Kulelerden ikisi, birbirinin yanında ve burunun eteğinde idi. Üçüncüsü denize daha yakındı. "H" ve "D" harflerinin buldukları yerlerde istihkâmlar yapıldı. Padişah, bunların yapılmasına özen göstermiş, bizzat nezaret etmiştir. Bir rivayete göre ise Fâtih Sultan Mehmed'in hocası Akşemseddin/Akşeyh Hazretleri'nin arzusu üzerine Hazreti Muhammed'in ismi yazıldı. Osmanlıca bir tür el yazısı olan Hattı-Küfi ile yazılmış "Muhammed" kelimesi görülmektedir. Küfî hattı ile Muhammed şeklini alan kale ismin harfleri ebced hesabına göre 92 sayısına tekabül ettiğinden hisarda 92 burç ve dirsek vardır. Aynı zamanda kendi isminin Mehmed olması Osmanlıca Muhammed şeklinde yazılmasından dolayı Peygamber Efendimiz'in ismi ile kendi isminin de anılmasını sağlamış oldu. Böylece Peygamber Efendimiz Hazreti Muhammed (s.a.v.) ismini asırlarca kalacak şekilde burçlara yazdırmış oluyordu II. Mehmed. Günümüzde ise sevgi ve muhabbetin zirvesi, numune-i imtisali olarak yansımaktadır.

Kaynakça

Ahmed Esat Sezai Sünbüllük, Anadolu ve Rumeli Hisarlarının Tarihçesi, İstanbul 2023.

Albert Gabriel, İstanbul Türk Kaleleri (Tercüme: Alp Ilgaz), (Tercüman 1001 Temel Eser), İstanbul.

Çelik Gülersoy, Rumeli Hisarı, İstanbul 1968.

Ekrem Hakkı Ayverdi, Osmanlı Mimarisinin İlk Devri I, İstanbul 1989.

Evlîya Çelebi, Seyahatname, İstanbul 2018.

İ. Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, Ankara 1972.

TDV İslam Ansiklopedisi, Anadolu Hisarı.

Ahmed-i Sûzî'nin Hakîkat Arayıcısına Nasîhatleri

“Ahmed-i Sûzî'ye göre hakîkate ulaşmanın yolu; dinin emir ve yasaklarına (zâhir) tam bağlılıktan ve kalp âlemini tarîkat terbiyesiyle aydınlatarak nefis engelini aşmaktan geçer.”

Ahmed Sûzî, 1179/1765'te Sivas'ta dünyaya gelmiştir. Halvetiyye'nin Şemsiye (Sivâsiyye) şubesinin müessisi Şemseddîn-i Sivasî'nin altıncı kuşaktan torunu olan Sûzî'nin çocukluğu ve gençliği tasavvufî bir ortamda geçmiştir. Sûzî Efendi, âlet ilimlerini Hâdimî Merhum'dan (ö. 1176/1762) tasavvuf ilmini ise Abdülmecîd Efendi'den (ö. ?) almıştır. Abdülmecîd Efendi, isim benzerliği nedeni ile 1039/1638'de vefat eden Abdülmecîd-i Sivâsî ile karıştırılmıştır. Sûzî'nin üstadı olan Abdülmecîd Efendi, Müeyyed b. Şemseddîn-i Sivâsî'nin (ö. 1075/1664-65) talebelerinden Abdurrahmân-ı Turhâlî'nin (ö. ?) halîfesi Mustafa Turhâlî'den (ö. ?) tarikat eğitimini almış birisidir.

Seyrüsülûkünden önce 1198/1783'te hac farızasını yerine getiren Sûzî, Dîvân'ında bu yolculuğunu manzum olarak anlatmıştır. Hac dönüşü Sivas'taki Şemsî Dergâhı'nda postnişin olan Sûzî, vefatına kadar bu görevini devam ettirmiştir. Sûzî, bu tekkedeki görevinin annesinin vefatından bir süre sonra başladığını Dîvân'ında bir beyitte dile getirmiştir. Buna göre Sûzî, 1798 veya 1799 yılında posta oturmuş ve yaklaşık otuz yıl bu görevine devam etmiştir.

Ahmed Sûzî'nin babası Şeyh Ömer Sâni Efendi'dir. O da Şemsî Dergâhı'nın şeyhlerindedir. Kaynaklarda Sûzî'nin annesi hakkında bilgiye rastlanılmamıştır. Kaynaklarda, Sûzî'nin Mehmed Behlül (ö. 1256/1840) isimli bir kardeşinin olduğu ve Sûzî'nin vefatından sonra Sivas'taki tekkede bu kardeşinin görev yaptığı nakledilmiştir. Burada verilen bilgiye göre, Sûzî'den sonra kardeşi Mehmed Behlül Efendi, onun vefatından sonra ise oğlu Şeyh Hüseyin Sâni (ö. 1279/1862) Şemsî Dergâhı'nda görev yapmıştır.

Hiç evlenmediği belirtilen Ahmed Sûzî Efendi, 1246/1830 yılında Sivas'ta vefat etmiş, cenaze namazı Sivas Meydan Camii'nde kılınmış ve dedesi Şemseddin Sivasî'nin yanına defnedilmiştir.

“İnsanın içsel engelleri olan nefis ve şeytanın hilelerine karşı uyarın Sûzî, hayatın anlamını bulmak ve hakikat sırrına ermek için kötü hasletlerden arınıp İslâm ahlâkıyla bezenmeyi esas alır.”

Kaynaklarda Ahmed Sûzî'nin eserleri hakkında değişik bilgilere rastlanmaktadır. Bazı kaynaklar onun üç eserinden bahsederken bazıları da bu sayıyı beşe çıkarmıştır. Bu farklı değerlendirmelerle birlikte yapılan son araştırmalar Türkçe Dîvân, Farsça Dîvân, Pendname, Silsile-i Pîrân-ı Meşâyih-i Halvetiyye, Kaside-i Bürde Tercümesi, Abdülvehhâb-ı Gâzî Menâkıbnâmesi, Vasiyetnâme, Süleymânnâme ve Sülûknâme adlarında dokuz eseri olduğu anlaşılmıştır.

Ahmed-i Sûzî'nin Mânevî Yolculuğa Çıkanlara Bazı Nasîhatleri

Ahmed-i Sûzî, bir mürşid-i kâmil olarak mânevî yola talip olan ve bu seyri başarılı bir şekilde tamamlamak isteyenlere yani sâliklere nasîhatlerini, Pendnâme adlı eserinde yolun temel ilkelerini kısa ve öz bir şekilde sıralamıştır. Sûzî, ilk olarak sâlikin tevâhidin özünü arayan kimse olduğunu fark etmesini istemiş ve ona; “Hüdâ'ya eyle gel tevâhid tahkîk/ Resûlidir habîbi eyle tasdik” şeklinde seslenmiştir. Bu mısradaki Sûzî, sâlike, kelime-i tevâhidin iki asıl unsuru olan “Allah'tan başka ilâh yoktur ve Muhammed O'nun kulu ve rasûlüdür.” gerçeği için mücâdele verdiğinin bilincinde olmasını telkin etmiş ve ondan tevâhidin özünü yakalayabilmek için seyrüsülûk yoluna geldiğinin farkında olmasını istemiştir. Hemen akabinde Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'nin isimlerini zikrederek geriye kalan sahâbe-i kirâmın tamamını ise işaret ederek sâlike, tevâhidin aslına onların izini takip ederek ulaşabileceği mesajını vermiştir. Sâlikin mânevî sahada vuslatı elde edebilmesi için zâhirini temizlemekle işe başlaması gerektiğini belirten Sûzî, farz, vâcib,

sünnet ve adab öğrenmesini, beş vakit namaza dikkat etmesini, akâid öğrenerek inancını güçlendirmesini, mahremiyete özen göstermesini ve ahkâm-ı şer'îyeye riayetle zâhirini tertemiz bir hâle getirmesini tavsiye etmiştir. Bu tavsiyelerinin ardından bâtınını temizlemek üzere iç âlemine yönelmesini sâlike telkin eden Sûzî, "Şerî'at ilmîni ehlinden öğren/Tarîkat silkine gel sonra yelten" sözleri ile mârifet düşüncesinin işleyişine dair bilgi aktarmıştır. Buna göre sâlik önce şerîatı öğrenmek ve onu hayata tatbik etmekle yükümlüdür ardından da tarîkat yoluna revan olarak iç âlemini temiz kılmaya çalışmalıdır.

Tarîkatta mürşid-i kâmil olmadan ilerlemenin mümkün olmadığını söyleyen Sûzî, sâlikin,

mürşid aramak, ona hizmet etmek, onun sözünden çıkmamak gibi görevleri olduğundan bahsetmiştir. Sûzî, mânevî yolculukta rehber olan mürşid-i kâmil ile sâlikin nasıl bir münasebetle bağ kuracağını şu beyitlerde dile getirmiştir:

Ki rehbersiz o dergâha varılmaz/ Delîlsiz bâb-ı Sultân'a girilmez

Ânınçün oldılar muhtâc delîle/ Delîlsiz çün erilmaz ol Celîl'e

Delîl kim der isen mürşiddir ancak/ Sözi anlar isen hakdır güzel bak

Refîkin mürşid olur bil hakîkî/ Bilürsen er-refîk sümme't-tarîki

Ânun 'avniyle ol matluba vâsıl/ Ne istersen murâdın ola hâsıl

Eğer mürşidsiz olsa 'ilm-i a'lâ/ Neden muhtâc olurdu Hızr'a Mûsâ

Bu hâli fikr eden münkir ü nâdân/ Tashîh itmezse bir ehlinden îmân.

Sûzî'nin bu pasajda Hakk'ın sırlarına ulaşmak için bir yol göstericiye mutlaka ihtiyaç duyulduğunu vurguladığı ve "Önce refik sonra tarîk." yani "Önce yol arkadaşı sonra yol." deyiminin gerçeği dile getiren ve genel kabul gören bir söz olarak zikrettiği anlaşılmaktadır. Bu sözün bir gerçeği ifade ettiğine dayanak olarak Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Musa ve Hz. Hızır kıssasına bakılıp oradan ders alınmasını tavsiye eden Sûzî, her yolda mutlaka bir yol göstericinin olmasının zorunluluğunu inkâr eden kimselerin kâmil bir imana ulaşamayacak bahtsızlar olduklarını söylediği görülmektedir. Burada Sûzî'nin düşüncelerini bir yandan Kur'ân-ı Kerîm'e dayandırma diğer yandan da haklılığını ifade bağlamında genel kabul gören deyimlerden istifade etme yoluna gittiğini belirtmek yerinde olacaktır.

Sûzî'nin sâlike vurgulu bir şekilde mânevî seyrinde dikkat etmesini telkin ettiği en önemli başlık zikirdir. O, sâlikin gafletten kurtulmasına

ve nefesine dur demesine yardımcı olacak en etkili başlık olarak mürşidden aldığı zikri yerine getirme görevi olduğunu şu şekilde dile getirmiştir:

Dün ü gün zikr ü fikr ile devâm it/Ne 'ahd aldinsa ana ihtimâm it

Olup ikrârın üzre şöyle kâim/Ola tâ imânın mahkûm-ı dâim.

Zikirle gafletten uzak duran sâlikin nefis ve şeytanın türlü oyunları ile karşı karşıya geleceğini belirten Sûzî, sâliki nefis ve şeytanın öfke, kibir, hased, kin, insanlarda kusur görmek ve vakitini boş şeylerle harcamak gibi belli başlı oyunlarına karşı uyarmıştır. Sûzî, nefis ve şeytanın gönlü karanlıklara mahkûm eden bu tuzaklarına karşı uyarılarını şu beyitlerde dile getirmiştir:

Hevâ-yı nefis ile şeytân ile olma/Gönül şehrin sakın harâba salma

Gazâb kibr itme dâimâ halîm ol/Bulunduğun mahallerde hadîm ol

Hased kîn ü 'adâvet bugz hîle/Habâis terkin it hem bunlar ile.

Sûzî'nin bu pasajda nefis ve şeytanın hilelerini dile getirmenin yanında bu hilelerinin mukâbili olan yaratılmışa hizmet etmek ve halîm bir tavırla muâmelede bulunmak gibi bazı güzel hasletlere dikkat çektiği de görülmektedir. Sûzî'nin usulünde daha çok güzelliklere davet metodunu takip ettiğini nasîhat metninde daha belirgin şekilde görmek mümkündür. Bu bağlamda Sûzî, tevazu, yoldaşını kendine tercih etmek, büyüğe hürmet, küçüğe sevgi, daima hüsn-i zan ile hareket etmek, insanların ayıbını örtmek, her işi Hak'tan bilmek, insanlardan ne gelirse gelsin hoş görmek, her şeye ibretle bakmak, sükûtu tercih etmek, az yemek, az konuşmak, uyku konusunda dikkatli olmak, seher vakitlerini ihyâ etmek, zikre devam etmek ve bütün işleri Hak'a havale etmek (tefviz) gibi başlıklara dair aktarımları dikkat çekicidir.

Netice olarak ifade etmek gerekirse Sûzî,

mânevî yolculuğu tecrübe etmiş bir rehber olarak insanın kendini ve Rabb'ini tanıyabilmesi yani mârifet sırrına ulaşabilmesi için kişiye zâhir ve bâtın anlamda yol gösterici birçok ilkeyi hayatına tatbik etmesini tavsiye etmiştir. Dinin hayat ile buluşması anlamına gelen zâhir boyutu bir başka ifadeyle dinin emir ve yasaklarıyla hareket etmeyi temel hareket noktası kabul eden Sûzî, insanın iç âlemini aydınlatma görevini üstlenen tarîkat sistemi ile hakikat yolunda ikinci büyük adımın atılmış olacağını savunmuştur. O, kötü ahlâktan kurtulup İslâm ahlâkının güzelliklerine kavuşabilmek için nefis, şeytan ve dünya engellerini aşmanın zaruri olduğunu anlatmış ve bu gerçeği ifade için bazı âyet-i kerîmeleri, hadîs-i şerîfleri ve kelâm-ı kibârları zihinlerde canlı kalacak şekilde okuyucusuna takdim etmiştir. Sûzî, bir yandan hakikate ulaşma yolunda asıl engeller olan nefsin ve şeytanın insanda ortaya çıkmasına sebep olacakları kötü hasletlere karşı kişiyi uyarırken diğer yandan da insanın nefis ve şeytan elinden kurtulup ulaşması gereken güzel ahlâk ilkelerine dikkat çekerek meselenin olumsuz ve olumlu yönlerini dile getirme ve çözüm önerileri sunma metodlarını ustaca kullanmıştır. Sûzî'nin bu adımları, onun insan gerçeğini merkeze alarak sorunları tespit etmede, bu sorunlara çözüm önerisi sunmada ve ideal hedeflere yönlendirmedeki başarısını göstermektedir. Günümüz insanı açısından da Sûzî'nin bu evrensel nitelikteki telkinleri son derece önemlidir. Hayatın anlamını bulmak, dengeli bir hayat yaşamak ve hakikat sırrını müşâhede etmek için Sûzî'nin zihinlere ve gönüllere bir emanet olarak bıraktığı bu tavsiyele-ri ilk günkü tazeliğini korumaktadır.

Dipnot

* Dr. FâtiH ÇINAR, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi. Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

İstanbul Sevdam

Hasreti içimde, kabırır durur
İstanbul sevdamdır, İstanbul kavgam
Gönlümde tarihten, var hâtırası
İstanbul sevdamdır, İstanbul kavgam
Varsın olsun derdi, versin çile gam

O benden vazgeçmez, ben de hiç ondan
Çıkarmam aşkını, beyzalı kından
Bağlıyım kavlime, yürekten candan
İstanbul sevdamdır, İstanbul kavgam
Varsın olsun derdi, versin çile gam

Marmara ak alev, içirimde kor
Hicranında kalmak, ölümden de zor
Kalsam da har içre, yine hayra yor
İstanbul sevdamdır, İstanbul kavgam
Varsın olsun derdi, versin çile gam

Sevdası yakamda, bir leylak süsü
Mazisi ruhumda, yürek ülküsü
Bir Fâtih, bir fetih, gönül türküsü
İstanbul sevdamdır, İstanbul kavgam
Varsın olsun derdi, versin çile gam

Kanadına değdi, kanar kanadım
Sevgisini aldım, derdim onadım
Namıyla, şanıyla, İstanbul adım
İstanbul sevdamdır, İstanbul kavgam
Varsın olsun derdi, versin çile gam

Celalettin KURT

Kutlu Fetih

Kutlu bir müjde geldi çağların ötesinden,
En mübârek insanın gül kokan nefesinden.

Bu muştunun peşinden koşup durdu ordular.
Çetin surlar yerine dizlerine vurdular.

Daha yirmibirinde zekâ, bilgi, dirâyet,
Tevâzû ve hoşgörü. ferâset ve adâlet...

Allah'ın rızâsıysa bir gayretin sebebi,
Karadan yürür gemi, kolay kılar sâhibi.

Mûcize gerçekleşti duâlar kabul oldu,
Kostantiniyye şehri kutlu İstanbul oldu.

Fethi taçlandırmaya bir Mimar Sinan verir,
Süleymaniye, Fâtih, Sultanahmet şan verir

Zirvedeki Camiler uzaktan selamlaşır,
Ayasofya'dan ezan Medine'ye ulaşır.

Peygamber duâsıyla mübârek, kutlu şehir,
Ensar sende misâfir, aziz ve mutlu şehir.

Ey güzelim İstanbul İslâm'a teslimsin sen,
Bizimle olacaksın inşallah ebediyen.

İsmail Adil ŞAHİN

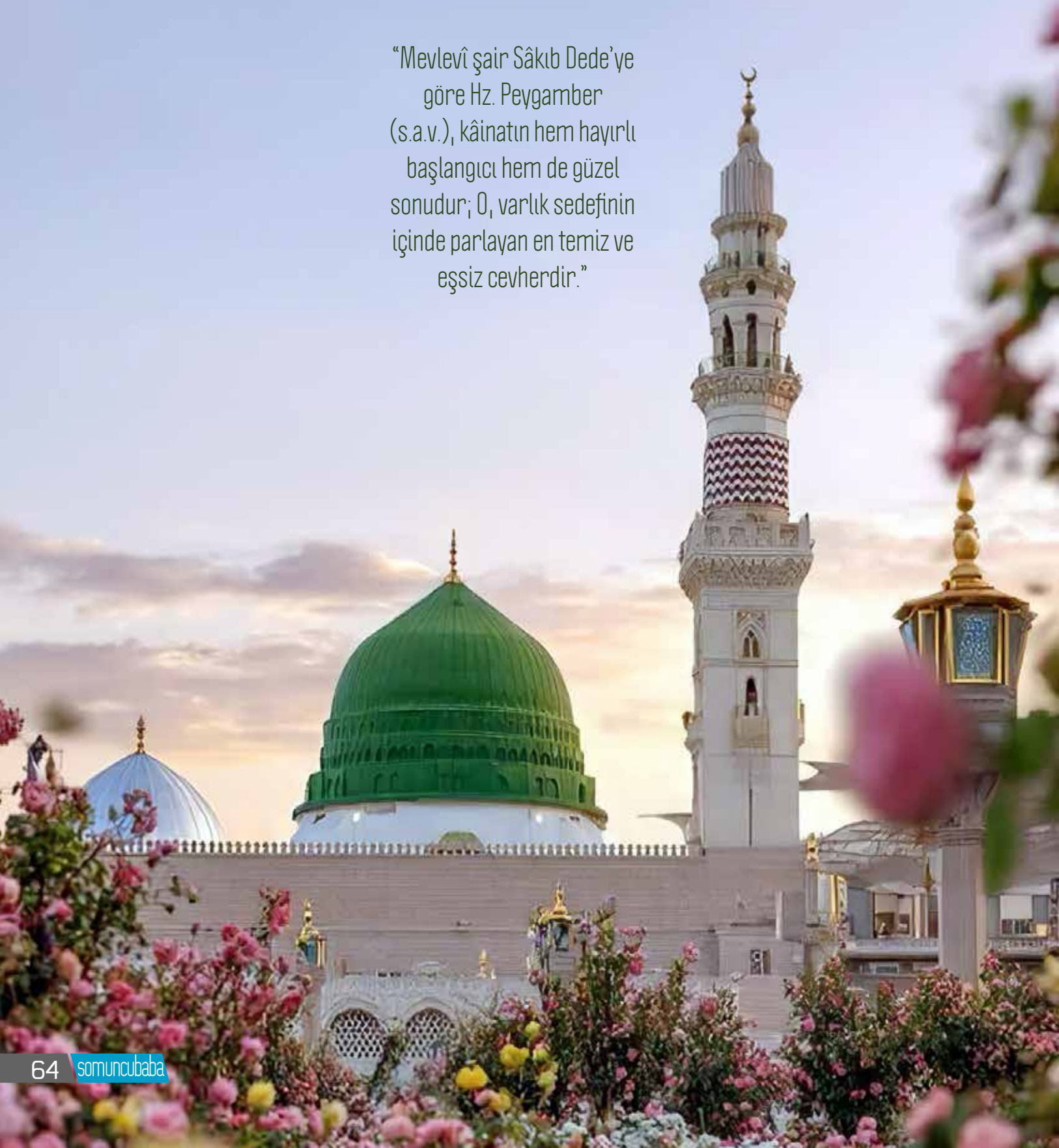

Demir Gölgenin Bulutu

“Mevlevî şair Sâkîb Dede’ye göre Hz. Peygamber (s.a.v.), kâinatın hem hayırlı başlangıcı hem de güzel sonudur; O, varlık sedefinin içinde parlayan en temiz ve eşsiz cevherdir.”

1 652 yılında İzmir’de doğan sūfî şair Sâkib Dede’nin asıl adı Mustafa’dır. İlk öğrenimini memleketinde gören şair, sonra İstanbul’a giderek Fâtih Medresesi’nde tahsilini sürdürmüştür. Mevlevî Tarîkatı’na intisâp etmiş ve çile çıkarmış. Mevlevî Tarîkatı’nda Dede unvanı almış birçok kimseden ve birçok tekkeden istifâde eden Sâkib Dede Rumeli’yi dolaşmış, bu seyahati esnasında Sefîne-i Nefîse-i Mevlevîyân adlı eserini kaleme almıştır. Bu eseriyle Mevlevîlik tarihine ve Mevlevî zevatın biyografilerine ciddî katkılar sunmuştur. Sâkib Dede, kırk altı yıl boyunca Kütahya Mevlevîhânesi’nde şeyhlik yapmıştır ve bu şehirde vefat etmiştir. Hikemî tarzda şiirler yazan Sâkib Dede’nin nâ’t-ı şerifinden seçilen bazı beyitler kısa açıklamalarla yazımıza konu edilmiştir.

*Cihânâ Fâtîha-i hayr u hüsn-i hâtimesin
Olunca böyle gerektir sade fde gevher-i pâk*

(Cihana hayırlı bir açılış ve güzel bir sonsun. Sedefte temiz bir cevher olacaksa böyle olmalıdır.)

Sâkib Dede’nin şiirindeki ilk beyit bu olmasa da biz Fâtîha kelimesi geçtiği için şerhimize bu beyitten başlamak istedik. Sūfî şairlerin ittifakla beyan ettikleri düşünceyi yansıtan bu beyit, Hz. Peygamber (s.a.v.)’in nuru veya rûhunun yaratılan ilk şey olduğunu ifade etmektedir. Âlemin hayırlı başlangıcı olan Peygamber Efendimiz (s.a.v.), aynı zamanda peygamberlik silsilesinin güzel bir hâtimesidir. Eğer herhangi bir şey için inci/gevher benzetmesi yapılacaksa bu benzetme, Hz. Peygamber (s.a.v.) için olmalıdır. Çünkü o, bahsi geçen cihetle biriciktir ve onun bu bakımdan bir benzeri yoktur.

*Şehâ sehâbe-i sâyen ki bende-perver ola
Aceb mi ümmetin içre bulunmasa gam-nâk*

(Ey şah. Gölgenin bir bulutu ki bendelerini korusun. Ümmetin içinde gamlı bir kimsenin bulunmaması şaşılacak şey midir?)

“Hz. Muhammed’in (s.a.v.) sîmasındaki nuru, diğer tüm peygamberlerin tecellilerinden üstün gören şair; O’nun güzelliği karşısında Hz. Yusuf’un nurunun sönük kalacağını, Hz. Musa’nın ise o parlaklığı görseydi her şeyi feda edeceğini vurgular.”

Şair fizikî âlemin gerçeklerini ters yüz ederek sehâbe-i sâye terkiğini kullanmaktadır. Bu âlemde bulut gölgenin sebebi iken, gölgenin bulutundan söz edilmektedir ki o Peygamber Efendimiz’in mânevî korumasını anlatmaktadır. Bu mânevî şemsiyenin altında bulunanların, gam çekmesine yer yoktur. Veya bu dünyada gam çekenler, Hz. Peygamber (s.a.v.)’in mânevî himayesine olması gerektiği gibi sığınmamışlardır.

*Nakş-i pây-i hilkatindir sikke-i temkîn-i dehr
Sâye veş lertzân ederdî yoksa zûr-i inkilâb*

(Zamanın temkin sikkesi, senin yaratılmış ayağının izidir. Yoksa inkılabın yalanı, gölge gibi titrer dururdu.)

*Yine temkîn-i pâyındır zemîne lenger-i ârâm
Geçerdi serseri seyriyle yoksa çarh-ı mînâyı*

(Yine ayağının temkini, zemini durduran demirdir. Yoksa başıboş seyriyle gökyüzünü bile geçirdi)

Şair muhayyilesinin bu âlemin sebepler da-
iresindeki işleyişini bir hüsn-i talil ile Hz. Pey-
gamber (s.a.v.)'e bağladığı güzel örneklerden
birisi de bu iki beyittir. Zira son derece dengeli
ve sabit bir şekilde dönen, üzerindeki varlıkları
yer çekimi kuvveti ile kendine bağlayan dünya-
nın temkin halinde olması, şaire göre Hz. Pey-
gamber (s.a.v.)'in yeryüzüne bıraktığı ayak izidir.
İkinci beyitte ise Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kade-
mi gemilerin deniz ortasında durmasına imkân
tanıyan demire benzetilmiştir. Her iki beytin
ihtivâ ettiği manaya göre eğer Hz. Peygamber
(s.a.v.) ve mübarek kademi olmasa bu dünya, sü-
rekli dönüp durduğu için tıpkı bir gölge gibi titrer
durur ve sürekli şekil değiştirir; başiboş seyriyle
gökyüzünden bile fazla hareket ederdi.

*Eden tâb-ı cemâlidir safâ-yı rûy-i Yûsuf'dan
Görünce ser-be-ser âyine-i hayret Züleyhâ'yı*

(Hayret aynasında Züleyha'yı baştanbaşa
gördüğünde Yusuf'un yüzündeki saflıktan yansı-
yan senin güzelliğinin parlaklığıdır.)

Şaire göre Hz. Yusuf (a.s.)'un Züleyha'yı ken-
disine bende eden ve Mısır kadınlarının ellerini
kesmesine sebep olan güzelliği, Hz. Peygamber
(s.a.v.)'in nurundan Hz. Yusuf'un yüzüne yansı-
mıştır. Kaynaklarımızda Hz. Aişe'ye nispet edilen
şu dizeler konunun şerhi mâhiyetindedir:

*Züleyha'nın kadınları onun alnını görseydi
Ellerini değil muhakkak kalplerini keserlerdi*

Çünkü Muhammedî nur, nurların babasıdır.
Hz. Yusuf'un nuru ona nispetle ancak bir yıldızın
veya gündüz güneşinin aydınlığı kadardır.
Burada özellikle alın kelimesi konu bakımından
uygun bir tercihtir. Çünkü alın, nurun mahalli
ve aktarım noktasıdır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in
alnından zuhûr eden ve Hz. Yusuf'un yüzünden
yansıyan nuru gören kadınlar, tıpkı gök cisim-
lerinin tutulması gibi tutulmuşlar, hayrete düş-
müşler ve ellerini kesmelerine rağmen herhangi
bir acı hissetmemişlerdir.

*Göreydi pertev-i sîmâ-yı garrânı dil-i Mûsâ
Fedâ eylerdi pâyına ser-i nahl-i tecellâyı*

(Musa'nın gönlü senin yüce sîmanın parlaklı-
ğını görseydi hurmadan tecellî edeni, senin aya-
ğına feda ederdi.)

Sâkıb Dede, "Oraya gelince, o mübarek yer-
deki vadinin sağ tarafından, (oradaki) ağaç yö-
nünden kendisine şöyle seslenildi: 'Ey Mûsâ!
Muhakkak ki ben yalnızca ben âlemlerin rabbi
olan Allah'ım.'" âyetini telmihle Hz. Musa'nın mu-
hatap olduğu ilâhî hitabı hatırlatmaktadır. Şaire
göre Hz. Musa, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in parlak
simasını görseydi, ağaçtan kendisine yansıyan
ilahî tecellîyi, onun ayağına feda ederdi.

*Bilirdi mehbit-ı nûrun olur nesli anın âhir
Anınçün hırz-ı cân etmişti Âdem Havvâ'yı*

(Âdem, senin nurunun kendi neslinden en son
ineceğini bildiği için Havva'yı saklamıştı.)

Bu son beyitte Hz. Âdem'in Hz. Havva ile izdi-
vaç etme gayesi hüsn-i ta'lil ile anlatılmaktadır.
Şaire göre Hz. Âdem, kendi neslinden Hz. Pey-
gamber (s.a.v.)'in zuhûr edeceğini bildiği için ev-
lenmişti.

Dipnot

*Dr. Hamit DEMİR, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

1. Hayatı ve eserleri hakkında detaylı bilgi için bk. Ahmet Arı, "Sâkıb Dede", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (Erişim 09 Ekim 2025).

2. Yûsuf 12/31: "Aziz'in karısı, kadınların dedikodularını duyunca onlara davetçi gönderdi; yaslanmaları için yastıklar hazırladı ve onlardan her birine bir bıçak verdi. (Kadınlar meyvelerini soyarken Yûsuf'a), 'karşılarna çık' dedi. Kadınlar Yûsuf'u görünce güzelliği karşısında şaşırıp kaldılar. Bu yüzden ellerini kestiler ve 'Aman Allahım! Bu bir beşer değil, bu ancak seçkin bir melektir!' dediler."

3. Ebû's-Senâ Şihâbüddîn Mahmûd Âlûsî, Rûhu'l-meânî, thk. Ali Abdalbârî Atiyye (Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1415), 7/73.

4. Mehtap Erdoğan, Güzellik Unsurlarıyla Divan Şiirinde Sevgili (İstanbul: Kitabevi, 2018), 13-14.

5. el-Kasas 28/30.

6. Metinde bahsi geçen Sâyenâme adlı şiir ve nakledilen beyitler için bk. Ahmet Arı, Sâkıb Dede ve Dîvânı (Ankara: Akçağ Yayınları, 2003), 73-94.

İstanbul ve Sen

İstanbul'u sevmek, seni sevmek gibi zormuş,
Her gün batımından kalan avcumdaki kormuş...

Tiryâkiyi esrâr, umarım böylesi yakmaz,
Bir kerre tutuldun mu yeter, sonra bırakmaz...

Ah nerde kilitsiz kapılar, kuytu sokaklar,
Nostalji şu zümrüt yalılar, süslü konaklar...

Ben aşkı ararken uçarak sahile vardım,
Depreşti yürek yangını, rüzgâr ile sardım...

Bir yanda Süleymâniye'den taşmada nurlar,
Bir yanda da efsâneler anlatmada surlar...

İstanbul'u altın yapan altındaki cedler,
Tarihlere sığmaz yüceler, bunca senedler...

Şahlanmada atlar yine, şahlanmada taylor,
Göklerde âlem mührü, zeminlerde saraylar...

Sultân-ı Nebî müjdesi fatihlere taçmış,
Düş gerçeğe dönmüş, yakamoz sevgiler açmış...

Birlikte yaşanmış anılar senle özeldir,
Baştanbaşa elbet bu şehir senle güzeldir...

Hâlâ atalardan kalan izler heyecandır,
İçlerdeki îmanla damarlardaki kandır...

Harcında şehâdet kanı Rabb'im bu ne devlet!
Borcunda Celîl'in yüzü gülmüş, güler elbet!...

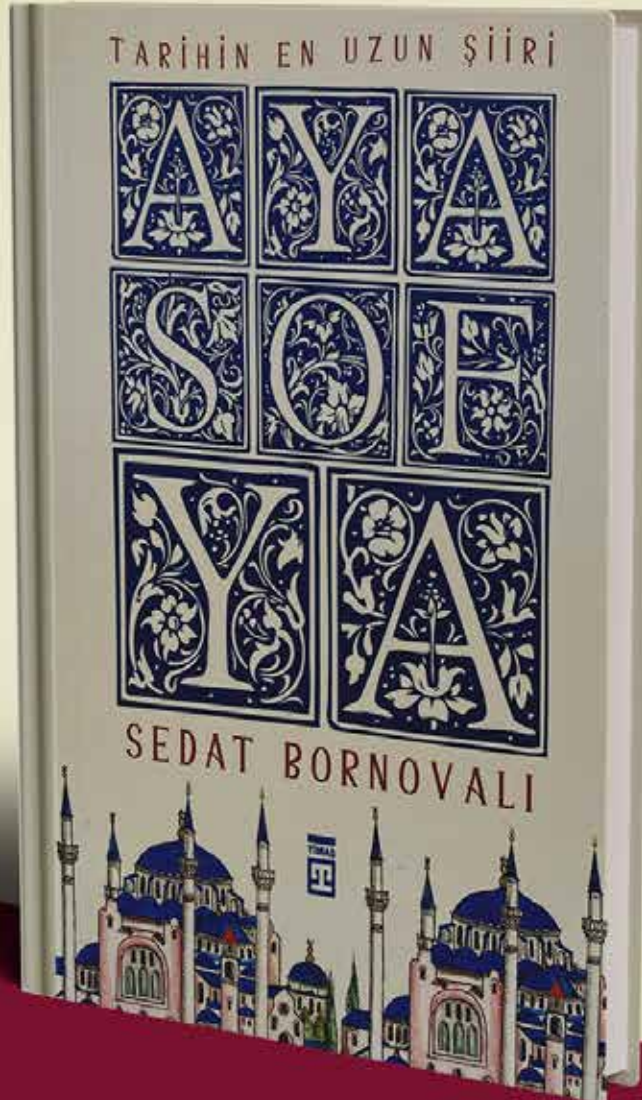
Halil GÖKKAYA

Tarihin En Uzun Şiiri: Ayasofya

“Sedat Bornovalı, Ayasofya’nın bin beş yüz yıllık sessizliğini bozarak, her bir mermer damarından süzülen tarihi muazzam bir edebi dille ‘Tarihin En Uzun Şiiri’ne dönüştürüyor.”

İstanbul'da sanat tarihçisi ve rehber Sedat Bornovalı'nın kaleme aldığı "Tarihin En Uzun Şiiri: Ayasofya", okuyucuyu sadece bir binanın koridorlarında değil, dünya tarihinin en kritik kırılma noktalarında bir yolculuğa çıkarıyor. Bornovalı, bu eserinde Ayasofya'yı salt bir mimarî yapı ya da bir ibâdethâne olarak değil, bin beş yüz yıldır yazılmaya devam eden devasa bir epik şiir olarak tanımlıyor.

Ayasofya üzerine bugüne kadar binlerce sayfa yazıldı, yüzlerce araştırma yapıldı. Ancak Sedat Bornovalı'nın farkı, bu yapıyı hem bir uzman titizliğiyle hem de yıllarını ona vermiş bir âşığın tutkusuyla anlatmasıdır. Kitap, Ayasofya'nın sadece görünen yüzünü değil; taşların arkasındaki felsefeyi, kubbenin taşıdığı matematiksel mucizeyi ve her bir mermer damarının anlattığı hikâyeyi gün yüzüne çıkarıyor.

Bornovalı, kitabının başlangıcında okuyucuyu MS 532 yılına, Nika Ayaklanması sonrası küllerinden doğan bir kentin inşâ sürecine götürüyor. İmparator Justinianus'un "Süleyman, seni geçtim!" nidasının arkasındaki mühendislik dehasını incelerken, dönemin fizikçileri Trallesli Anthemius ile Miletli Isidoros'un geleneksel kalıpları nasıl yıktığını anlatıyor.

Kitapta, Ayasofya'nın o dönem için "yapılmaz" denileni nasıl başardığı, devasa kubbenin âdeta "gökten bir zincirle asılmışçasına" nasıl boşlukta durduğu, teknik ama bir o kadar da anlaşılır bir dille tasvir ediliyor. Yazar, bu noktada sadece teknik detaylara boğulmuyor; bu mimarî başarının insanlık tarihindeki estetik ve ruhsal karşılığını da sorguluyor.

"Tarihin En Uzun Şiiri" isminin hakkını veren en önemli bölüm, yapının dönüşüm sürecidir. Bornovalı, Ayasofya'nın bir kilise olarak başlayıp bir camiye evrilen, ardından müze ve tekrar cami olan serüvenini tarafsız bir tarihçi perspektifiyle ele alıyor. Ancak yazarın anlatımında bu bir "değişim" değil, bir "eklemlenme" sürecidir.

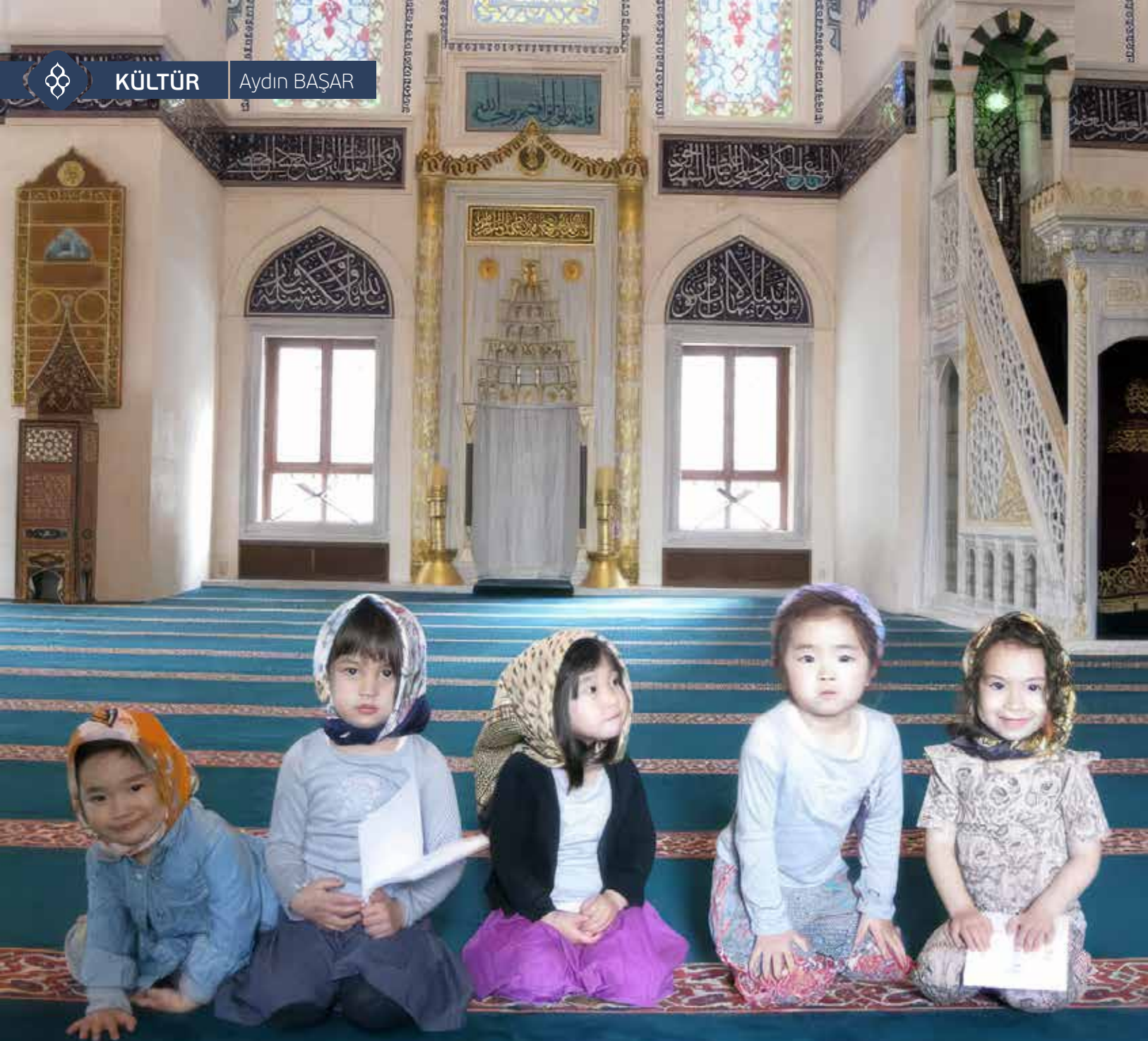
"Bu kitap; sadece bir mimari inceleme değil, Bizans'tan Osmanlı'ya uzanan kültürel sürekliliğin, taşın ve ışığın mucizevi buluşmasının bir rehber eşliğinde keşfidir."

Osmanlı döneminde Mimar Sinan'ın yapıya eklediği payandaların, yapıyı sadece ayakta tutmakla kalmayıp ona nasıl yeni bir estetik kimlik kazandırdığını okurken, Türk mimarîsinin Ayasofya'ya duyduğu derin saygıyı hissediyorsunuz. Kitap, hat levhalarıyla mozaiklerin, minberle ikonaların nasıl aynı çatı altında benzersiz bir uyum sergilediğini ustalıkla işliyor.

Kitabı benzersiz kılan unsurlardan biri de Bornovalı'nın profesyonel rehberlik tecrübesidir. Binlerce kez girdiği bu yapıda, sıradan bir ziyaretçinin asla fark edemeyeceği detayları okuyucuya birer "bilmece" çözer gibi sunuyor: Mermerlerin üzerindeki simetrik desenlerde saklı olan "Rorschach testi" benzeri figürler, Vikinglerin mermer korkuluklara kazıdığı gizli yazılar (grafitiler), yapının içindeki akustik dengenin nasıl sağlandığı, zemindeki terleme taşı ve diğer halk efsanelerinin tarihsel gerçeklerle harmanlanması...

"Tarihin En Uzun Şiiri: Ayasofya", sadece İstanbul'u sevenler ya da tarih meraklıları için değil; insanlığın ortak mirasına, estetiğe ve dehaya ilgi duyan herkes için bir başucu kitabıdır. Bu eser bittiğinde, Ayasofya sizin için sadece Sultanahmet Meydanı'ndaki görkemli bir silüet olmaktan çıkacak; her taşıyla size seslenen, binlerce yıllık acıları, zaferleri ve duâları fısıldayan canlı bir organizmaya dönüşecektir.

Bornovalı'nın dediği gibi, Ayasofya'yı okumak dünyayı okumaktır. Ve bu kitap, o devasa kütüphanenin en kıymetli rafına uzanmanız için size uzatılan bir eldir.

Nimetullah Yurt Hoca'dan Hatıralar

2010'lui yılların başında Nimettullah Yurt hoca ile görüşmek için bir gün sabah saat dokuzda kaldığı otele gittim. Akşam saat yediye kadar sürekli yanındaydım. Uzun uzun konuştuk fakat her gördüğü kimseyle tebliğ maksatlı görüşmeler yaptığı için öyle düzenli bir konuşma yapamadık. Sürekli araya başka şeyler giriyor ve konuştuğumuz konu sürekli yarım kalıyordu.

Bir de onu ziyaret etmek için gelenler vardı ki onlarla da ilgilenmek durumundaydı. Misafirlerinin hepsiyle benim yanımdayken görüştü. Doğulu bir şeyh efendi, Yeşil Bursa'dan gelen yeşil sarıklı otuz yaşlarında bir genç ve Nimetullah Hoca'nın bazı akrabaları onunla görüşenlerden bazılarıydı. Onu simalarında Anadolu saflığı olan akrabaları ile görmek benim açımdan bir masumiyet numunesi idi. Çünkü ev yok, bark yok, ev yemeği yok, çok sevdiği İspanaklı börek yok, çok yaşlı ve zayıf bir insan... Ve akrabaları ile bir otel lobisinde görüşüyor...

Tebliğ ve davet

Parça parça da olsa ona bazı sorular sordum. İlk olarak soru sormanın sevap olduğuna dair şu bilgiyi verdi: "Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem buyuruyor ki; 'Bir kimse dine dünyaya faydalı bir soru sorarsa Allah şu dört kişiyi affediyor: Birincisi soranı affediyor, ikincisi sorulanı affediyor, üçüncüsü dinleyenleri affediyor, dördüncüsü dinleyip de sevenleri affediyor.'" Bu müjdeyi aldıktan sonra kendisine ilk sorumu yönelttim. İslâm'da tebliğ ve davet konusunun önemi nedir? Şöyle cevap verdi:

"Allah Teâlâ bütün peygamberlerine ümmetlerinin yanlarına gitmelerini ve onlara tebliğ etmelerini emretmiştir. Musa aleyhis selam'ı Firavun'a gönderirken; 'ona yumuşak tebliğ et' demiştir. Nuh aleyhisselam dokuz yüz elli sene tebliğ edince sonunda Cenab-ı Allah'ın ikramına nail olmuştur: 'Selamun alâ Nûh' yani 'Allah'ın

selamı Nuh aleyhisselam'ın üzerine olsun' iltifatına erişmiştir. Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem de diğer bütün peygamberler gibi tebliğ ve davet hususunda çok gayret sarf etmiştir.

Ümmetine buyurmuştur ki: 'Benden bir âyet de biliyorsanız onu başkalarına iletin. Ola ki verdikleriniz sizden daha iyi amel ederler.' (Buharî, Enbiya, 50) Bunu duyan sahabe efendilerimiz de dünyaya yayılmış ve insanları İslâm'a davet etmişlerdir. Bu konu çok mühim bir mevzu olduğu için âlim bir zat demiştir ki: İslâm'a davet etmek için bir yere gidecek durumda değilseniz, iki tane genç sizi sürüyerek götürsün. Eğer yolda vefat ederseniz; bu, evinizde vefat etmenizden daha hayırlıdır."

Onu elli beş ülke gezdiren davet aşkının sırrını şimdi daha iyi anlamıştım. Doksan yaşında evinde rahat koltuğunda değil de otel lobilerinde, çarşılarda, pazarlarda dolaştıran aşkın sırrından bahsediyorum. Ve bitmek tükenmek bilmeyen bu gayretin, bu tebliğ aşkının sırrını kendisine soruyorum, şöyle cevap veriyor:

"Hazret-i Ömer radiyallahu anh'ın güzel bir sözü vardır: 'Gündüz uyursam halk, gece uyursam ben helâk olurum.' Bunun için büyüklerimiz hep gece gündüz bir gayret içerisinde olmuşlardır. Babamın bir şeyhi vardı; Tokatlı Ali Osman Efendi... Gece saat on ikiden sonra babamla beraber Erbaa'dan çıkar Tokat ve Amasya'nın köylerini gezip gelirlerdi. Sabah namazında da camide olurlardı. Sabaha kadar köyleri böyle irşad ederlerdi. O zamanlar gündüz gitmek sıkıntılı idi. Babam beni de bir zaman böyle gezdirmişti. Biz ilk dersimizi bu büyüklerimizden aldık.

Onların bu gayretli hâllerini gördük; 'Rabbim bize de lütfet' diye dua ettik. Daha sonra Sultanahmet Camii'nde müezzinlik yapmak nasip oldu. O dönemde Sultan Abdulhamid zamanından kalan âlimlerden istifade ettik. Ali Haydar Efendi vardı mesela... Sonra Seyyid Şefik Arvasî vardı;

imamımızdı; müftüler halledemedikleri meseleleri gelip ona sorarlardı. Gönenli Mehmet Efendi diğer imamımız idi. Gönenli Mehmet Efendi'nin bir günde gezdiği yerler on camiden aşağı olmazdı. O gelmeden bir saat evvel camiler dolmuş olurdu. Orada yarım saat sohbet eder öbürüne giderdi. Önce ona talebe oldum, sonra da o imamken ona müezzin olmak nasip oldu."

O gün namazları birlikte küçük bir camide kıldık. Akşam namazında ise kendisi imam oldu ve onun arkasında namaz kılma mutluluğuna erdim. Sohbetimizin bir yerinde Nimetullah Hoca'ya gençliğinde örnek aldığı zatlari sordum. Sultanahmet Camii'nin müezzinlik ve daha sonra İstanbul'un çeşitli camilerinde imamlik yaptığı için gençlik döneminde Seyyid Şefik Arvası'den Gönenli Mehmet Efendi'ye kadar birçok ulema ile sık sık görüşme imkânı bulmuş. Onların İslâm için nasıl çırpındıklarını görmüş ve kendisine onları örnek almış.

Allah cömertleri sever

Önceki görüşmelerimizden bir hafta sonra bir bahane ile Nimetullah Hoca'yı bir kez daha ziyarete gittim. Bu sefer onu vakit namazlarını kıldığı camide buldum. Onun o mâsum halini görmek, teslimiyetini hissetmek bana huzur verdi. Böyle güzel Müslümanlarla bir kez daha görüşmeyi nasip ettiği için Rabbi'ne şükrettim. Namazdan tam çıkmak üzereydik ki caminin halısının üzerinde ufak kırıntı gibi bir şey gördü. Eğildi onu aldı ve benim gözlerimin içine bakarak; "Bunları toplamak çok sevap!" dedi.

Onun bu sözü o kadar hoşuma gitti ki onu çok sevmekte ne kadar haklı olduğumu hissettim. Hani çiçek toplamak, meyve sebze toplamak zihnimin bir yerinde kodlanmıştı ama cami halısından küçük çöp kırıntılarını toplamanın bende bir karşılığı yoktu. Bu amelin güzelliğini daha önce fark edememişim. Ben de bundan sonra cami halısında çer çöp görürsem inşâallah onun gibi

cebime atacağım diye içimden geçirdim. Onu da herhalde hep bu mâsum haliyle hatırlayacağım.

Camiden çıktıktan sonra yine bir yerlerde oturduk. Ben oradayken bir beyefendi geldi ve onu yemeğe davet etti. "Davete icabet etmek çok mühim bir sünnettir" diyerek daveti kabul etti. Saat bir gibi arabayla gelip bizi aldılar. Burada bir detayı anlatmadan geçemeyeceğim. Kendisi daveti alınca orada kim var kim yok herkesi bu yemeğe çağırdı. Bunu inanılmaz bir gönül güzelliğinin tezahürü olarak yaptı. Çünkü her Müslümanı seviyor ve kimsenin kötü tarafını görmüyordu. Müslüman mı Müslüman, kardeş mi kardeş, onun için hâdise bitmişti. Öyleyse her şey kardeşlerle paylaşılmalıydı.

Onun bu hareketi tam da Nimetullah Hoca'yı tanımak için çok güzel bir detaydır. Nimetullah Hoca gideceğimiz yere arabayla gideceğimizi biliyor fakat arabaya bu kadar kişi sığar mı sığmaz mı diye düşünmeden herkesi yemeğe çağırıyor. Çünkü onun Allah Teâlâ'ya hüsn-i zannı tamdır. Bir şeyler olur, birileri gelir, gerekirse araba da iki kere gider ve nasibi olan yemeğe erişir; onun görüşü böyleydi belki. Davet eden kişiye yük olma durumunu ise yine o bizden farklı değerlendiriyordu, ne kadar ikram ederse, ne kadar cömert olursa o kadar sevap kazanacağını düşünüyordu.

Herkese selam verdi

Lokantaya giderken arabada öne oturdu, ben de diğer iki kişiyle birlikte arkaya oturdum. Bu kısa yolculuk, bu renkli kişiliğin bir özelliğini daha görmeme vesile oldu. Nimetullah Hoca arabanın camını açtı ve araba süratle giderken sürekli "selamün aleyküm" diye sağa sola bağırarak her gördüğüne selam vermeye başladı. Yolda yürüyen gençten, yanımızdan geçen otobüsün şoförüne kadar herkese... "İstanbul'a gelince selam vermeye doyamıyorum" diyerek yapıyordu bunu...

Nimetullah Hoca yolda şöyle bir hatırasını anlattı: "Japonya'da yine böyle bir arabayla bir yere

gidiyorduk. Baktık yolda gençler kavga edecekler. Şoför arkadaşı: 'Hocam kavga edecekler hemen kaçalım' dedi. 'Hayır, tam tersine birbirine vurmaktan hemen beni indir, müdahale edelim' dedim. 'Lâ ilâhe illallah Muhammedün Resulullah' diye birkaç sefer bir bağırDIM; gençler kavgayı birden bıraktılar. Çünkü bunu söyleyince şeytan hemen kaçıyor. Bir seferinde de Türkiye'de otobüse binmiştim, bir küçük çocuk ağlıyordu, annesi susturamıyordu. Birkaç sefer; 'Lâ ilâhe illallah Muhammedün Resulullah' diye bağırDIM çocuk hemen sustu."

Efendim Müslümanlık bazılarının anlattığı gibi kuru kuruya bir bilgi yığını değil. Veya bir kaideler bütünü değil. İnanç, ibadet, ahlâk ve muamelat boyutu ile İslâm bir bütün. İslâm'ın yaşatılması gereken bir edep ve adap boyutu var ki o da İslâm ahlâkının içerisinde. Kimseyi beğenmeyen katı Müslümanlardan belki bu edepi öğrenmek mümkün olmayabilir. İşte edep Nimetullah Hoca gibi sünneti yaşayan hocalardan öğrenilmelidir.

O gün bize sünnet-i seniyyeye uygun arabaya binme adabını şöyle sıraladı: Besmele çekerek binmek. Sağ ayakla binmek. Elhamdülillah demek. Duasını okumak. Allah'ı zikretmek. Tebessüm buyurarak semaya bakmak. Bunun Efendimiz'in de bir âdeti olduğunu söyledi.

Ispanaklı börek

Yemekteki bir hatırayı da paylaşmak isterim. Yemeği ikram eden beyefendi genç olmasına rağmen cömert ve güler yüzlüydü. Masa donatılmıştı, herkes ızgara kebaplar yerken Nimetullah Hoca; "Ispanaklı börek yok mu?" dedi. Şu an bunu yazarken gözüme birdenbire bir yaş geldi fakat ağlamak hâsıl olmadı. "Ispanaklı böreğin nesinden müteessir oldun" diye sorabilirsiniz. Anlatayım efendim.

O ispanaklı börek isteyince, bunu garsona ilettiler, garson bey ispanaklı börek olmadığını ama dilersek dışarıdan getirebileceğini söyledi.

O esnada masadakilere; "Siz de ister misiniz?" diye sordular. Ben de boş buldum ve "Bu kadar nimet var, zahmet olmasın" dedim. Nimetullah Hoca; "Yo yo zahmet olmaz rahmet olur, getirsinler" dedi. Sonra Arapların ve Türkî Cumhuriyetlerdeki kardeşlerimizin cömertliklerini anlattı.

Öyle ya bunca ülke gezmişti ve cömertlik nasıl olur görmüştü. Eski menkıbelerde okuduk cömertliğe dair bir şeyler. Yaşamadığımız bilmediğimiz bir konuydu ve bu konuda belki de ufku-muz açılmalıydı. Nimetullah Hoca onlar ne kadar ikram ederse Allah'ın da onlara daha fazla ikram edeceğini bütün yüreği ile hissettiği için bir de ispanaklı börek getirmelerini istiyordu. Üç yıl Şırnak Uludere'de böreklere, ev işi hamur işlerine o kadar da hasretlik çektiğim halde, uzun yıllardır aile yüzü görmemiş bu yaşlı zatın halini anlayamamıştım. Şimdi olsa o böreği ellerimle açardım.

Yemekleri yiyip çayları içtikten sonra bizi tekrar otele bıraktılar. İkinci namazını Nimetullah Hoca ile otelin mescidinde kıldık. Nimetullah Hoca bu sefer çok yorulmuştu. Namazını oturarak kıldı. Çünkü o gün sabahın erken saatinden beri ayaktaydı. Bana Gonca Yayınlarından çıkan "Allah'ın Rızası Nasıl Kazanılır" adlı kitabını, birkaç adet ışıldayan sakal telini, bir de muz hediye etti ve odasına istirahatete çıktı. Akşam yemeğine de davet etti ama o nasip olmadı.

Eve gittiğimde Nimetullah Hoca'nın kaleminin bende kaldığını fark ettim. Kendisine telefon edip; "Ya helal edin ya da kalemi geri getireyim" dedim. "Kalemimi getir, bu vesile ile seninle bir daha görüşmüş oluruz" dedi. Demek ki kalp kalbe karşıydı. Bu güzel insanın yanına gidilmez miydi, ellerinden öpülmez miydi? Anlatıldığına göre; Abdullah bin Mübarek, Şam'da bulunduğu sırada birisinden ödünç bir kalem almış. Ancak sahibine vermeyi unutmuş ve Merv'e gitmiş. Merv'de bunu fark edince derhal Şam'a dönüp kalemi sahibine iade etmiş. Bu vesile ile bu güzel zatı da anmış olduk.

İçimizdeki Bahçe

“Dışarıdaki bahçeyi yabanî otlardan ayıklarken, asıl fırtınaların koptuğu iç bahçemizi ihmâl etmemeli; ruhu pişmanlık, tevhit ve namazla yeniden yeşertmeliyiz.”

Bahar geldi. Bahçede yabanî otlar büyümüş, onları temizlemek ve ağaçları budamak lâzım. Lâzım, ama içimizdeki bahçe ne durumda? O bahçeyi de temizlemek lâzım.

İçimizdeki bahçenin yabanî otları; niyetlerimiz, endişelerimiz, kaygılarımız, korkularımız, umutlarımız ve bitmek tükenmek bilmeyen arzularımız ve duygularımızdır. İçimizde büyüyen duygular. İç sesimize hükmeden düşünceler. Bütün bunlara bir yön vermek, o içerideki bahçeyi temizlemek; iyi niyetli, doğru düşünen, doğru bakan, endişeleri ve korkuları aşan, arzularını bilip sınırlayan, öfkesine ve hırsına dur diyebilen bir insan olmak... İçteki temizlik budur. Bu bakımdan bir ahlâk kitabı okumakta yarar var.

Fakat pratik olarak o anda tırpan biçerken aklıma gelen üç uygulamayı burada zikretmek isterim. Birincisi, pişmanlık, tevbe ve istiğfardır. Bu üç eylem, tırpanın bahçede yaptığı hizmeti içimizde yapacak ve gönül bahçemizi onaracaktır. Pişmanlık ve tevbe, insanın kendi aynasına bakması, kendi kusurunu görmesi anlamına da gelir. Kendini hep iyi ve doğru gören insan kibirli, bencil ve narsis insandır; o pişmanlık duymadığı gibi tevbe ve istiğfar etme gereği de duymaz. İkincisi kelime-i tevhid zikri ve üçüncüsü de namaz oldu... Kelime-i tevhid zikri, tevhidi bihakkın idraki sağlar. İçindeki hırs ve korkudan mülhem ilâhçıkları atarak gönül haneni temizlemiş olursun. O temiz gönül, Allah'ın sevgisi, rahmeti ve korkusuyla dolar. Namaz da başından sonuna kadar bir arınma, temizlenme ve iltica sürecidir.

Bahçede bahar dört mevsimden birdir. Lâkin içimizdeki bahçede bahar mevsime bağlı değildir. Gün içinde içimizde nice bahar esintileri zuhûr ettiği gibi, nice zemheriler, kavurucu yazlar ve sonbaharları birlikte yaşarız.

Bahar ve İstanbul

Göklerin haberini tebliğ eder âleme
Allah'ı tesbih için yükseltmiş kubbeler
Nice bin ilhâm verir âşıklarda kaleme
Otâğ-ı Humâyûn'dan miras gelmiş kubbeler

Ezânlarla müzeyyen minâreler gösterir
İnanan gönüllere Ka'be'nin envârını
Secdeye varan gönül İlâhî aşkla erir
Gezer başkaldırmadan sonsuzluk diyârını

Emirgân'da lâleler Allah'ı hatırlatır
Sonsuz renkler uzanır âdetâ âsumâna
Okur mükevvenâtı ehl-i dil satır satır
Düşmez aslâ imânı zerre mikdâr gümâna

Eyüp Sultân yaşatır ba'sü ba'de'l mevti âh
Cümle mezâr üstünde tâze hayat cân bulur
Çağırır müminleri bu İlâhî intibâh
Sûr-i İsrâfil sanki arza misâfir olur

Mehtâb cümle güllere bûseler verip geçer
Râyihalar toplanır goncaların lebinde
Boğaz'ın sularını batmadan önce içer
Ve şiir biriktirir kalem mürekkebinde

Üsküdâr Medîne'ye hasretini haykırır
Nice yıldır haber yok Surre alaylarından
Bilmez Pâ-yi Rasûl'e hangi topraklar varır
Çıkmaz hiç Sultanları eski saraylarından

Âh İstanbul her bahâr ölmeyi özler oldu
Vefâsızlar elinde târumâr edilmekten
Fâtih Sultan Mehmed'i yeniden gözler oldu
Yoruldu gözyaşını gizli gizli silmekten

Ekrem KAFTAN

Allah Rızâsı İçin Kurban Etmek

“Kurban; sadece bir hayvanın feda edilmesi değil, kulun malından ve nefsinden vazgeçerek ilâhî rızaya mübalağalı bir yakınlık ve süreklilikle yönelmesinin, takvasını Allah’a arz etmesinin adıdır.”

Ramazan'ı tamamladık, Ramazan Bayramı'nı geçirdik; iki ay on gün sonra da, dinî bayramlarımızdan ikincisi olan Kurban Bayramı'na erişeceğiz. Genel hâliyle Müslümanların sıkıntı içinde olduğu şu günlerimizde Kurban Bayramı'nı kutlayacağız; Kurban Bayramı hepimize mübarek olsun. Allah bütün Müslümanlara huzur içinde geçirecekleri bayramlar gösterecek; zulmün, işkencenin, saldırıların, ölümlerin olmadığı günlere kavuşursun.

"Kurban", Arapça kökenli bir kelimedir. Arapçada "yaklaşmak, yakın olmak" anlamındaki kökünden "fu'lân" kalıbında masdardır. Bu kalıptaki kelimeler mübâlağa ve süreklilik ifade eder; hareket, çalkalanma, süreklilik veya yoğunluk anlamları vardır. Buna göre "kurban" kelimesi, mübalağalı bir derecede yaklaşma ve bunda da yoğunluk ve süreklilik gösteren bir mânâyâ gelmektedir.

Türkçede "kurban" denildiği zaman ilk aklı gelen, "ibâdet amacıyla Allah için belirli vakitte ve belirli şartlara göre kesilen, belirli şartları taşıyan koyun, keçi, sığır, deve cinsinden hayvan" anlaşılır. Ayrıca "bir gaye uğruna kendini fedâ eden veya fedâ edilen kimse", "depem, sel, yangın vb. herhangi bir âfette ölen kimse" ve "maddî ve mânevî bakımdan felâkete sürüklenmiş, bütün değerlerini yitirmek zorunda kalmış veya bırakılmış kimse" anlamlarında da kullanılır. Kelime daha çok "olmak" ve "etmek" yardımcı fiilleri veya "kesmek", "gitmek" ve "vermek" fiilleri ile birlikte değişik anlamlarda da kullanılır.

"Kurban kesmek" denilince aklımıza ilk gelen anlama uygun olarak, ibâdet amacıyla Allah için kesilen koyun, keçi, sığır, deve cinsinden bir hayvanı kesme işi için kullanılır. "Kurban etmek" deyince öncelikle "bir hayvanı Allah rızâsı için kesmek" anlaşılır. Ama "bir insanı veya herhangi bir şeyi fedâ etmek" için de kullanılır. "Kurban olmak" demek "bir kişinin bir amaç uğrunda kendini fedâ etmesi veya maddî mânevî zarar ve sıkıntıya rızâ göster-

"Her ibâdet gibi sadece Allah'ın rızası gözetilerek yerine getirilen kurban; israftan kaçınıp muhtaçlara el uzatarak toplumsal dayanışmayı pekiştiren, ferdi dünyevî menfaatlerden arındıran bir kulluk göstergesidir."

mesi" anlamında kullanılır. "Kurban gitmek", "hileli ve meşru olmayan bir şekilde zarara uğramak, zarar görmek, sıkıntı çekmek demektir. "Kurban vermek", "maddî ve mânevî bir gaye uğruna insan veya herhangi bir varlığı fedâ etmek anlamındadır. "Kurban" kelimesi, bazılarında "kurman" şekline dönüşmüş olsa da Asya Türk Cumhuriyetlerinde de aynen bizimki gibi kullanılır.

Edebiyatımızda "kurban" kelimesi bu izah ettiğimiz bütün şekillerde ve anlamlarda kullanılmıştır; klâsik edebiyatımızda daha çok âşık ile mâşûk arasındaki durumları ifade etmiştir. Âşık mâşûku için kurban olur; âşık mâşûkun kendisini kurban etmesini ister; âşık mâşûku için kendini kurban eder. Zileli saz şairi Perverî, Hz İsmâil'in, babasının kendisini kurban etmesine rızâ göstermesini şu şekilde dile getirir ve eğer koç inmeseydi onun bütün insanlık adına Hakk'a kurban olacağını söyler:

İbrâhim bu sırrı bilmese idi

Hak emri yerine gelmeseydi

Cennetten koç kurban inmeseydi

Kurban olacaktı Hak için insan.

"Kurban" denilince aklımıza ilk gelen, ibâdet amacıyla Allah için kesilen koyun, keçi, sığır, deve cinsinden hayvanın anlaşıldığını yukarıda izah etmiştik. Bu anlamda da dilimizde kurban olarak kesilecek hayvanı kesmek için "kurban kesmek"; o hayvanı ifade etmek üzere "kurbanlık"; hayvan kesildikten sonrası için "kurban eti"; hayvanın kesileceği yer için "kurban yeri"

sözleri kullanılır. Zamanı ifade etmek için de Zilhicce ayı kasdedilerek "kurban ayı" ve tabii ki kurban kesilen günleri de "kurban bayramı" sözleriyle ifade ederiz.

"Kurban" kelimesi Arapça olmakla beraber, Arapçada bizim dilimizdeki anlamların hiç birini ifade etmek üzere kullanılmaz. Zilhiccenin 10, 11 ve 12. günlerinden birinde ibâdet maksadıyla hayvan kesmek anlamında Arapçada "udhiye" kelimesi kullanılır; bunun da hayvanın Kurban Bayramı günü kuşluk vaktinde kesiliyor olmasıyla irtibatı kurulur. Ayrıca "nesîke", "nüsük" ve "mensek" de aynı anlamdadır. Hac ve umrede kesilen kurbanı "hedy"; yeni doğan çocuk için kesilen kurbanı da, başındaki saçla irtibatlandırılarak "akîka" denir.

Tapınılan tabiatüstü veya başka nitelikteki varlığa veya varlıklara yakınlaşma, şükran duygularını ifade etme, bir şey isteme ya da günahlara keffâret olması gibi niyetlerle bir şey sunulması bütün din ve din benzeri inanç veya kültürlerde, şekli ve sunulan nesnenin nitelikleri farklılık gösterse de, İslâm öncesinde de vardı, İslâmiyet geldikten sonra da var olmuştur ve devam etmektedir.

Kurban kesmek farz bir ibâdet değildir; nisap miktarı denilen belli bir mâlî varlığa sahip olanlar için Hanefî mezhebine vâcip; Şâfiî, Malikî ve Hanbelî mezheplerine göre ise sünnet-i müekkededir. Buna rağmen İslâm'ın şîârı olan ibâdetlerden biri olarak İslâm tarihi boyunca Müslümanlar arasında devam ettirilmiş ve hâlen de devam ettirilmektedir. Özellikle Türkiye'mizde kurban kesmek çok önemsenmekte ve mâlî olarak kurban kesmesi gerekmeyecek durumda olanlar bile kurban kesmeye özen göstermektedirler.

Tarihî kalıntıların olduğu yerlerde gezinirken gördüğümüz "sunak" denilen müstakil yapılar ve yerlerin olduğunu görürüz; bu yerler oraların en önemli yerlerindedir. Bu, o günün dinî anlayışına göre tanrıya kurban sunulan yer demektir. İslâm dininde kurban kesilirken tek-

bir getirilmesi, En'âm Sûresi 162. âyetin okunması, bir ayağı serbest kalacak şekilde üç ayağı bağlanarak hayvanın karnı kıbleye gelecek şekilde yere yatırılması, eziyet edilmemesi ve besmele çekilmesi yeterlidir. Herhangi özel bir yer olması şartı yoktur. Son zamanlarda özel kurban kesim yerlerinin hazırlandığı ve kurbanların oralar veya benzeri yerlerde kesilmesi mecbur tutulmaktadır. Bu ibâdet yönüyle dinî bir gereklilik değildir. Ancak özellikle şehirleşmenin getirdiği zarûretler gereği uyulması gereken bir yükümlülüktür. Bu da çevre ve hak-hukuk açısından dinî bir vecîbe olarak görülmemelidir. Kurban keserken hijyen kurallarına ve çevre temizliğine dikkat etmenin Müslümanca bir hassasiyet olduğu kabul edilmelidir.

Kur'ân-ı Kerim'de, "kurban" kelimesinin bizim kullandığımız anlamda geçtiği Mâide Sûresi 27. âyette isim verilmeden Hz. Âdem'in iki oğlunun birer kurban kestikleri, birinin kabul edildiği, diğerinin kabul edilmediği, onun üzerine kurbanı kabul edilmeyenin kabul edileni öldüreceğini söylediği, onun üzerine kurbanı kabul edilenin "*Allah'ın ancak takvâ sahiplerinin kurbanını kabul edeceğini*" söylediği belirtilir. Hz. Âdem'in oğullarından kestiği kurbanı kabul edilenin Hâbil, kabul edilmeyenin ise Kâbil olduğu, Kâbil'in kıskançlıkla Hâbil'i öldürdüğü bilinmektedir.

Yine Kur'ân'da Âl-i İmran Sûresi 183. âyette Yahudilerin mûcize olarak peygamberlerinden kurban istedikleri; Ahkâf Sûresi 28. âyette, müşriklerin Allah'a şirk koştukları tanrılarına yaklaşmalarına vesile olan anlamında "kurban" kelimesi kullanılmıştır.

Peygamberler tarihi bakımından "kurban" deyince hemen aklımıza, Hz. İbrahim'in oğlu Hz. İsmâil'i kurban etme niyeti gelir. Sâffât Sûresi 102-107. âyetlerde bu anlatılmaktadır. Bu âyetlerde Hz. İbrâhim'in oğlu İsmâil büyüünce, bir gün gördüğü rüyada kendisini kurban etmesinin gerektiğini gördüğünü söyleyip, "Ne dersin?" diye sorduğu, onun da ne emredilirse

yapmasını isteyerek kendisinin sabredeceğini belirttiği; bunun üzerine İsmâil'i sağ şakağı üzere yere yatırdığı; kendisine "Ey İbrahim!" diye seslenilerek gördüğü rüyanın yerine getirdiğinin bildirildiği; bunun bir imtihan olduğu; oğlunun canına bedel olarak büyük bir kurbanlık (zibh) verildiği belirtilmektedir.

Yukarıda belirttiğimiz gibi İslâmiyet gelmeden önce Câhiliye Araplarında kurban vardı; putlarının yanında mâbede olan saygılarını, putlara olan bağılıklarını göstermek, onlara yakınlaşmak gayesiyle deve, sığır, koyun, ceylan gibi hayvanları keser ve kanını onların üzerine dökerler, kurbanı parçalayıp bu dikili taşların üzerine bırakır, yırtıcı hayvanların ve kuşların yemesini beklerlerdi. Yarar sağlayacağı düşüncesiyle ölen kimsenin kabri başında veya cinlerden korunmak amacıyla kurban kesilir, ayrıca yeni doğan çocuk için akîka kurbanı kesilerek ziyafet verilir, bereket getireceği beklentisiyle deve veya koyunun ilk doğan yavrusu (fera', fer'a) ve Receb ayının ilk on gününde "atîre" adı verilen koyun, putlar için kurban ediliirdi. Bu âdetler içindeki tevâhid inancına ve tabiata aykırı olanlar temizlenerek kurban İslâm dininde de devam etmiştir.

Kurban ibâdeti malum hayvanların mutlaka usûlüne uygun olarak boğazlanıp kanının akıtılmasıyla gerçekleşir; ondan sonra da, et ihtiyacını karşılamak için kesilen herhangi bir hayvanın eti gibi, kurbanın eti de yenir. Hatta kendi adına kesilen kişi de kurbanın etinden yer. Tabîî kurban eti için bazı usuller de mevcuttur. Hac Sûresi 28. âyette; "Onlardan yiyin ve sıkıntı içinde olan yoksulları doyurun." buyurulmaktadır. Buradan üzerlerine Allah'ın adı anılarak kesilen kurbanın etinin hem yeneceği hem de başkalarına da yedirileceği anlaşılmaktadır. Elmalılı Hamdi Yazır, "onlardan yiyin" kısmının ibâha, yapıp yapılmamasında serbestlik; "sıkıntı içinde olan yoksulları doyurun" kısmının ise vücûb, yani mutlaka yapılması gereken bir iş ifade ettiğini belirtir. Bu çerçevede kurban eti ile ilgili gelenek, üçte birinin fakir fukarâya da-

ğıtılması, üçte birinin eş-dostla yenilmesi, üçte birinin de kurbanı kesen kişinin kendi ailesi ile yemesi şeklinde gelişmiştir. Derisi tasadduk edilir. Esâsen kesilen hayvanın yenebilecek her yerinin israf edilmeden değerlendirilmesi gerekirken ne yazık ki, son zamanlarda özellikle şehirlerimizde kelle ve diğer sakatatı yenmez ve çöpe atılır olmuştur. Bu bir israftır, ancak çoğumuz bunu bile bile yapmaktayız; hiç olmazsa özellikle toplu kurban kesim yerlerinde, vakıflarımız ve derneklerimizin organizasyonunda, öğrenci yurtlarında kelle ve sakatat bir araya toplanmalı ve fakir fukarâ için değerlendirilmelidir. Eskiden kelle ve ayaklar, kızgın demir âletlerle ütülür veya derisi yüzülerek yenir ve israf edilmez idi.

Peki, kurban niçin kesilir? Hemen şunu belirtmek gerekir ki, her ibâdet mü'minler olarak bizlere emredilmiş olduğu için yapılırdı; farz bir ibâdet olmamakla beraber, İslâm dininde kurban vardır ve belli bir mâlî imkâna sahip olanlar ibâdet şuuruyla bunu yerine getirirler. Allah, Samed'dir; kendisi hiçbir şeye muhtaç değildir, bilakis zâtı dışındaki her şey O'na muhtaçtır. O bakımdan O'nun ne bizim namazımıza ne kestiğimiz kurbanı veya başka bir ibâdetimize ihtiyacı vardır. Kurban da dâhil her ibâdet sadece bizim kulluğumuzun gereği ve göstergesidir. Kurban ise, kişinin malından bir parçayı, herhangi dünyevî bir menfaat beklemeden sırf Allah rızâsı için fedâ edebilmesidir. Hac Sûresi 37. âyette bu net bir şekilde belirtilmektedir: "Onların etleri ve kanları aslâ Allah'a ulaşmaz. Fakat O'na sizin takvânız (Allah'a karşı gelmekten sakınmanız) ulaşır..."

Mü'min hayvanını veya başka değerli bir varlığını Allah rızâsı için kurban eder; bu onun takvâsının göstergesidir. Asr-ı Saâdet'ten günümüze kadar mü'minler i'lâ-yı kelimetullah dâvâsı ve Hakk'ın hâkimiyeti için kendini kurban etmiştir; toprağın altı şehitlerle doludur: "Şühedâ fışkırarak, toprağı sıksan şühedâ."

Metin Hasırcı'ya Bizden de “Fî Emânillâh”

“Tarihçi yazar Metin Hasırcı, her yazısını ve sohbetini bitirdiği ‘Seni Allah’a emânet ediyorum.’ anlamına gelen o meşhur duâ cümlesiyle, ardında silinmez bir iz bırakarak ebediyet yolculuğuna çıktı.”

Dede Korkut'umuz diyor ya: "Gelimli gidimli dünya..." Biricik hakikat bu. Geliyor, üç günlük fânî dünyada oyalanıp duruyoruz ve nihayetinde davet edildiğimiz yere doğru gidiyoruz. Derviş Yûnus'umuz ne diyor: "Mal sahibi mülk sahibi/Hani bunun ilk sahibi?/Mal da yalan mülk de yalan/Var biraz da sen oyalan." Hepimiz bekleme salonu mesabesindeki bu menzilde gelecek sıramızı bekliyoruz. Ve şairin güzel deyişle: "Hepimiz ölecek yaştayız." Bunun çocuğu, genci, yaşlısı fark etmiyor. Bakınız zâlim güçler, Siyonist İsrail ve ABD çoluk çocuk demeden Müslüman kardeşlerimizi Gazze'de, İran'da, Lübnan'da katletmeye devam ediyor. Bu şehitlerin bir kısmı, henüz yaşını tamamlamamış, henüz bebek olanlar var. Ekranı seyrederken içimiz parçalanıyor. Ama kâfirin dini imanı yok ki... Allah korkusu yok imansızların. Onlar için her Müslüman potansiyel tehlikedir. Bugün bebek, çocuk ama yarın büyüyecek ve onlara saldıracak güya. Bu vahşiler gürhuna ne diyebiliriz ki... Rabb'im şerhlerine nihayet versin, İslam âlemine de birlik rûhu, şuuru, basîreti ve ferâseti nasip etsin. 2 milyarlık İslâm âlemi "İttihad" ipine yapışmazsa gelecekleri iyi olmayacak. Caniler sırayla katlediyorlar: Irak'ta, Suriye'de, Filistin'de, Lübnan'da, İran'da... Güçleri yetse ve korkmasalar Türkiye'ye de harp ilan edecekler ama Allah'tan buna cesaret edemiyorlar. İnşallah İsrail'in sonunu Türkiye getirecek, buna yürekten iman ediyorum. Türkiye öncülüğündeki İslam âleminin birlik ve beraberliği sayesinde Siyonistler, soykırımı fırsat bulamayacak Allah'ın izniyle.

Metin Hasırcı'nın Ardından

Dünyanın bu hengâmesi içinde ilim, fikir, sanat, edebiyat ve inanç dünyamıza hizmet etmiş bazı büyüklerimizi ahiret yurduna yolcu ediyoruz. Onlardan biri de tarih araştırmacısı, yazar Metin Hasırcı Aşabeyimizdi. Osmanlı Tarihi seti başta olmak üzere kıymetli eserlere imza atan Metin Hasırcı, unutulmaz heyecanı, azmi ve gayretiyle unutulmayacak âbide şahsiyetler kervanına katıldı. İstanbul Süleymaniye semtinin Dökmeciler Caddesi üzerindeki evlerinde 1940 yılında doğan Metin Hasırcı 86 yaşınday-

"Hayatın bir şimşek hızıyla geçtiğini ve asıl meselenin 'İttihad' şuuruyla birleşmek olduğunu her fırsatta vurgulayan Üstat Hasırcı, geride müktesebatından ilham alan derin bir boşluk bırakarak can emanetini sahibine teslim etti."

dı. İkiz kardeşi bir hafta önce doğmuş ancak hayata tutunamamıştı. "Evlâd-ı Fâtihân" bir ailenin çocuğu olan, anne tarafından Sipahioğulları ailesinin Hattatzâdeler kolundan Hatem Hanım'ın, pederi ise Saraybosna eşrafından Hasırcızâdelerden Bekir Efendizâde Mustafa Efendi'nin en küçük oğlu olan Metin Hasırcı, ilk tahsilini Fâtih Davutpaşa İlkokulu'nda (25. ilkokul) yapmıştı. Daha sonra Sultanahmet Sanat Okulu'na girmiş ve dökümcü olarak sanayi işçisi olmuştu. Evli olup iki oğlu bulunuyordu. Çok küçük yaşlardan itibaren hayran olduğu tarihten alakasını hiç kesmedi. Tarih sohbetlerini kaçırmaz, bu vadiye kaleme alınmış kıymetli eserleri mutlaka okur, incelerdi. Okumaya ve kitaba alâkası, henüz çocukken başlamıştı. Çocukluğundan itibaren tarih kitaplarını, romanlarını hararetle okuyordu. Sonunda bu samîmî ilgi, onu tarih yazarı yaptı. Dedik ya küçüklüğünden beri teccüss sahibi idi. Davutpaşa İlkokulu Müdürü merhum Pertev Topuzoğlu bir gün küçük Metin'in tarihle ilgili zor sorularına cevap veremeyince "Ümit ederim ki, bir gün sen de müverrih (tarihçi) olursun." demişti.

Ahmet Rasim'in Osmanlı Tarihi'ni Kazandırdı

İlim ve tarih alanında çok gayretli olan Metin Hasırcı, yıllar önce büyük edibimiz Ahmet Rasim'in Osmanlı Tarihi'ni kısmen sadeleştirerek, günümüz Türkçesine uygun biçimde hazırlamış ve toplumun, bilhassa tarih sever gençlerimizin istifadesine sunmuştu. O yıllarda ben de gazetecilik yaptığım için kendisiyle bu eser üzerine mufassal bir mülâkat yapmıştım. Ya-

zarımız, Ahmet Rasim'in dört ciltten müteşekkil olan Osmanlı Tarihi'ni genişletmiş ve altı cilde çıkarmıştı. Bu kıymetli eseri de Emre Yayınları neşretmişti. Daha sonra Metin Hasırcı büyüğümüz kendi telifi olan Büyük Osmanlı Tarihi'ni kaleme aldı. Dört bin sayfalık sekiz cilt, büyük boy eseri, Merve Yayınları arasında kültür hayatımıza kazandırıldı.

Metin Hasırcı'nın kaleme aldığı diğer eserleri arasında Abdülhamid'in Sır Kâtibi, Abdülhamid'in Derin Devleti, Abdülhamid'in Şifre Kâtibi Mehmed Selahaddin Efendi'nin Anıları, Bir Başka Açıdan Çanakkale, Hilafet Tacının Dürri Yektası Medine Müdafası ve Fahreddin Paşa, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı, Bitmeyen Mücadele Erbakan ve Millî Görüş Davasında Recai Kutan da bulunuyor.

Hitâbetiyle Gönülleri Fethediyordu

Metin Hasırcı sağlam bir yazar olduğu gibi iyi bir hatipte de. Konuşması mükemmeldi. Kelimeleri seçerek ve üstünde durarak kullanıyordu. Bizim Edebiyat Sanat ve Kültür Araştırmaları Derneği'nin (ESKADER) hatırladığım kadarıyla birkaç toplantısına (Bâbiâli Sohbetleri) gerek hatip gerekse dinleyici olarak iştirak etmişti. Bir konuşmasına benim gibi dinleyiciler de hayran kalmıştı. İhlâsı, azmi, ümidi ve samîmiyeti âşikâr görülüyordu. Âdeta konuşması bitmesin istemiştik.

Cenâb-ı Allah'ın kendisine armağan ettiği kalem kudretini ve kelâm gücünü Hak yolunda, hakikat davasında ve iman vadisinde pervasızca kullanıyordu. Metin Hasırcı Bey'in vefalı tarafı güçlüydü, kadir kıymet bilirdi. İnşallah bundan sonra da onun kadri kıymeti bilinecek, ismi ve hizmetleri hiç unutulmayacaktır. Bilhassa eserlerinin yeni basıklarının yapılması en büyük ödevimiz, görevimiz olmalıdır. Kültür sanat dünyamız, yayın âlemi bu vazifeyi ihmal etmemelidir. Birçok gazeteci yazar dostumuz yeni çıkan kitapları tanıtmada ve duyurmada cimri davranırken o, kendisine hediye edilen veya yeni görüp aldığı kitapları, yazdığı gazete köşesinden okuyucularına teferruatlı biçimde tanıtıyordu.

Uğur Canbolat'ın Gözüyle

Metin Hasırcı Ağabeyimiz, hayatta iken İstiklâl.com.tr sitesinde (11 Mart 2021) hakkında güzel bir yazı yazan ve merhumun mümtaz kişiliğini ve örnek husûsiyetlerini dile getiren kardeşimiz Uğur Canbolat, yakından tanıdığı ve birlikte radyo programı yaptığı büyüğümüzü anlatmıştı. "Fî Emânillâh Metin Hasırcı" başlıklı yazı şöyle başlıyordu: "Seni Allah'a emânet ediyorum demektir, Fî Emânillâh. O'nun sonsuz hıfzında kalasın... Yüce Rabb'imizin himayesine bırakıyorum seni gibi harika bir niyaz cümlesidir. Hasırcızâde Metin Hasırcı Üstadı tanıyanlar belki de en çok ondan bu muhteşem duayı duyarlar. Sadece sözün, sohbetin bitiminde vedalaşırken mi kullanır bu temenniye? Hayır. Tüm yazıları bu cümle ile biter. Her programı da..."

Rahmete'v-Vâsia

Hayat bir berk gibi, şimşek hızıyla geçiyor. Düne kadar birlikte olduklarımız vedalaşıp gidiyorlar. Sonra da üzülüyor, esef ediyoruz: "Keşke daha sık görüşseydim, daha fazla hatırını sorsaydım, müktesebatından daha çok istifade etseydim..." Bunları deriz de lâkin ecel atı, sevdiğimizi kanatlandırıp öte âlemlere götürmüşdür bile. Artık görüşmek hasreti ve dileği, ebedî âlemde inşallah... Tarihçi yazar Metin Hasırcı bir süredir hastanede tedavi görüyordu. 31 Mart 2026 tarihinde can emânetini sahibine teslim etti ve âhiret seferine çıktı. Ertesi günü İstanbul Altunizade'deki İlâhiyat Camii'nde sevenlerinin iştirakiyle cenaze namazı kılındı, helâllik verildi ve son yolculuğuna uğurlandı. Sevenleri tarafından okunan Kur'ân-ı Kerim eşliğinde ve göz yaşları arasında Çekmeköy Baklacı Mezarlığı'na defnedildi. Aile mensupları, dostları, okuyucuları ardından nemli gözlerle duâlar ettiler. Aziz yazımıza Cenâb-ı Hakk'tan gani gani rahmet diliyorum. Büyüğümüzün rûhu şad, kabri nur, mekânı cennet, menzili mübarek, makamı yüksek olsun inşallah. "Fî emânillâh Metin Ağabey!"

Ümit Kulun Gönlündedir

Gönül; nefes bir hediye
An'da ara ümidini.
Gelen belki Hızır diye
Canda ara ümidini.

Göçe halel getirmeden
Kutlu izi yitirmeden
Yolculuğu bitirmeden
Handa ara ümidini.

Aşktır beşeri kul eden
Gerekir mi başka neden?
Hay'dan gelip Hû'ya giden
Yönde ara ümidini.

Niçin garip gelir sesin?
Sırla bezenmiş kafesin.
Gönül sen de hazinesin;
Sende ara ümidini.

Acep var mı hayrı deme,
Benim derdim ayrı deme,
Yüzüm yok ki gayrı deme;
Sonda ara ümidini.

Aç elini gündüz gece
Arzihâl et hece hece
Şâni yücelerden yüce;
O'nda ara ümidini.

Ahmet Sami BENLİ

Aile Yapımız Çatırıyor

“Modern hayatın getirdiği bireyselleşme ve çekirdek aile yapısı, yaşlılarımızı yalnızlığa terk ederken; toplumu ayakta tutan aile içi bağların ve mânevî değerlerin yeniden güçlendirilmesi hayati bir zorunluluk haline gelmiştir.”

Millî ve mânevî değerlerin her geçen gün zayıfladığı toplumumuzda özellikle yaşlılara karşı büyük bir sorumsuzluk yaşanıyor. Dârülaceze'ye başvuruların sayısı her geçen gün artıyor. Başvuruların daha çok çekirdek ailenin hâkim olduğu batı bölgelerinden yapıldığı belirtiliyor. Bu durumu değerlendiren uzmanlar toplumu ayakta tutan mânevî değerlerin güçlendirilmesi gerektiğini söylüyorlar.

Son yıllarda huzurevlerine sadece kimsesizlerin değil, çocukları tarafından açığa bırakılan insanlar da başvuruyor. Doğu ve Güneydoğu Bölgelerinden çok başvuru olmuyor. Oralarda toplumsal değerler daha güçlü olduğu için aileler büyüklerine sahip çıkıyor. Araştırmalara göre eşler çalıştığı için aile büyüklerine bakılmıyor. Bir sosyolog, yapılan bu başvuru yoğunluğunu toplumda yaşanan sosyal değişime bağlıyor. Sosyal değişime örnek olarak da modern çalışma hayatını, çekirdek aile yapısını ve mânevî değerlerin zayıflatılmasını gösteriyor. Bugün aile bireylerinin bir arada yaşamaya teşvik edileceğine, bunun tam tersi yapılmaktadır. Aile içi bağlar kaybolunca insanlar kendilerini ya sokakta buluyor ya da kendilerini bu kurumlara atıyor. Bu tek başına bir eğitim meselesi değildir. Toplum olarak bu konunun üzerinde hassasiyetle durmak gerekir.

Babam Okuduğum Okulu Bilmiyordum!

Gönül dostlarımdan biri, çocukluk anılarını anlatırken ilginç şeyler söyledi. Konumuzla da ilgisi olmasından dolayı bu anıyı sizlerle paylaşmayı istedim. Umarım size de ilginç gelir.

İlkokulda okuduğum yıllardı. Okulun bahçesinde arkadaşlarla top oynuyorduk. Ter içinde kalmıştım. Bir ara başımı kaldırdım ki babam yanımda. Bir an göz göze geldik.

- Oğlum, ne geziyorsun buralarda?

- Arkadaşlarla okulun bahçesinde top oynuyoruz, birazdan eve gideceğim baba der demez, babam enseme bir tokat patlatarak:

“Öğretmen, sadece bilgi aktaran bir teknik adam değil; öğrencisinin rûhuna sevgiyle dokunarak solmuş yüzlere renk getiren bir bahçıvan ve geleceği yürekte kucaklayan bir şefkat pınarıdır.”

- Burası okulum diye beni mi kandıracağını, dedi.

Öyle ya, beş yıl okuduğum okuluma babam ilk defa geliyordu. O da tesadüfen oradan geçerken beni görmüştü. Okuduğum süre içerisinde yapılan veli toplantılarına annem katılıyordu.

25 yıllık meslek hayatımda gerek veli toplantılarında gerekse özel görüşmelerde babaların katılım oranının çok düşük olduğunu söyleyebilirim. Babalar çalıştıkları için gelemiyor olabilirler, hiç değilse hafta sonları çocuğunuzu karşınıza alıp onunla konuşun, onu dinleyin, elinden tutup gezdirin, ailece pikniğe gidin. Çocuklarının baba sevgisinden mahrum olarak yetişmesin, onlar bu sevgiyi sizden alsın ki, büyüdüklerinde onlar da çocuklarına gereken sevgiyi gösterebilir.

Eski alışkanlıklarımızı, “Baba sever ama belli etmez...” anlayışını terk edelim. Peygamberimiz’in çocukları çok sevdiğini, onlarla şakalaştığını, selam verdiğini, hediye verdiğini, torunlarını sırtına alıp gezdirdiğini biliyoruz. Gördüğü çocukların başlarını okşadığını, kucağına aldığını dinî kaynaklar yazmaktadır. Bir gün Peygamberimiz torunlarını severken, bunu gören birinin:

“Benim on tane çocuğum var, ama hiçbirine sizin gibi davranmadım, bir gün olsun kucağıma alıp öpmedim.” deyince Peygamber Efendimiz (s.a.v.): “Allah senin kalbinden merhameti aldıysa ben ne yapayım? Merhamet etmeyene merhamet olunmaz.” buyurmuşlar.

Eğitim Sevgi İşidir

Öğretmenin karşısındakini öncelikle insan olarak düşünmesi, onu muhatap alıp ona değer vermesi gerekir. Öğrenciyi, bilmeyen, anlamayan, algılamayan, sevgi ve saygıdan mahrum bir kişi olarak görmemelidir. Öğrenci dışlanmamalı, korkutulmamalı, aksine ondan fikrini açıkça ve korkusuzca söyleyen, düşünce üretebilen bir yapıya sahip olması istenmelidir. Öğrenciyi yapıcı, araştırmacı, üretici bir duruma getirmek için ona rehberlik edilmelidir. Öğrencinin, üzölme, gülme, sorma, sorgulama gibi davranışları olacağı göz ardı edilmemelidir. Kendisi baskı içinde yetişen bir öğretmenin öğrencilerini baskı altında tutması yetiştirilen öğrencilerin ülkenin değişik kademelerine geldiğinde emrindekilere baskı yapacağı muhakkaktır.

Eğitim sevgi işidir. Korkutarak, zorla, baskı ile eğitim yapmanın kalıcı olmayacağı bilinmektedir. Toplumumuzda düşünen, sorgulayan insanların dışlanmasının arka plânında baskıcı eğitim zihniyeti yatmaktadır. Bu durum, insanların itaat eden, boyun eğen, hakkını arayıp sormayan, sorgulamayan, seçmeyen ve seçilemeyen vatandaş haline getirmektedir. Düşünmesine müsaade edilmeyen insanların kültür ve medeniyet üretebilmeleri, fikir adamı, sanatçı ve deha yetiştirebilmeleri mümkün görölmektedir.

O hâlde ne yapalım? Baskının, zorbalığın, şiddetin ahlâkı ve insanın kişiliğini zedeleyeceğini düşünerek karşımızdakini insan olarak görüp ona insan olarak yaklaşmak zorunluluğu vardır.

İnsanın yaratılmışların en şerefli olduğunu, ancak onun da hata yapabileceğini, yaramazlıklarının olacağını, ona sevgi ile yaklaşılması gerektiğini, hatalarının sonucunda onları dinleyip dertlerini, sıkıntılarını anlayıp öğrencilerimize ona göre davranmamız gerektiğini bilelim.

Öğretmen, önce kendisini zihinsel yönden değiştirerek işe başlamalıdır. Düşünmekten,

bilgi üretip ortaya çıkarmaktan, onu uygulamaktan korkmayan, cesur, ideal sahibi öğrenciler yetiştirelim ki, sanatta, kültürde ve medeniyette en yüksek seviyeye ulaşalım.

Sevgili meslektaşlarım! Sizlere bütün samimiyetimle kalpten seslenmek istiyorum. Uzun yıllar eğitimin içinde olan biri olarak öğrencilerini hep sevmiş, onların gönüllerine seslenmiş, onları geleceğe hazırlamak için birçoğ fedakârlık yapmış, onların sevgi ve saygılarını kazanmış olduğunu sanan bir öğretmenin görüşlerine kulak vermenizi istiyorum.

Öğrencilerinize kocaman ve sıcak bir kucak açın ve hepsini çağırın. Yüreğinizdeki sevgiyi ne kadar çok verirseniz o kadar çok çoğalır. İçten bir gülümsemenin solmuş yüzlere renkler getireceğini, birazcık bir sevginin ölü ruhlara can vereceğini unutmayın. Öğrencimize vereceğimiz sevgi, bilgi ve ilginin sonucunda onların yaşama sevincinin çoğalacağını aklımızdan çıkarmayalım.

Öğretmen, bal yapmak için çiçek çiçek dolaşan bir arıya benzer. Çiçeklerini mutlu gördükçe sevinir, havalara uçar, etrafına neşe saçar, zevkten dört köşe olur. Çiçeklerini mutsuz görünce de çiçekleri kopartılmış, bir bahçenin ortasında kolu kanadı kırılmış, çaresiz kalmış bir bahçivana benzer.

Öğretmen, öğrencilerinin yüreklerindeki tertemiz sevgiyi hissetmenin, gözlerindeki sevinç pırıltılarını görmenin mutluluğunu başka nereden alabilir ki?

Öğretmenin yüreği çocuk sevgisi ile bir yapı olarak gibi titremeye başlarsa, öğrencilerini kendi çocukları gibi görür, onları korur, sever, kucaklayıp bağrına basarsa işe o zaman başarıyı yakalar. Öğretmenin kalbi çocuk sevgisiyle dolup taşmalıdır.

Kayıp Aranıyor

Tefrit denizinde gemimiz battı
Rotayı ararken izi yitirdik
Nefis balımıza sirkeyi kattı
Zahire bakarken özü yitirdik

Çoban sürüsünü kurda kaptırdı
Şeytan hilesiyle yolu saptırdı
Dünya malı bize neler yaptırdı
Mevla'ya verilen sözü yitirdik

Şükürü şakirler edermiş ezel
Ömür dalda durmaz yaprağı gazel
Emmare çirkini gösterir güzel
Şaş görüp gerçeği gözü yitirdik

Ceplere bakarak itibar ettik
Mazlumu horlayıp dışarı ittik
Manen iflas edip varı tükettik
Külledik manayı közü yitirdik

Musalla taşına konacağız biz
Günahımız çoktur yanacağız biz
Ağustos ayında donacağız biz
Mevsimi şaşırдық yazı yitirdik

Tevbe kapısına ram ol da geda
Bakiyi faniye eyleme feda
Rızka kefil oldu veriyor Hüda
Çoğu çok isteyip azı yitirdik

Hilkatî uyuma vakti seherde
Gözünden çekilsin örtülen perde
Tevazu etmeli her an her yerde
Muhabbet faslında nazı yitirdik

Ramazan PAMUK

Nasihahat Takvimi

ARTIK CEBİNİZDE!

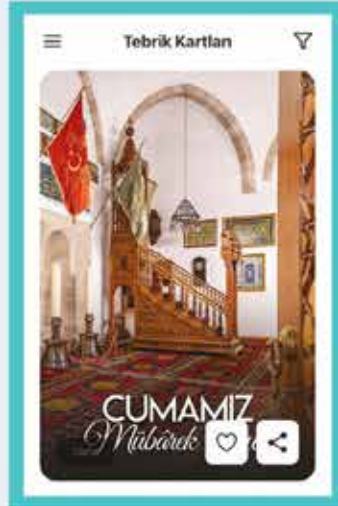
Nasihahat Takvimi Mobil Uygulamasını Android ve iOS için indirebilirsiniz.

NASİHAT TAKVİMİ

Nasihahat Yayınları tarafından hazırlanan Nasihat Takvimi'ni mobil telefonunuzdan takip edebilirsiniz.

- Namaz Vakitleri
- Bilgilendirici İçerikler
- Tebrik Kartları
- Dini Gün ve Geceler
- İmsakiye
- Kible Bul

DİVÂN-I HULÛSİ-İ
DÂRENDEVÎ'NİN SESİ

Divan Radyo

YAYIN HAYATINA
DEVAM EDİYOR

HULÛSİ AŞK

Gülzar-ı
Muhabbet

HALİL NECİPOĞLU

TASAVUF MÜZİSİ

Has-ı
Bahar

MEHMET EMİN AY

Hulûs-i Kalb

siir
Nasihat

Divân
RADYO

www.divanradyo.com

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı'nın yayın hizmetlerinden biri olan Divan Radyo yayın hayatına başladı. Radyomuzda Osman Hulûsi Efendi'nin Divân-ı Hulûsi-i Dârendevî adlı eserinden ilahi ve şiir dinletileri başta olmak üzere dinî ve tasavufî yayınlar yapılmaktadır. Radyomuzu web sayfamız üzerinden ve telefonunuza yükleyeceğimiz mobil uygulamalar ile dinleyebilirsiniz. İlginiz için teşekkür ederiz...

